

KRITISKE ANALYSER

Af Henrik Herløv Lund, økonom - cand. scient. adm.

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Rapport:

ØKONOMIAFTALER FOR 2020 FOR KOMMUNER OG REGIONER: Løft af velfærden - med begrænsninger.

Aftale om kommunernes
økonomi for 2020

6. september 2019

Aftale om regionernes
økonomi for 2020

4. september 2019

Henrik Herløv Lund, økonom - cand. scient. adm.

www.henrikherloevlund.dk, herloevlund@mail.dk

Rapport nr. 68, 1. udgave 29.09.19, rev. 30.09.19 og 01.10.19, 2. rev. og udbyggede udg. 05.01.20

Forlaget Alternativ, Engelstedsgade 54, 1. sal, 2100 København Ø.

ISBN: 978-87-92807-60-1

EAN 9788792807601

Copyright: Henrik Herløv Lund

Analysen kan kopieres mod udtrykkelig kildeangivelse.
Udgives som e – publikation og som trykt rapport.

ISBN: 978-87-92807-60-1

Analysen ud/gives i serien: Kritiske rapporter fra Forlaget Alternativ som nr. 68

EAN 9788792807601

Bogen udgives som e-publikation, der kan downloades gratis fra forfatterens hjemmeside.

www.henrikherloevlund.dk under " Artikler og rapporter".

Direkte link:

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDHOLDSFORTEGNELSE:

INDHOLDSFORTEGNELSE	3
RESUME med konklusion og sammenfatning.....	7
KONKLUSION.	8
<i>Vækst skal følge demografisk træk.</i>	8
<i>Positive aspekter af økonomiaftalerne.</i>	8
<i>Mindre gode aspekter af økonomiaftalerne.</i>	9
<i>Der er råd til yderligere velfærdsloft.</i>	10
SAMMENFATNING.....	12
<i>Problemstilling for denne rapport.</i>	12
1. Sammenfatning vedr. kommuneaftalen for 2020.....	13
1.1. <i>Hovedindhold og umiddelbare fordele og ulemper i aftale om kommunernes økonomi for 2020.</i>	13
1.2. <i>Økonomiaftalen for kommunerne i f.t. demografisk træk 2020.</i>	14
1.3. <i>Effekten af budgetlov og sanktionssystem på kommuneaftalen.</i>	16
1.4. <i>Aftalen i f.t. økonomi efterslæb 2010 – 2019 for kommunal velfærd.</i>	17
2. Sammenfatning vedr. regionsaftalen for 2020.	19
2.1. <i>Aftalens hovedindhold og umiddelbare fordele og ulemper.</i>	19
2.2. <i>Aftalen i forhold til demografisk træk i 2020 for sundhedsvæsenet.</i>	20
2.3. <i>Aftalen i f.t. økonomisk efterslæb for det regionale sundhedsvæsen 2010 – 2020.</i>	23
3. Sammenfatning vedr. muligheder for finansiering af yderligere løft af (den decentralt leverede) velfærd.	24
3.1. <i>Det økonomiske råderum.</i>	24
3.2. <i>Alternative finansieringsmuligheder.</i>	25
GENEREL INDLEDNING.....	27
<i>Forståelsespapir og økonomiaftaler.</i>	28
<i>Problemstilling for denne rapport.</i>	28
<i>Rapportens opbygning.....</i>	29

DEL I: HOVEDINDHOLDET I ØKONOMIAFTALERNE FOR 2020	31
<i>Indledning til del I.</i>	32
Kap. 1. Hovedtræk i aftalen om kommunernes økonomi for 2020.	33
1.1. <i>Hovedpunkterne i kommuneaftalen.</i>	33
1.2. <i>Godt og mindre godt i kommuneaftalen for 2020 – umiddelbart og i sig selv betragtet.</i>	35
2. Hovedtræk i aftalen om regionernes økonomi for 2020.	38
1.1. <i>Hovedpunkterne i regionsaftalen.</i>	38
2.2. <i>Skidt og kanel i regionsaftalen for 2020 - umiddelbart og i sig selv betragtet.</i>	40
 DEL II: Kommuneaftalen i forhold til fremtidigt demografisk træk og efterslæb fra 10'erne.	42
<i>Indledning til del II.</i>	43
Kap. 3. Fremtidige demografiske udfordringer og demografisk træk for kommunal velfærd 2020 – 2025.	44
3.1. <i>Den demografisk udfordring i kommunerne 2020 – 2025.</i>	44
3.2. <i>Kommuneaftalen i forhold til det umiddelbare demografiske træk for kommunerne 2020 - 2025.</i>	46
3.3. <i>Kommuneaftalen i forhold til fuldt demografisk træk i kommunerne 2020 – 2025.</i>	49
Kap. 4: Ressourceefterslæb 2010 – 2019 i kommunerne.	52
4.1. <i>Økonomisk udhuling af den kommunale velfærdsservice 2010 - 2019.</i>	52
4.2. <i>Udhuling af velfærdens standard på de centrale kommunale serviceområder 2010 - 2019.</i>	53
4.3. <i>Ressourceefterslæb 2010 – 2019 i kommuner i forhold til umiddelbart demografisk træk.</i>	57
4.4. <i>Ressourceefterslæbet 2010 – 2019 i forhold til det fulde demografiske træk.</i>	59
 DEL III: Regionsaftalen i forhold til fremtidigt demografisk træk og efterslæb fra tidligere.	61
<i>Indledning til del III.</i>	62
Kap. 5. Fremtidige demografiske udfordringer og demografisk træk for det regionale sundhedsområde 2020 – 2025.	63
5.1. <i>Den demografisk udfordring for regionerne 2020 – 2025.</i>	63
5.2. <i>Det demografiske træk for regionerne 2020 - 2025.</i>	65
5.3. <i>Udvidet demografisk udfordring i regionerne 2020 – 2025.</i>	67
Kap. 6.: Ressourceefterslæb 2010 – 2019 for regionernes sundhedsområde.	72

6.1. Regionerne på økonomisk smalhals 2010 – 2019.....	72
6.2. Regionernes økonomi i forhold til det umiddelbare demografiske træk.....	74
6.3. Regionerne underfinansieret i forhold til det fulde demografiske træk.....	75
6.4. Konsekvenserne af sparepolitikken for medarbejdere og patienter.....	76
DEL IV: BUDGETLOVENS MERBESPARELSER.....	80
Indledning til del IV.....	81
Kap. 7: Budgetlovens sanktionsregime mod kommuner og regioner.....	82
7.1. Økonomisk spændetrøje om kommunerne fra 2009.....	82
7.2. Sanktionerne sammenfattes og udvides i 2012 i budgetloven.....	84
Kap. 8: Budgetlovens konsekvenser i form af merbesparelser i kommuner og regioner.....	86
8.1. Merbesparelser i kommunerne.....	86
8.2. Merbesparelser i regionerne 2010 - 2018.....	87
8.3. Potentielle merbesparelser 2020.....	89
DEL V: DER ER RÅD TIL ET STØRRE VELFÆRDSLØFT.....	91
Indledning til del V.....	92
Kap. 9: Det såkaldte "økonomiske råderum".....	93
9.1. Det af Finansministeriet opgjorte økonomiske råderum 2020 – 2025.....	93
9.2. Er råderummet en fast størrelse?.....	95
Kap. 10: Hvordan kan ressourcerne til velfærd udbygges?.....	98
10.1. Udbudsreformstrategien.....	98
10.2. Tilbagerulning af skattelettelser.....	99
DEL VI: SAMMENFATNING OG KONKLUSION.....	102

RESUME
med konklusion
og sammenfatning

KONKLUSION.

Vækst skal følge demografisk træk.

I "Forståelsespapiret"¹ med RV, SF og EL lovede den nye S – mindretalsregering vedrørende ressourcer til velfærden, at " Pengene skal følge med, når der bliver flere børn og ældre og der skal sikres et løft af velfærden ud over det demografiske træk."². Der er derfor i denne kritiske analyse fokuseret på, om økonomiaftalerne for 2020 med kommuner og regioner faktisk lader udgifterne vokse med det demografiske træk og om der oveni tages fat på at indhente tidligere års efterslæb i ressourcer til velfærden. Det skal dog bemærkes, at der er tradition for i finanslovsaftalen at give yderligere midler til den decentralt leverede velfærdsservice. Dette var i skrivende stund ikke afklaret, men blev opfyldt med finansloven for 2020 og finanslovsaftalen mellem S – regering, RV, SF og EL.

Det er indledningsvist vigtigt at være opmærksom på, at demografisk træk kan forstås på to måder: Der er det umiddelbare demografiske træk, hvor ressourcerne til velfærden direkte følger befolkningens antal og sammensætning, således at der fastholdes en uændret standard. Og der det fulde demografiske træk, hvor ressourcerne til velfærden følger befolkningens velstandsudvikling (= den reale BNP-vækst), således at der også er midler til udvikling af velfærden i form af ny eller bedre service, ny/bedre teknologi og materialer (fx ny medicin) og bedre kvalitet.

Positive aspekter af økonomiaftalerne.

Økonomiaftalerne giver for kommunernes vedkommende et reelt nettoløft på 1,7 mia. kr og for regionernes vedkommende på 1 mia. kr.

Dette svarer for kommunerne til en realvækst i det offentlige forbrug til kommunal velfærdsservice på 0,7 procent i 2020. Og for regionerne svarer det til en realvækst i

¹) Politisk forståelse mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten: "Retfærdig retning for Danmark". https://www.altinget.dk/misc/Retf%C3%A6rdig%20retning%20for%20Danmark_2019-06-25_ENDELIG.pdf

²) Jf. Side 9, for oven og side 12 for neden

det offentlige forbrug til regional velfærdsservice på sundhedsområdet på 1 procent i 2020.

Det må i forhold hertil på den ene side anerkendes som positivt i økonomiaftalerne, at der hermed er tale om en forbedring i forhold til de tilsvarende aftaler, som VLAK – regeringen indgik for 2019, hvor nettoløftet for kommuner udgjorde 1,2 mia. kr. og for regioner beløb sig til 0,5 mia. kr.

Det må endvidere også anerkendes som positivt, at både kommune – og regionsaftalen for 2020 opfylder kravene fra det umiddelbare demografiske træk, som i 2020 både for kommuner og for regioner udgør netop 1 mia. kr. Dermed sikres i modsætning til under VLAK – regeringen, at velfærdens standard bevares i det kommende år.

Og endelig det må anerkendes som også positivt, at der for kommunerne vedkommende er tale om, at aftalen for 2020 fremover afskaffer den automatiske årlige nedregulering på ½ mia. kr. og for regionernes vedkommende afskaffer omprioriteringsbidraget (selv dette sidste ikke batter så meget)

Mindre gode aspekter af økonomiaftalerne.

Men det må på den anden side i den forbindelse med opfyldelsen af det umiddelbare demografiske træk i kommunerne anerkendes som problematisk i kommuneaftalen, at budgetlovens hårde økonomiske sanktioner fastholdes, hvilket rummer en risiko for, at dele af løftet til kommunerne ædes op af kommunale merbesparelser i regnskabet, som de seneste år har beløbet sig til 0,8 mia. kr. i årligt gennemsnit.

Nok så væsentligt må det ydermere anerkendes som negativt i økonomiaftalerne, at ressourcerne IKKE opfylder det fulde demografiske træk i 2020. For kommunernes vedkommende beløber det sig i 2020 til 3 mia. kr. og for regionernes vedkommende til 2 mia. kr. ifølge Finansministeriet, men ifølge sundhedsekspertter løber det helt op i 3 mia. kr. Det betyder, at begge økonomiaftaler i sig selv LANGTFRA sikrer fuld udvikling og opdatering af den decentralt leverede velfærdsservice i 2020,

I forhold hertil vil der for kommunerne være et underskud i 2020 på mellem 1,3 og 2,1 mia. kr. (det sidste i tilfælde af merbesparelser i regnskabet pga. budgetloven). Og for regionerne vil det tilsvarende underskud i 2020 være mellem 1 og op til 2 mia. kr. (det sidste ifølge sundhedseksperternes vurdering).

Endelig må det anerkendes som skuffende i forbindelse med økonomiaftalerne, at disse ikke i det mindste påbegynder at indhente efterslæbet fra den økonomiske udhuling af velfærden i perioden 2010 – 2019. Dette er langt størst for kommunerne, hvor der i perioden 2010 – 2019 i kraft af en borgerlig økonomisk sparepolitik er oparbejdet et akkumuleret underskud på 15 mia. kr. i forhold til umiddelbart demografisk træk og et underskud på helt op til 25 mia. kr. i forhold til fuldt demografisk træk.

Også for regionerne er der et underskud, om end noget mindre, da regionerne har været højere økonomisk prioriteret fra regeringernes side. Det akkumulerede underskud i regionerne udgør i forhold til umiddelbart demografisk træk 1 mia. kr. og i forhold til fuldt demografisk træk 7½ mia. kr.

Det siger sig selv, at man ikke kan forvente og kræve, at et så stort efterslæb indhentes med et slag. Det skuffende er, at økonomiaftalerne i sig selv ikke begynder herpå.

Der er råd til yderligere velfærdsløft.

S – regeringen har ved et ”kaseeftersyn” og opdatering af 2025 – fremskrivningen signaleret, at der i 2020 og 2021 er stramme økonomiske rammer i kraft af et lille økonomisk råderum. Samtidig er den gode nyhed i 2025 – fremskrivningen dog, at råderummet frem til 2025 er vokset – navnlig i de sidste år frem herimod – med 5½ mia. kr. til 28 ¾ mia. kr. i 2025.

Men der er faktisk flere midler i 2020 og 2021 end regeringen signalerer.

Ifølge regeringens egen ”Økonomiske redegørelse” er der faktisk et pænt råderum i 2020 på 3½ til 4 mia. kr. indenfor strukturel balance. Hertil kommer, at regeringen ikke behøver at holde strukturel balance i 2020 og 2021, idet der i ”Forståelsespapiret” er aftalt først at skulle være strukturel balance i 2025.

Regeringen kan derfor flytte rundt på penge mellem årene og holde et moderat underskud de første år, der senere opvejes af overskud.

Der burde således være økonomiske midler til også at følge det fulde demografiske træk i kommuner og regioner i 2020.

Derimod er det klart, at når vi taler om at indhente efterslæbet fra 2010 – 2019, navnlig med den størrelsesorden det har i kommunerne, så kan det ikke dækkes af det værende økonomiske råderum. Her må råderummet udbygges, hvis velfærden skal genoprettes.

Den borgerlige strategi for at øge råderummet gennem arbejdsudbudsreformer er her ikke acceptabel, idet den gennem sociale forringelser og/eller (top)skattelettelser vil øge uligheden.

Men der kan skaffes finansiering til genopretning af velfærden ved at tage fat på at tilbagerulle de store skattelettelser, som er givet i forbindelse med en borgerlig økonomisk politik siden årtusindskiftet. Disse store skattelettelser er netop finansieret på velfærdens bekostning ved at reducere væksten i velfærdsudgifterne og/eller gennem direkte besparelser. Det vil derfor være passende at disse velfærdsnedskæringer rulles tilbage for at genoprette velfærden og indhente den 2010 – 2019 store udhuling.

Alene i indkomstskattelettelser er der 2002 – 2016 givet lempelser på i alt - 52 mia. kr. i umiddelbar virkning og i varig virkning på - 39 mia. kr. Og siden er der under seneste borgerlige regering frem til 2019 givet yderlige lempelser op 18 mia. kr. i indkomstskat og andre skatter, hvilket frem til 2025 vil stige med yderligere 9 mia. kr.

Disse penge er som sagt taget fra velfærden og kan modsat genoprette den. Men det vil selvsagt kræve politisk vilje og mod af forståelsesparter og S – regering.

SAMMENFATNING.

Indledningsvist redegøres for rapportens problemstilling. Herefter falder sammenfatningen i 3 dele: Første del sammenfatter vedr. kommuneaftalen og anden del vedr. regionsaftalen for 2020 og tredje del opsummerer vedrørende, hvorvidt der er råd og/eller kan skaffes råd til yderligere velfærdsloft.

Problemstilling for denne rapport.

4. sept. og 6. sept. 2019 indgik S – regeringen aftale med henholdsvis Danske regioner³ respektive med Kommunernes Landsforening⁴ om økonomien for 2020. Dette var den første større udmøntning af ”Forståelsespapiret”⁵ mellem S, RV, SF og EL, som banede vejen for dannelse af en socialdemokratisk mindretalsregering.

I ”Forståelsespapiret” lovede den nye S – mindretalsregering vedrørende ressourcer til velfærden, at ” Pengene skal følge med, når der bliver flere børn og ældre og der skal sikres et løft af velfærden ud over det demografiske træk.”⁶ Dvs. at det offentlige forbrug til velfærdsservice skal følge det demografiske træk og der skal gives velfærden et løft herudover. Et sådant yderligere løft er der stærkt behov, fordi der navnlig siden 2010 er sket en økonomisk udhuling af velfærden og derfor i dag er et stærkt ressourceefterslæb.

Størstedelen af de offentlige udgifter til velfærd afholdes som bekendt af kommunerne (1/2) og regioner (1/3). Vi vil derfor i denne kritiske analyse fokusere på, om økonomiaftalerne for 2020 med kommuner og regioner faktisk lader

³) S – regeringen og Danske Regioner: Aftale om regionernes økonomi for 2020. 04.06.19

<https://www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2019/09/regionerne-faar-halvanden-mia-mere-i-2020>

⁴) S- regeringen og Kommunernes Landsforening: Aftale om kommunernes økonomi for 2020. 06.09.19.

<https://www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2019/09/kommunerne-faar-2-komma-2-mia-mere-til-velfaerd-i-2020>

⁵) Politisk forståelse mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten: ”Retfærdig retning for Danmark”.

https://www.alinget.dk/misc/Retf%C3%A6rdig%20retning%20for%20Danmark_2019-06-25_ENDELIG.pdf

⁶) Jf. ovennævnte ”Forståelsespapir”, side 9, for oven og side 12 for neden

udgifterne vokse med det demografiske træk og om der oveni er gennem et ekstra udgiftsløft tages fat på at indhente efterslæbet.

1. Sammenfatning vedr. kommuneaftalen for 2020.

1.1. Hovedindhold og umiddelbare fordele og ulemper i aftale om kommunernes økonomi for 2020.

Hovedpunktet i kommuneaftalen for 2020 er, at den kommunale serviceramme i 2020 reelt løftes med 1,7 mia. kr. Dette er nettoløftet, idet der i bruttoløftet på 2,2 mia. kr. reelt indgår 0,5 mia. kr. som kompensation for den tidligere regerings forudgående nedregulering af udgiftsloftet for kommunerne med 0,5 mia. kr. Dette repræsenterer en realvækst i det offentlige forbrug til kommunal velfærdsservice i 2020 på 0,7 procent.

Andre væsentlige punkter i aftalen er, at kommunernes anlægsramme fra 17,8 mia. til 19,1 mia. kr. Og at der afsættes i vanligt omfang midler til vanskeligt stillede kommuner i form af ekstraordinært finansieringstilskud, særtilskud og lånepuljer hertil. Endelig er det væsentligt i aftalen, at kommunerne ikke må hæve skatterne i 2020 og at budgetlovens sanktioner ved overskridelse af drifts -, anlægs – og skatterammer bibeholdes.

Ud fra en umiddelbar betragtning må det på den enes side betegnes som en forbedring, at aftalen for 2020 i forhold til VLAK – regeringens aftale for 2019 giver kommunerne et ½ mia. kr. større nettoløft end givet for 2019.

Endvidere må det også betegnes som en forbedring, at den tidligere regerings automatiske nedregulering af udgiftsloftet med – 0,5 mia. kr. fra 2021 og fremover ophæves. Til gengæld må det også anerkendes som mindre godt i aftalen, at løftet i den umiddelbart ikke forekommer at være substantielt anderledes større end ”løftet” i aftalen fra foregående år med VLAK – regeringen. Ligesom det umiddelbart er en skuffelse, at aftalen bibeholder og gentager budgetlovens stramme rammesystem, herunder skattestop, samt de hårde økonomiske sanktioner.

1.2. Økonomiaftalen for kommunerne i f.t. demografisk træk 2020.

Når vi taler om demografisk træk, er det væsentligt at skelne mellem på den ene side ”det umiddelbare demografiske træk” og på den anden side ”det fulde demografiske træk”.

Det umiddelbare demografiske træk handler om, hvorvidt udgifterne til velfærd følger befolkningens antal og sammensætning, således at der bevares uændret standard pr. borger.

Det fulde demografiske træk derimod handler, hvorvidt udgifterne til velfærd følger velstandsudviklingen (= BNP realvækst), således at der også er ressourcer til udvikling af velfærden med ny/bedre service, ny/bedre teknologi og nye/bedre materialer (fx ny medicin) og til udvikling af kvalitet.

Det må på den ene side anerkendes som positivt, at kommuneaftalen for 2020 giver mere end det umiddelbare demografiske træk. Det er tilfældet, idet aftalen tilføjer 1,7 mia. kr. til den kommunalt leverede velfærd, mens kravet fra det umiddelbare demografiske træks udgør 1,1 mia.kr.

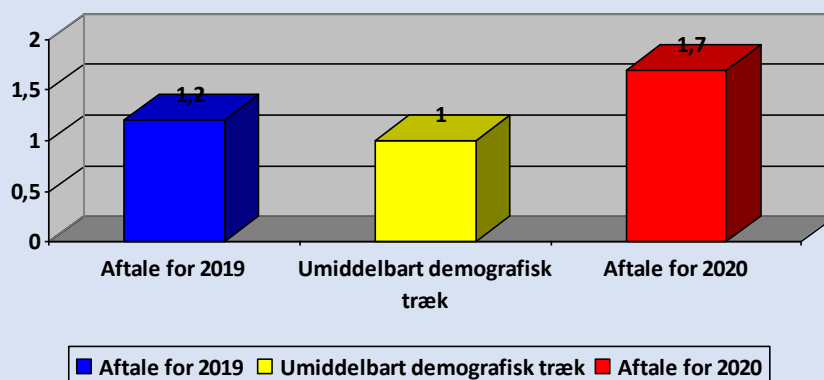
Hermed opfylder aftalen kravet til at opretholde den eksisterende velfærd. Dette må som sagt anerkendes som forbedring i forhold til aftalen med VLAK – regeringen i 2019.

Her fik KL på papiret fik 1,7 mia. kr, men hvor samtidig udgiftsloftet nedjusteredes med 0,5 mia. kr., hvorved KL (ekskl. effektiviseringsprogrammet) som nævnt ssamlet set ”netto” kun fik 1,2 mia. kr. ⁷

⁷) Jf. Lund, Henrik Herløv: KOMMUNEAFKALE FOR 2019: BESPARELSER VIL FORTSÆTTE MED AT UDMARVE DEN KOMMUNALE V.ELFÆRD. Notat, juni, 2018

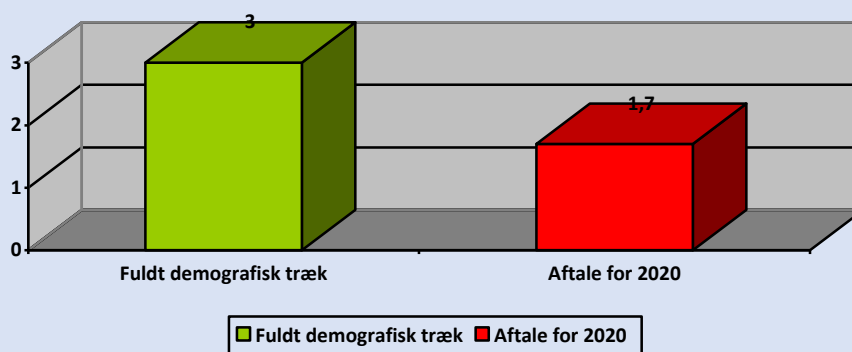
<http://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/artikler/Kommuneaftale2019.pdf>

Figur: Umiddelbart demografisk træk 2019 og 2020⁸ og samlet nettølft til kommunal velfærd 2019⁹ og 2020 (mia. kr, årets -priser).¹⁰

MEN: På den anden side må det også anerkendes som mindre godt, at kommuneaftalen for 2020 IKKE opfylder kravene fra det fulde demografiske træk, idet aftalen så skulle have tilført kommunerne omkring 3 mia. kr. i 2020.

Figur: Fuldt demografisk træk¹¹ og nettølft i kommuneaftale 2020 (mia. kr., 2020 – priser).¹²

⁸) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 4 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019.

<https://www.ft.dk/samling/20181/almindel/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>

Denne tabel er revideret 30.09.19 på basis af nye oplysninger fra Finansministeriet.

⁹) Jf. Lund, Henrik Herløv: Ovenstående notat om kommuneaftalen for 2019.

¹⁰) Kilde: Kommuneaftalen for 2020.

¹¹) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 8 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019.

<https://www.ft.dk/samling/20181/almindel/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>

Denne tabel er revideret 30.09.19 på basis af disse nye oplysninger fra Finansministeriet.

¹²) Kilde: Kommuneaftalen for 2020.

Der er således i forhold til det fulde demografiske træk et underskud på omkring 1,3 mia. kr.

Kommuneaftalen for 2020 er således et godt stykke fra at opfylde kravene til ajourføring og udvikling af den kommunalt leverede velfærdsservice i 2020.

1.3. Effekten af budgetlov og sanktionssystem på kommuneaftalen.

Hertil kommer, at Kommuneaftalen dækning af det demografiske træk i 2020 risikerer at blive yderligere forringet i regnskabet for året.

I deres 2025 plan¹³ forud for valget havde Socialdemokratiet lovet, at man ville lempe på budgetloven ved at indføre flerårige budgetter, så kommunerne ikke fortsat knaldhårdt skal overholde en etårig ramme.¹⁴

MEN: En sådan lempelse af budgetloven har imidlertid ikke vundet indpas i forbindelse med kommuneaftalen for 2020. Her gælder stadig de hidtidige hårde sanktioner ved overskridelse af skatte- og udgiftsrammer samt af udgiftsbudgetter, hvilket ovenikøbet er direkte indskrevet i aftalen.

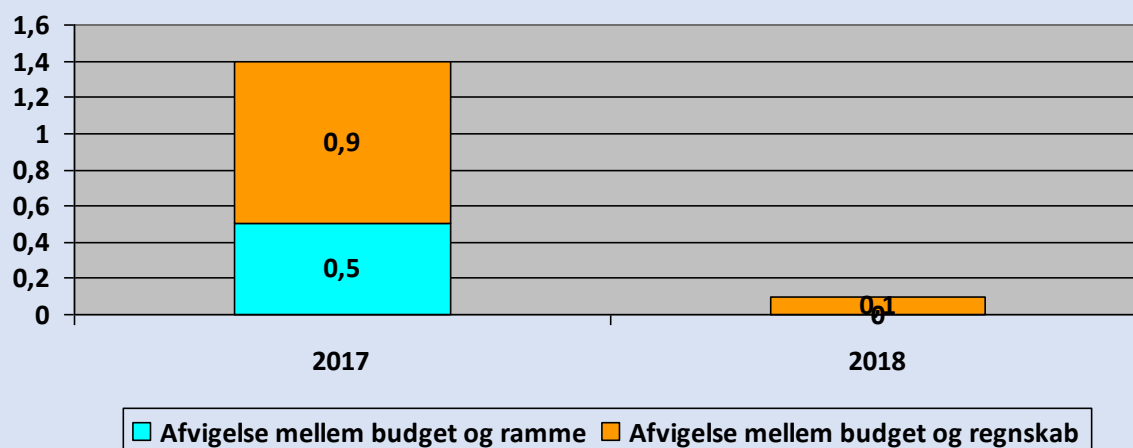
Dermed er der fortsat risiko for at kommunerne også i 2020 af frygt for ”dummebøder” ved ramme- og budgetoverskridelser sparer mere end påkrævet, således som det har været tilfældet siden 2011. Selvom kommunerne i de senere år er blevet bedre til at passe deres budgetter og forbrug ind i rammerne, har der dog de seneste par år i gennemsnit stadig været en merbesparelse, primært i regnskabet, på 0,8 mia. kr.

¹³) Jf. Socialdemokratiet: ”Gør gode tider bedre – socialdemokratiets 2025 plan”.

<https://www.socialdemokratiet.dk/media/8511/qaer-gode-tider-bedre-for-alle.pdf>

¹⁴) Jf. Socialdemokratiets 2025 plan, s. 24 2. spalte for oven,

<https://www.socialdemokratiet.dk/media/8511/qaer-gode-tider-bedre-for-alle.pdf>

Figur: Merbesparelser udover regeringens rammer i kommunerne 2017 – 2018.¹⁵

Da budgetloven på trods af valgløfterne tilsyneladende – i hvert fald foreløbig - fortsætter, risikerer dele af nettoløftet i kommuneaftalen for 2020 på 1,7 mia. kr således at blive ædt op af fortsatte kommunale merbesparelser, fremkaldt af frygt for budgetlovens økonomiske sanktioner.

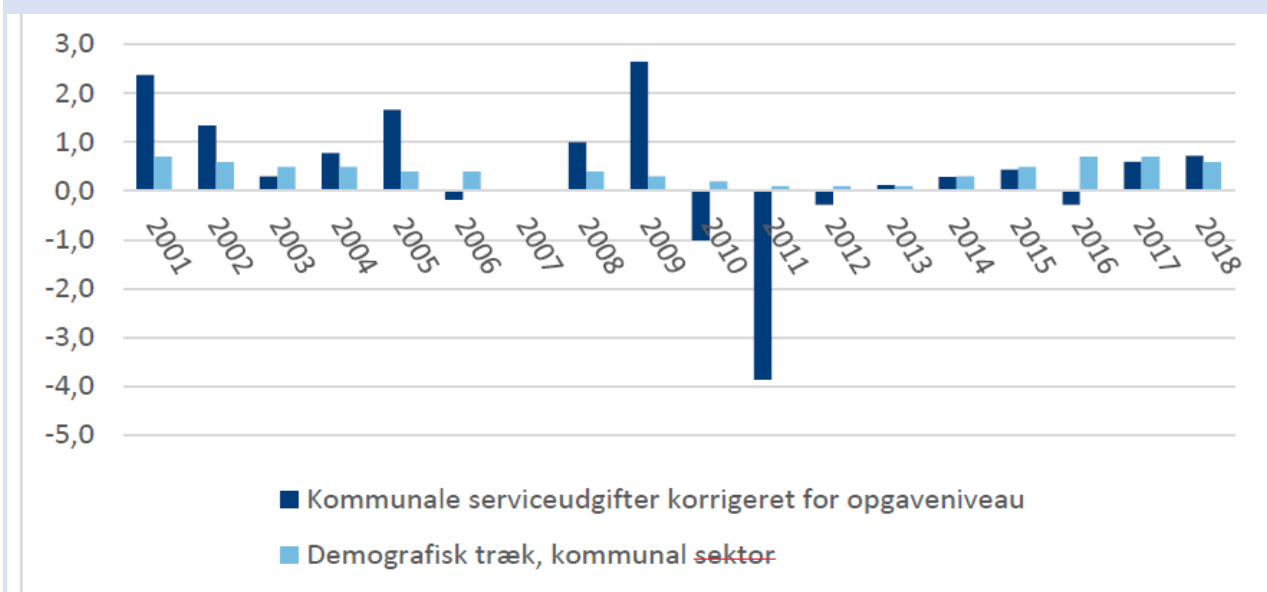
1.4. Aftalen i f.t. økonomi efterslæb 2010 – 2019 for kommunal velfærd.

Hertil kommer, at problemet for den kommunale velfærd ikke bare er at være på omgangshøjde med det fremtidige demografiske træk.

Den kommunalt leverede velfærd er historisk igennem en lang årrække og navnlig siden finanskrisen blevet underfinansieret, særligt i perioderne med borgerlige regeringer 2010 – 2012 og 2015 – 2019.

¹⁵⁾ Jf. Lund, Henrik Herløv: *Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019.*
<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2019/03/Langsomnedsmeltning-1-velfaerds-service.pdf>
 Pr. 30.09.19 opdateret med tal fra Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 13 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019.
<https://www.ft.dk/samling/20181/almDEL/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>

Figur: Årlig vækst i kommunale serviceudgifter sammenlignet med det demografiske træk i perioden 2001 – 2018, pct.¹⁶

Anm: 2007 udeladt pga. kommunalreformen, jf. bilag 1. Pba. af regnskabstal 2001-2017 og budgettal 2018.

Kilde: KL på baggrund af egne data og Finansministeriet, jf. bilag 1.

Denne udvikling har betydet en udhuling af den kommunalt leverede velfærdsservice med et fald målt i faste priser pr. borger indenfor den kommunale sektor generelt, navnlig indenfor ældrepleje og daginstitutioner. Hvilket i ældreplejen har udmøntet sig i en betydelig reduktion i antal visiterede borgere og timer til hjemmehjælp, i folkeskolen har udmøntet sig i reduktion i antal lærere og stigende klassekvotienter og i daginstitutioner i udhuling af normeringen.¹⁷

Derfor er problemet i denne og de kommende års økonomiaftaler ikke bare fremad at opretholde og udvikle velfærden, men også at reparere på den udhuling af den kommunalt leverede velfærdsservice, som har fundet sted siden 2010. Blot i forhold til det umiddelbare demografiske træk manglede der i perioden 2010 – 2019 årligt 1½ mia. kr. i gennemsnit eller akkumuleret over hele perioden op mod 15 mia. kr. i kommunekasserne til velfærdsservice. Og i forhold til det fulde demografiske træk

¹⁶⁾ Kilde: Kirk, Jens Sand: Reduktion i kommunale serviceudgifter pr borger siden 2009 og nulvækst siden 2000, s. 4 øverst. Analysenotat fra KL, 27..09.18.

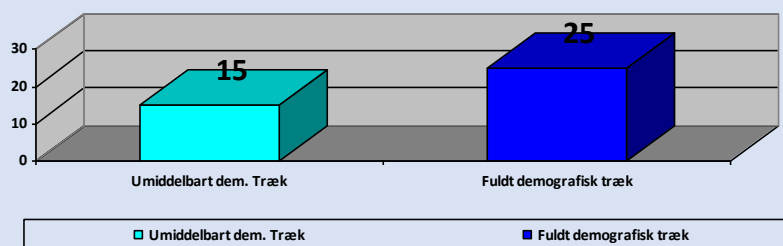
<https://www.kl.dk/media/18586/reduktion-i-kommunale-serviceudgifter-per-borger-siden-2009-og-nulvaekst-siden-2000.pdf>.

¹⁷⁾ Jf. Lund, Henrik Herløv: Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019.

<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2019/03/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>.

manglede der årligt i gennemsnit op mod 2½ mia. kr. eller akkumuleret over hele perioden op mod 25 mia. kr.

Figur: Akkumuleret efterslæb 2010 – 2019 i forhold til umiddelbart og fuldt demografisk træk. Mia. kr, 2019 – priser.¹⁸

Denne historiske udhuling af kommunalt leveret velfærdsservice tager kommuneaftalen for 2020 i sig selv desværre ikke overhovedet fat på at afhjælpe.

2. Sammenfatning vedr. regionsaftalen for 2020.

2.1. Aftalens hovedindhold og umiddelbare fordele og ulemper.

Hovedpunktet i aftalen mellem S – regeringen og Danske Regioner vedr. økonomien for 2020 er, at de regionale driftsudgifter på sundhedsområdet løftes med 1½ mia. kr og at det resterende omprioriteringsbidrag på i alt 84 mio. kr. afskaffes. Det er dog også et vigtigt element, at regionerne til gengæld skal effektivisere for godt ½ mia. kr. i ”teknologibidrag” og at godt 1½ mia. kr. i ”nærhedsfinansiering” reserveres en mere nær sundhedsbetjening af borgere. Hermed er det reelle nettoløft i aftalen højst 1 mia. kr. Dette svarer til en realvækst i det offentlige forbrug til regional velfærdsservice på sundhedsområdet i 2020 på 1 procent.

Endelig er det naturligvis et væsentligt punkt i aftalen, at regionerne bibeholdes som overordnet organisering af sundhedsvæsenet trods forslaget fra den forrige regering om at nedlægge dem.

¹⁸⁾ Kilde: Egen beregning.

Det må – jf. foran - med aftalen for en umiddelbar betragtning betegnes som en forbedring i forhold til VLAK – regeringens aftale for 2019, at kommunernes nettoløft i 2020 er ½ mia. kr. større end givet for 2019. Ligesom det er et plus ved aftalen, at omprioriteringsbidraget sløjfes helt.

Til gengæld må det også anerkendes som negativt i aftalen, at regionerne selv skal finansiere ½ mia. kr. af løftet i ”teknologibidrag” samt muligvis mere i ”nærhedsfinansiering”, hvorved nettoløftet højst bliver på 1 mia. kr. Og det må endvidere også betragtes som mindre godt i aftalen, at nettoløftet i den umiddelbart betragtet ikke giver et substantielt anderledes større løft til regionernes sundhedsvæsenet end aftalen fra foregående år med VLAK – regeringen gav.

2.2. Aftalen i forhold til demografisk træk i 2020 for sundhedsvæsenet.

Som foran anført er det vedrørende, hvorvidt økonomiaftalerne følger det demografiske træk, væsentligt at skelne mellem på den ene side ”det umiddelbare demografiske træk” og på den anden side ”det fulde demografiske træk”.

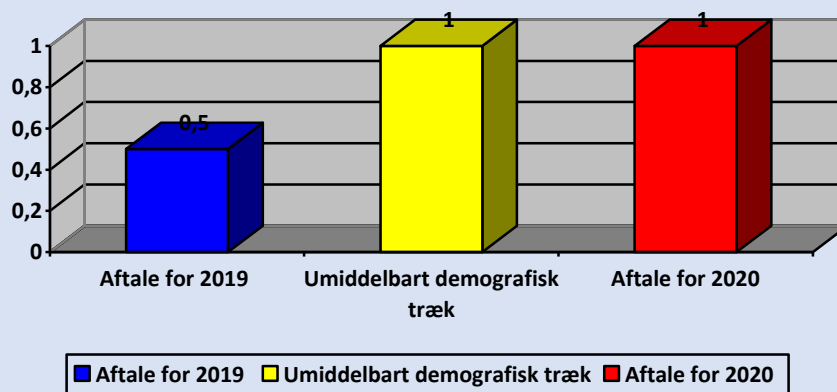
Det umiddelbare demografiske træk handler som beskrevet om, hvorvidt udgifterne til velfærd følger befolkningens antal og sammensætning, således at der bevares uændret standard pr. borger. Væsentligt i denne forbindelse er for både kommuner og regioner, at antallet af borgere forventes at vokse i de kommende år, navnlig med et stigende antal af ældre på pension. Hermed ændres samtidig befolkningens sammensætning, navnlig ved et stigende antal af gamle ældre med større behov for sundhedsydelse.

Det fulde demografiske træk derimod handler som anført om, hvorvidt udgifterne til velfærd følger befolkningens velstandsudvikling (= BNP realvækst), således at der også er ressourcer til udvikling velfærden med ny/bedre service, ny/ny bedre teknologi og nye materialer (fx ny medicin) og til udvikling af kvalitet.

Vedr. det umiddelbare demografiske træk må det på den ene side anerkendes, at regionsaftalen for 2020 med et nettoløft på 1 mia. kr. opfylder dette og hermed kravet til at bevare standarden i sundhedsvæsenet. Dette må som ovenover anført

anerkendes som forbedring i forhold til aftalen med VLAK – regeringen i 2019, hvor regioner netto kun fik et løft på 0,5 mia. kr.¹⁹

Figur: Umiddelbart demografisk træk 2019²⁰ og 2020²¹ og samlet nettoløft til det regionale sundhedsvæsen 2019²² og 2020²³ (mia. kr, årets priser.).

MEN: På den anden side må det også anerkendes, at aftalen om regionernes økonomi i 2020 IKKE følger det fulde demografiske træk, idet aftalen så skulle have tilført kommunerne 2 (ifølge Finansministeriet) op til 3 mia. kr. (ifølge sundhedseksperter) i 2020.

¹⁹⁾ Jf. Lund, Henrik Herløv: Aftalen om regionernes økonomi 2019: Produktivitetskrav fortsætter i forklædning. Notat, juni 2018. <http://www.henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/artikler/Regionsaftale2019.pdf>

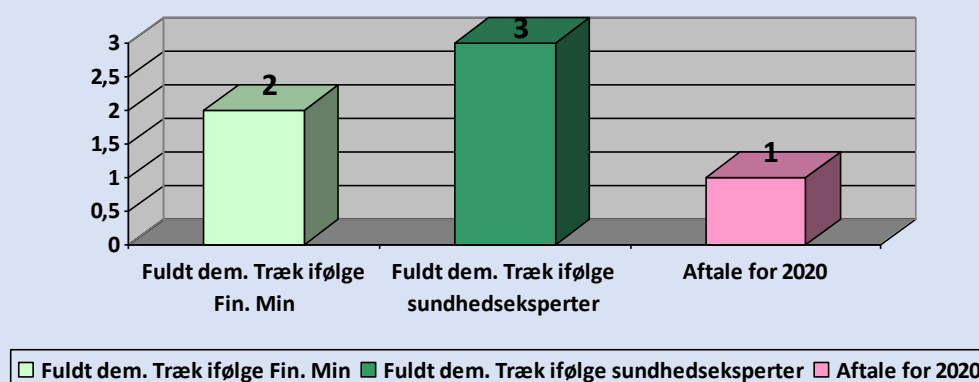
²⁰⁾ Jf. svar på Finansudvalgets spørgsmål 161 af 16. nov. 2016, stillet af Lisbeth Bech Poulsen: s. 2, tabel 1.> <https://fho.dk/wp-content/uploads/2019/03/sund-udgifter.pdf>

²¹⁾ Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 4 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019. <https://www.ft.dk/samling/20181/almindel/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>
Denne tabel er revideret 30.09.19 på basis af nye oplysninger fra Finansministeriet.

²²⁾ Jf. Lund, Henrik Herløv: Foran nævnte notat om regionsaftalen for 2019.

²³⁾ Kilde: Regionsaftalen for 2020.,

Figur: Fuldt demografisk træk 2020 beregnet af henholdsvis Finansministeriet ²⁴ og sundhedsekspert/sundhedsorganisationer ²⁵ og nettoløft i regionsaftalen for 2020 (mia. kr., 2020 – niveau). ²⁶

Selvom regionsaftalen for 2020 således følger det umiddelbare demografiske træk, så er der i forhold til det fulde demografiske træk et klart underskud på mellem 1 og 2 mia. kr.

Regionsaftalen for 2020 er således et godt stykke fra at opfylde kravene til ajourføring og udvikling af regionernes sundhedsområde i 2020.

²⁴) Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 8 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019.

<https://www.ft.dk/samling/20181/almindel/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>

Denne tabel er revideret 30.09.19 på basis af disse nye oplysninger fra Finansministeriet.

²⁵) Jf. interview med Jakob Kjellberg i Rasmussen, Lars Igum: "Trods milliarder er hospitalerne pressede". Politiken, 20.04.19 <https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art7199428/%C2%BBN%C3%A5r-personalet-piber-har-de-noget-at-have-deres-pib-i-%C2%AB> og jf. pressemeddelelse fra Ældre Sagen, Lægeforeningen, Danske Patienter, FOA, Danske Handicaporganisationer og Dansk Sygeplejeråd i "Patienter, ældre og sundhedsprofessionelle i opråb: Flere midler til presset sundhedsvæsen, Lægeforeningen, 19. 03.19 <https://www.laeger.dk/nyhed/patienter-aeldre-og-sundhedsprofessionelle-i-opraab-flere-midler-til-preset-sundhedsvaesen>⁹

²⁶) Kilde: Regionsaftalen for 2020.,

2.3. Aftalen i f.t. økonomisk efterslæb for det regionale sundhedsvæsen 2010 – 2020.

Til den manglende opfyldelse af det fulde demografiske træk i 2020 følger sig, at regionsaftalen oveni heller ikke tager hul på at dække tidligere tiders ressourceefterslæb i sundhedsvæsenet ind.

Der er nærmere bestemt især tale om et efterslæb i perioden 2010 – 2019, hvor den årlige gennemsnitlige vækst i sundhedsbevillinger lå på omkring 1 mia. kr. svarende til en årlig gns. realvækst på 0,7 pct. og dermed under det gennemsnitlige årlige umiddelbare demografiske træk på 0,8 pct. Mere markant har efterslæbet været i forhold til det fulde demografiske træk, idet i den årlige gennemsnitlige realvækst i det offentlige forbrug til regional sundhed jf. foran har ligget 0,7 procent under kravet fra det fulde demografiske træk svarende til et årligt gennemsnitligt finansieringsunderskud på op mod $\frac{3}{4}$ mia. kr.

Samlet (akkumuleret) svarer det for hele perioden 2010 – 2019 i forhold til det umiddelbare demografiske træk på et underskud i ressourcerne til sundhedsvæsenet på 1 mia. kr. og i forhold til det fulde demografiske træk til et underskud på i alt $7\frac{1}{2}$ mia. kr.

Dette underskud har regeringerne søgt at dække ind ved at tvinge de sygehusansatte til at løbe hurtigere gennem konstante krav om øget produktivitet. Hvilket har haft alvorlige konsekvenser for medarbejderne i form af opskruet arbejdstempo, forringet arbejdsmiljø og fyringsrunder. Og samtidig har det betydet mindre tid til den enkelte patient = forringelse af kvaliteten i behandling og pleje.

Der er derfor et stærkt behov for at øge bemanningen og genoprette kvaliteten i det regionale sundhedsvæsen. Et behov som aftalen om regionernes økonomi for 2020 IKKE går i gang med.

3. Sammenfatning vedr. muligheder for finansiering af yderligere løft af (den decentralt leverede) velfærd.

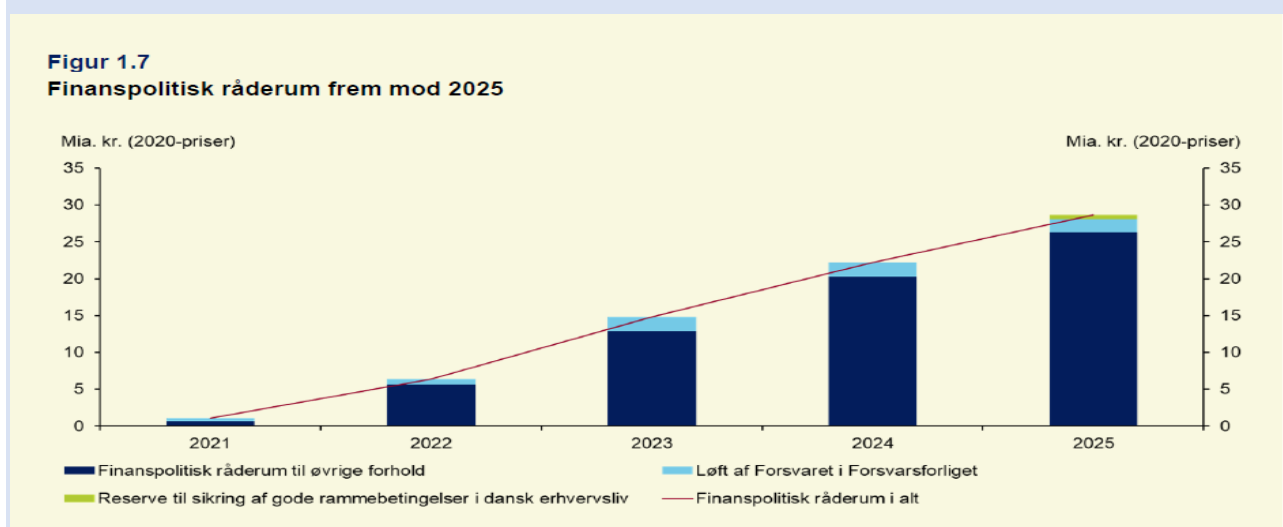
Da aftalerne i sig selv hverken følger det fulde demografiske træk eller tager fat på at indhente efterslæb fra 2010 – 2019, er der behov for at skaffe flere midler til yderligere velfærdsloft.

3.1. Det økonomiske råderum.

Penge til yderligere løft af velfærden skal umiddelbart hentes i det såkaldte ”økonomiske råderum”. Det økonomiske eller finanspolitiske råderum betegner det beløb, der er til rådighed indenfor en given tidshorisont for politiske initiativer som større offentligt forbrug, højere indkomstoverførsler til borgerne eller skattelettelser.

Ifølge en dugfrisk prognose fra Finansministeriet herfor har det økonomiske råderum 2020 til 2025 pga. forventning om højere beskæftigelse og lavere renteudgifter samlet kunnet opjusteres med 5½ mia. kr til i alt 28 ¾ mia. kr. i 2025. Råderummet stiger dog primært i årene 2024 og 2025, mens prognosen tegner et billede af et meget mindre råderum i de nærmeste år, navnlig i 2021.

Figur: Finansministeriets opgørelse af økonomisk råderum 2021 til 2025.²⁷

²⁷) Jf. Oven anførte grundlag, s. 17.

Men muligheder er reelt større både i 2020 og 2021. For det første har regeringen ikke medtaget finanslovsåret 2020 i prognosen, hvor der imidlertid ifølge regeringens økonomiske redegørelse er et noget større råderum på 3½ til 4 mia. kr. indenfor strukturel balance.

Og for det andet er der er ikke noget, som tvinger regeringen til at holde strukturel balance i 2020 og 2021, idet målet for finanspolitikken først er strukturel balance i 2025. Regeringen kan hermed flytte rundt på nogle penge mellem årene ved at holde et moderat underskud i de første år.

Der er således muligheder inden for det nugældende råderum for et større løft af den offentlige velfærd end det, som er givet i økonomiaftalerne for 2020, fx således at vi kommer nærmere en opfyldelse af det fulde demografiske træk i kommuner og regioner.

3.2. Alternative finansieringsmuligheder.

Men det er klart, at når vi taler om det betydelige efterslæb i ressourcer til regionerne og navnlig til kommunerne fra perioden 2010 til 2019, så skal der flere midler til end i dag tilstede i det økonomiske råderum. Der skal med andre ord skaffes øget finansiering.

Den borgerlige strategi for udbygning af økonomisk råderum handler om at øge det gennem ”arbejdsudbudsreformer”, der skal øge arbejdskraftudbuddet gennem forringelser af sociale ydelser og overførselsindkomster og/eller gennem lempelser af skatterne, navnlig af topskatten.

Problemet ved denne strategi er frem for alt, at begge dele øger uligheden i samfundet uacceptabelt.

Et alternativ hertil handler om at tilbagerulle dele af de skattelettelser, som borgerlig økonomisk politik siden 2000 har gennemført på bekostning af velfærd. Disse skattelettelser har netop i høj grad været finansieret gennem reduceret vækst for velfærd og/eller gennem direkte besparelser heri.

Der er i perioden 2002 – 2016 (i 2017 priser) samlede bruttoskattelettelser i indkomstskatten på i alt - 52 mia. kr. i umiddelbar virkning og i varig virkning – 39 mia. kr. Dele af denne lempelse er dog modvirket gennem bl.a. forhøjelser af andre

skatter. Provenutabet (= nettolettelser) ved indkomstskattelettelserne 2002 – 2016 udgør ialt - 24 mia. kr. i umiddelbar virkning og – 15 mia. kr. i varig virkning.²⁸

Hertil kommer, at der siden den borgerlige regerings tiltræden juni 2015 og frem til 2019 er givet yderligere 18 mia. kr. i lempelser af indkomstskat OG andre skatter, hvilket frem til 2025 stiger med yderligere 9 mia. kr.²⁹

Disse skattelettelser er primært tilfaldet de rigeste og dermed har øget uligheden.

Og skattelettelserne er i betydeligt omfang ydermere givet på bekostning af velfærden. Derfor kan og bør opgaven med at genoprette velfærden løses ved, at skattelettelserne rulles tilbage.

Det kan ske, hvis der er politisk vilje og mod til at genoprette velfærden og indhente den i perioden 2010 til 2019 store udhuling heraf.

²⁸) Jf. FIU Alm. del 2016 – 2017. Svar på spm. fra Rene Gade af 18.11.16. Finansministeriet 04.04.17.

<https://www.ft.dk/samling/20161/alm-del/fiu/spm/114/svar/1396070/1740616.pdf>

²⁹) Kilde: Skatteministeriet: Regeringen sænker skatter og afgifter med 27 mia. 06.02.19

<https://www.skm.dk/aktuelt/presse/pressemeddelelser/2019/februar/regeringen-saenker-skatter-og-afgifter-med-27-mia-kr>

GENEREL INDLEDNING

Forståelsespapir og økonomiaftaler.

4. sept. og 6. sept. 2019 indgik S – regeringen aftale med henholdsvis Danske regioner³⁰ respektive med Kommunernes Landsforening³¹ om økonomien for 2020.

Dette var den første større udmøntning af ”Forståelsespapireret”³² mellem S, RV, SF og EL, som banede vejen for dannelse af en socialdemokratisk mindretalsregering.

I ”Forståelsespapiret” lovede den nye S – mindretalsregering vedrørende ressourcer til velfærden, at ” Pengene skal følge med, når der bliver flere børn og ældre og der skal sikres et løft af velfærden ud over det demografiske træk.”³³

Dvs. at det offentlige forbrug til velfærdsservice skal følge det demografiske træk og der skal gives velfærden et løft herudover.

Et sådant yderligere løft er der stærkt behov fordi der navnlig siden 2010 er sket en økonomisk udhuling af velfærden og derfor i dag er et stærkt resourceefterslæb.

Problemstilling for denne rapport.

Størstedelen af de offentlige udgifter til velfærd afholdes som bekendt af kommunerne (1/2) og regioner (1/3).

Vi vil derfor i denne kritiske analyse fokusere på, om økonomiaftalerne for 2020 med kommuner og regioner faktisk lader udgifterne vokse med det demografiske træk og om der oveni er lagt et ekstra udgiftsløft og hermed tages fat på at indhente efterslæbet.

³⁰) S – regeringen og Danske Regioner: Aftale om regionernes økonomi for 2020. 04.06.19

<https://www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2019/09/regionerne-faar-halvanden-mia-mere-i-2020>

³¹) S- regeringen og Kommunernes Landsforening: Aftale om kommunernes økonomi for 2020. 06.09.19.

<https://www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2019/09/kommunerne-faar-2-komma-2-mia-mere-til-velfaerd-i-2020>

³²) Politisk forståelse mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten: ”Retfærdig retning for Danmark”.

https://www.altinget.dk/misc/Retf%C3%A6rdig%20retning%20for%20Danmark_2019-06-25_ENDELIG.pdf

³³) Jf. Side 9, for oven og side 12 for neden

videreførelsen af budgetloven for regionernes regnskab i 2020.

Endelig diskuteres i **del V** spørgsmålet: **Er der råd til et større velfærdsløft?**

I kap. 9 gennemgås det såkaldte økonomiske råderum og i kap. 10 diskuteres dernæst de mulige strategier for at finansiere løft af velfærden: Udbudsreformer og skatteforhøjelser.

Konklusion og sammenfatning bringes af oversigtsmæssige grunde forrest i rapporten, hvor de samlet tjener som RESUME.

Opdateringer.

Det skal bemærkes, at i forhold til 1. udgave er tal for demografisk træk i kommuner og regioner revideret 30.09.19 på grundlag af nye tal fra Finansministeriet.³⁵

05.01.20 er rapporten kommet i 2. rev. og udbyggede udgave. Her er den offentlige forbrugsvækst som følge af henholdsvis kommune – og regionsaftalerne indføjet, det umiddelbare og fulde demografiske træk for kommuner og regioner præciseret navnlig i forhold til det fulde demografiske træk og ressourceefterslæbet 2010 til 2019 er genberegnet og præciseret. Endelig er kapitlet vedr. budgetloven opdateret.

36

³⁵) Kilde spm. 4 og 8 fra Finansudvalget til aktstykke 162

<https://www.ft.dk/samling/20182/aktstykke/Aktstk.162/bilag/2/2078988.pdf>

³⁶) Jf. anden rev. og udbyggede udgave af "Lund, Henrik Herløv: Langsom nedsmeltning af velfærden (1. rapport): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019."

<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2020/01/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>

**DEL I:
HOVEDINDHOLDET I
ØKONOMIAFTALERNE
FOR 2020**

Indledning til del I.

I denne **første del** af rapporten redegøres først for **indhold og** dernæst for **godt og skidt i økonomiaftalerne** for 2020 for en umiddelbar betragtning. (Til forskel fra anden og tredje del, hvor vi går bag om aftalerne).

I kapitel 1 redegøres for indholdet og dernæst for godt og skidt i den mellem S – regeringen og Kommunernes Landsforening indgåede ”Aftale om kommunernes økonomi for 2020”.

I første afsnit opsummeres hovedpunkterne i aftalen og i andet afsnit analyseres kort skidt og kanel for velfærden i aftalen umiddelbart betragtet.

Dernæst redegøres i kapitel 2 tilsvarende for indholdet i og dernæst godt og skidt i aftalen om regionernes økonomi for 2020 mellem S – regeringen og Danske Regioner.

Også her opsummeres hovedpunkterne i aftalen i første afsnit, mens andet afsnit vurderer, hvad der i aftalen umiddelbart betragtet er godt og hvad skidt for velfærden?

Kap. 1. Hovedtræk i aftalen om kommunernes økonomi for 2020.

I dette kapitel redegøres for hovedindhold og overordnede vinkler på den mellem S – regeringen og Kommunernes Landsforening indgåede ”Aftale om kommunernes økonomi for 2020”.

I første afsnit opsummeres hovedpunkterne i aftalen og i andet afsnit fremlægges kort en umiddelbar betragtning på godt og mindre godt i aftalen i sig selv set.

1.1.Hovedpunkterne i kommuneaftalen.

Hovedpunkterne i den indgåede ”Aftale” om kommunernes økonomi for 2020 er følgende:

1. SERVICE: Ifølge aftalens tekst løftes den kommunale serviceramme i 2020 i forhold til regeringens udgiftsloft med 2,2 mia. kr.³⁷
2. EFFEKTIVISERINGSBIDRAG: Der blev i 2017 til afløsning for det forhadte omprioriteringsbidrag indført et effektiviseringsbidrag på 1 mia. kr. årlig, hvoraf halvdelen hvert år gik til staten i form af en automatisk nedregulering på af det kommunale udgiftsloft med 0,5 mia. kr. Denne ordning afskaffes fremover.³⁸
3. Det medfører et reelt løft af servicerammen på 1,7 milliarder kroner i forhold til 2019. De øvrige 500 millioner kroner kompenserer kommunerne for det beløb,

37) Jf. Kommuneaftalen, s. 2 øverst.

38) Ibid.

der forlods er skåret af kommunernes serviceramme som følge af den tidligere regerings såkaldte moderniserings- og effektiviseringsprogram.³⁹

4. VELFÆRDSPRIORITERING; Kommunerne beholder de resterende 0,5 mia.kr. af provenuet af effektiviseringsprogrammet som såkaldt ”velfærdsprioritering”.⁴⁰
5. ANLÆG: Anlægsrammen løftes fra 17,8 mia. kr. i 2019 (2018 priser) til 19,1 mia. i 2020 (2019 – priser).⁴¹
6. INVESTERINGSLÅNEPULJE: Der afsættes to lånepuljer på i alt 650 mio. kr. til investeringer med effektiviseringspotentiale (250 mio.kr.) respektive til ”større strukturelle investeringer på de borgernære områder” (400 mio. kr).⁴²
7. BLOKTILSKUD: Regeringen og KL er enige om at videreføre det ekstraordinære finansieringstilskud på 3½ mia. kr. i 2020, hvoraf 2 mia. kr. fordeles på baggrund af kommunernes grundlæggende økonomiske vilkår.⁴³
8. SÆRTILSKUD OG LÅNEPULJE TIL VANSKELIGT STILLEDE KOMMUNER: Særtilskudspuljen forhøjes til 350 mio. kr. i 2020. Og der afsættes en lånepulje på 500 mio. kr. til styrkelse af likviditeten i vanskeligt stillede kommuner.⁴⁴
9. UDGIFTER: Den samlede ramme for kommunernes økonomi i 2020 udgør i alt 388,9 mia. kr. Kommunernes serviceramme udgør for 2020 et beløb på 261,8 mia. kr ekskl. DUT mv..⁴⁵
10. SKAT: Kommunerne kan i 2020 indkræve skatter for i alt 302,5 mia. kr. Men kommunerne må samlet set IKKE forhøje skatterne.⁴⁶ Nogle kommuner må

³⁹) Jf. Rosenkilde, Kim: Trods milliarder til kommunerne sikrer ny økonomiaftale IKKE bedre velfærd. Altinget, 09.0.19. <https://www.alinget.dk/artikel/trods-milliarder-til-kommunerne-sikrer-ny-oekonomiaftale-ikke-bedre-velfaerd> og jf. Ullum, Arne: Se hvordan regeringen tryller 1,7 milliarder om til 2,2 mia. NB-Økonomi, 06.09.19. <https://nb-okonomi.eu/2019/09/06/se-hvordan-regeringen-tryller-17-milliarder-om-til-22-milliarder-kroner/>

40) Ibid.

41) Jf. aftalen s. 2 og s. 3 midt for.

42) Jf. aftalen, s. 2 for neden.

43) Jf. aftalen, s. 3 for oven.

44) Jf. Aftalen, s. 3 midt for.

45) Jf. Aftalen, tabel 1, s. 3 midt for.

hæve skatten indenfor en ramme på 200 mio. kr. forudsat at andre kommuner tilsvarende nedsætter skatten. Der etableres en tilskudsordning til de kommuner, som i 2018 nedsætter skatten, på i alt 200 mio. kr.⁴⁷

11. SANKTIONER: 1 milliard af bloktilskuddet betinges af, at kommunernes budgetter overholder anlægsrammen.⁴⁸ 3 milliarder af bloktilskuddet er er betinget af, at kommunernes regnskab overholder budgetterne for serviceudgifterne i 2019.⁴⁹ Endelig vil skatteforhøjelse for kommunerne under et blive modregnet i bloktilskuddet svarende til overskridelsen.⁵⁰

1.2. Godt og mindre godt i kommuneaftalen for 2020 – umiddelbart og i sig selv betragtet.

Det må på den ene side for det første anerkendes som **positivt** i aftalen, at den er endt bedre end regeringens oplæg.

Overfor KL's ønske om et løft af driftsrammen i 2019 med 3 mia. kr. i forhold til 2019⁵¹, så lagde finansministeren – med begrundelse i regeringens kasseeftersyn og en angivelig merregning heri på 3½ mio. kr. - hårdt ud med mindre til kommunerne end givet i 2019 under den tidligere VLAK - regering.⁵²

46) Jf. aftalen, s. 2 for neden.

47) Jf. aftalen, s. 3 for oven.

48) Jf. aftalen, s. 2 for neden.

49) Ibid.

50) Ibid.

51) Jf. Christiansen, Flemming: Hvis ældrebomben findes, springer den om 12 år. Politiken, 07.06.18.

<https://politiken.dk/indland/art6564585/Antallet-af-%C3%A6ldre-vokser-fem-gange-hurtigere-end-resten-af-befolkningen-kommuner-g%C3%B8r-klar-til-at-sk%C3%A6re>

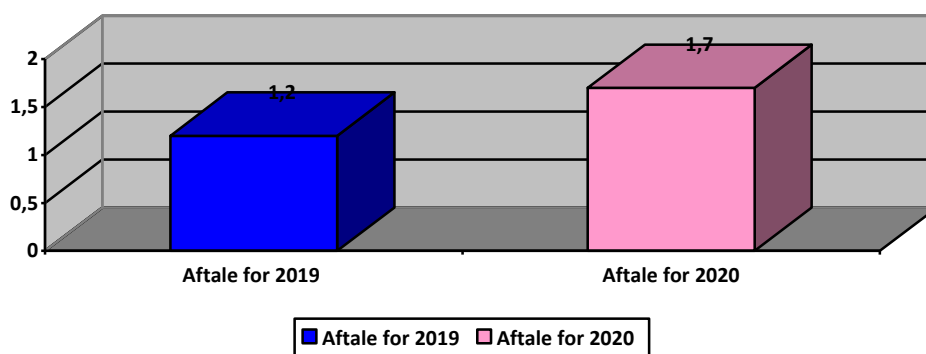
52) Jf. Ullum, Arne: "Kommuneforhandlinger: Regeringen spillede ud med markante serviceforringelser i kommunerne". NB – Økonomi, 13.09.19

<https://nb-okonomi.eu/2019/09/13/kommuneforhandlinger-regeringen-spillede-ud-med-markante-serviceforringelser-i-kommunerne/https://nb-okonomi.eu/2019/09/13/kommuneforhandlinger-regeringen-spillede-ud-med-markante-serviceforringelser-i-kommunerne/>

Det må for det andet anerkendes som en forbedring i den endelige aftale i forhold til regeringens oplæg, at KL endte med reelt at få et nettoløft på 1,7 mia. kr.

Dette må for det tredje også anerkendes som en forbedring i forhold til aftalen med VLAK – regeringen i 2019, hvor KL på papiret fik 1,7 mia. kr, men hvor samtidig udgiftsloftet nedjusteredes med 0,5 mia. kr., hvorved KL samlet set ”netto” kun fik 1,2 mia. kr. ⁵³

Figur: Samlet nettoløft til kommunal velfærd 2019 og 2020 (mia. kr., årets priser). ⁵⁴

Og navnlig må det i den forbindelse for det fjerde endelig anerkendes som en forbedring, at man fremover har fået strøget den årlige automatiske nedregulering af kommunernes udgiftsloft med -0,5 mia. kr som følge af regeringens effektiviseringsprogram.

Men trods disse forbedringer må det på den anden side for det første også anerkendes, at løftet for velfærdens umiddelbart betragtet ikke har en størrelse, som sikrer den kommunale velfærd et anderledes substantielt løft her og nu. ⁵⁵

⁵³) Jf. Lund, Henrik Herløv: KOMMUNEAFTALE FOR 2019: BESPARELSER VIL FORTSÆTTE MED AT UDMARVE DEN KOMMUNALE V.ELFÆRD. Juni, 2018

<http://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/artikler/Kommuneaftale2019.pdf>

⁵⁴) Kilde: Egen beregning.

⁵⁵) Jf. Lund, Henrik Herløv: Langsom nedsmeltning af velfærdens (I): Udhuling af velfærdsservice 2001 – 2019.

<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2020/01/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>

Endvidere må det umiddelbart betragtet for det andet opfattes som et dårligt element i aftalen, at det omdiskuterede sanktionssystem tilsyneladende bibeholdes uændret og dermed risikerer at presse kommunerne ud i merbesparelser i løbet af regnskabsåret, også jf. længere fremme.

2. Hovedtræk i aftalen om regionernes økonomi for 2020.

I dette andet kapitel redegøres svarende til kapitel 1 tilsvarende for indholdet i og godt og skidt i aftalen om regionernes økonomi for 2020 mellem S – regeringen og Danske Regioner.

Også her opsummeres hovedpunkterne i aftalen i første afsnit, mens andet afsnit vurderer, hvad der i aftalen umiddelbart betragtet er godt og hvad skidt for velfærden?

1.1. Hovedpunkterne i regionsaftalen.

56

Hovedpunkterne i aftalen mellem regeringen og regionerne er følgende:

- DE REGIONALE DRIFTSUDGIFTER på sundhedsområdet løftes ifølge aftalen nominelt med i alt + 1,5 mia. kr.⁵⁷
- OMPRIORITERINGSBIDRAGET på 1 % af udgifterne til regional udvikling og administration afvikles fra og med 2020 = en opregulering af det regionale udgiftsloft med 84 mio. kr. i 2020.⁵⁸
- EFFEKTIVISERING: Det hidtidige krav om årlige produktivetsforbedringer på 2 % ophørte i 2019⁵⁹. Men til gengæld indførtes med et regionalt ”teknologibidrag” på 500 mio. kr årligt og dette skal regionerne også frigøre i 2020 til øget behandlingskapacitet.⁶⁰

56) S – regeringen og Danske Regioner: Aftale om regionernes økonomi for 2020. 04.06.19

<https://www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2019/09/regionerne-faar-halvanden-mia-mere-i-2020>

57) Jf. aftalen for 2020, s. 3 øverst

58) Jf. Aftalen, s. 3, øverst

59) Regeringen og Danske Regioner: Aftale om regionernes økonomi for 2019 og aftalen for 2020, s. 5 øverst

60) Jf. aftalen for 2020, s. 3 midt for.

- **REELT LØFT:** Netto kan regionerne hermed prioritere 1,1 mia. kr. til øget velfærd på sundhedsområdet.⁶¹
- **DE REGIONALE ANLÆGSUDGIFTER** udgør 7,3 mia. kr. i 2019.⁶² Dette har sammenhæng med udbygningen af de kommende nye supersygehuse.
- **EFFEKTIVISERING AF INDKØB:** Regionerne effektiviserer for 1,5 mia. kr. i 2020 i forhold til 2025 gennem bl.a. bedre indkøbsstrategi.⁶³
- **OFFENTLIGT PRIVAT SAMARBEJDE:** Der etableres en deponeringsfritagelsespulje på 400 mio. kr til sådanne projekter.⁶⁴
- **BETINGET "NÆRHEDSFINANSIERING":** I 2019 indførtes en betinget finansiering på 1,5 mia. kr., der afhænger af opfyldelsen af mål for at bringe behandlingen tættere på borgerne og opfyldelsen af bredere mål for øget sammenhæng og omstilling af behandlingen.⁶⁵ Denne pulje videreføres i 2020.⁶⁶
- **SUNDHEDSOMRÅDETS ORGANISATION:** Regionernes driftsansvar videreføres.⁶⁷
- **PERSONALE:** Regeringen og Danske regioner nedsætter sammen en "task force", der frem til et sundhedsudspil fra regeringen skal drøfte uddannelse og ansættelse af flere medarbejdere.⁶⁸
- **PSYKIATRI:** S- regeringen vil igangsætte et arbejde med henblik på at udarbejde en 10 års plan for psykiatrien. Regionerne vil blive inddraget i arbejdet.⁶⁹

⁶¹) Regionerne får 1,5 mia. kr + 0, 1 mia. kr (omprioriteringsbidrag), men skal heraf selv i realiteten finansiere 0,5 mia. kr dvs. et nettoløft" på 1,1 mia. kr.

⁶²) Jf. aftalen, s 3 for neden.

⁶³) Jf. aftalen, s. 3 midt for.

⁶⁴) Jf. Side 3, for neden.

⁶⁵) Jf. side 5.

⁶⁶) Jf. Aftalen for 2020, s. 7 for neden.

⁶⁷) Jf. Aftalen for 2020, s. 2 midt for.

⁶⁸) Jf. Aftalen for 2020, s. 9 for oven.

- SAMLET RAMME FOR SUNDHEDSUDGIFTER udgør med aftalen kr. 118, 4 mia. kr.⁷⁰
- SANKTIONER: 1 mia. af regionernes bloktilskud er betinget af, at regionernes driftsbudgetter overholder driftsrammen og ½ mia. kr. heraf er betinget af budgetternes overholdelse af anlægsrammen.⁷¹ Overskridelser af budgetterne i regnskabet for 2019 modregnes i bloktilskuddet.

2.2. Skidt og kanel i regionsaftalen for 2020 - umiddelbart og i sig selv betragtet.

Som anført løftes de regionale driftsudgifter på sundhedsområdet ifølge aftalens ordlyd i 2020 nominelt med 1,5 mia. kr. MEN: Netto er løftet reelt på 1 mia. kr. idet regionerne til gengæld – jf. næste afsnit – skal spare ½ mia. kr. i form af et ”teknologibidrag”, som regionerne selv skal tilvejebringe.

Denne reelle stigning i regionernes driftsudgifter på sundhedsområdet på 1 mia. kr. svarer til en realvækst i regionernes udgifter på sundhedsområdet på godt 1 pct. i 2020.

Dette resultat må på den ene side anerkendes som en forbedring i forhold til aftalen for 2019, hvor regionerne nominelt fik 1 mia. kr., men også her samtidig måtte ud og spare 0,5 mia. kr. i ”teknologibidrag”, således at det reelle ”netto” løft i sig selv kun udgjorde 0,5 mia. kr. svarende til 0,4 pct. af regionernes driftsudgifter.⁷²

⁶⁹) Jf. Aftalen for 2020, s. 2 for oven og s. 10 øverst-

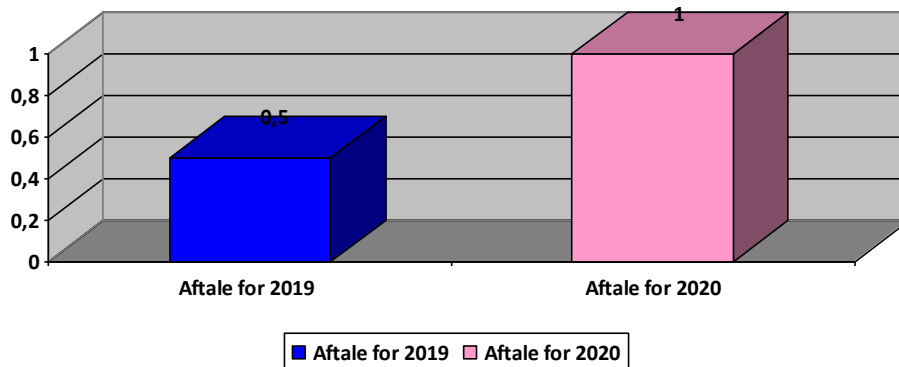
⁷⁰) Jf., Aftalen for 2020, bilag 2, s. 21, øverst.

⁷¹) Jf. Aftalen: Bilag 2, s. 21 for neden.

⁷²) Jf. Lund, Henrik Herløv: AFTALE OM REGIONERNES ØKONOMI 2019: Produktivitetskrav fortsætter i forklædning. Juni 2018.

<http://www.henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/artikler/Regionsaftale2019.pdf>

Figur: Samlet nettoløft til regionalt sundhedsvæsen 2019 og 2020 (mia. kr., årets priser).⁷³

Men trods forbedring må det på den anden side også anerkendes, at aftalen med regionerne – ligesom for kommunernes vedkommende – nok er bedre end den foregående med VLAK – regeringen, men ikke så meget bedre, at den sikrer det regionale sundhedsvæsen et anderledes substantielt større løft.

⁷³) Kilde: Egen beregning.

DEL II:
**Kommuneaftalen i forhold til
fremtidigt demografisk træk
og efterslæb fra 10'erne.**

Indledning til del II.

I denne anden del samt den følgende tredje del af rapporten søges at gå bag om økonomiaftalerne.

Det søges dels at vurdere disse i forhold til de fremtidige demografiske krav dels i forhold til det ressourceefterslæb, som den decentralt leverede velfærd har været udsat for siden 2010.

I denne herfølgende anden del af rapporten analyseres aftalen om **kommunernes økonomi for 2020** nærmere.

Først analyseres i kap.3 de demografiske udfordringer for kommunerne 2020 – 2025, det undersøges, hvilken realvækst i det offentlige forbrug til kommunal velfærdsservice som kommuneaftalen indebærer og dette sammenlignes med umiddelbare henholdsvis det fulde demografiske træk for den kommunalt leverede velfærd fremover.

Videre analyseres i kap.4 kommuneaftalen set i lyset af efterslæbet i ressourceefterslæbet for den kommunalt leverede velfærd 2010 – 2020.

Kap. 3. Fremtidige demografiske udfordringer og demografisk træk for kommunal velfærd 2020 – 2025.

I det følgende kapitel analyseres kommuneaftalen i forhold til de fremtidige udfordringer til kommunerne 2020 – 2025.

I første afsnit gennemgås de demografiske udfordringer for kommunerne 2020 – 2025.

Videre kortlægges i andet afsnit hvilken realvækst i det offentlige forbrug til kommunal velfærdsservice, som kommuneaftalen for 2020 repræsenterer og dette sammenlignes med det direkte på befolkningsudviklingen baserede, såkaldt ”umiddelbare” demografiske træk på velfærden i kommunerne 2020 – 2025.

Herefter analyseres i tredje afsnit det såkaldte fulde demografiske træk for den kommunalt leverede velfærd, hvori ressourceindsatsen til den kommunale velfærd ikke blot reguleres for befolkningsudviklingen, men også for velstandsudviklingen.

3.1. Den demografisk udfordring i kommunerne 2020 – 2025.

Den kommunalt leverede velfærd vil i de kommende år blive sat under stærkt pres fra befolkningsudviklingen, også kaldet den demografiske udvikling.

Det presser kommunerne, at befolkningen vokser, både i kraft af stigende børnetal, men især i kraft af, at der bliver ældre som følge af længere levetid. Siden 1995 er middellevetiden steget med ca. 2½ pr tiår for mænd, mens den for kvinder er steget med ca. 2 år pr. tiår.⁷⁴

Men navnlig presser en ændret befolkningssammensætning kommunerne.

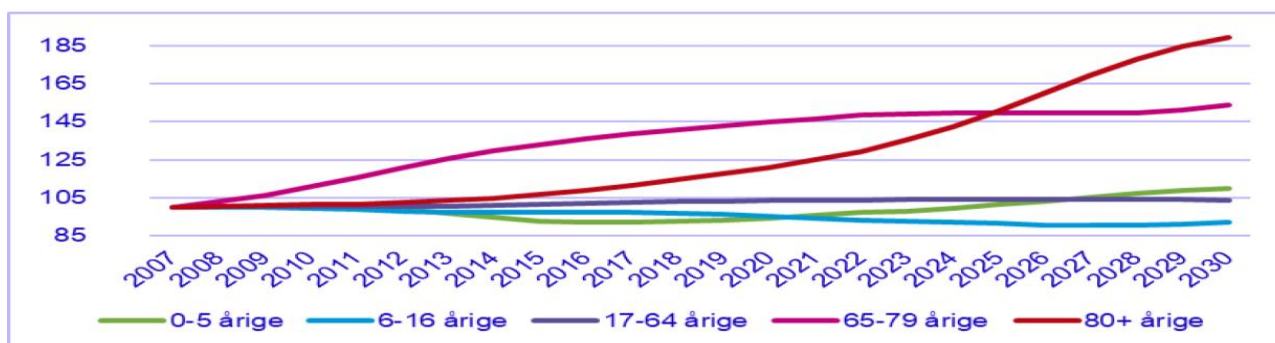
For det første stiger antallet af ældre på pension i disse år stærkt, fordi store fødselsårsgange fra efterkrigstiden kommer i pensionsalderen.

⁷⁴) Jf. Bjørn, Niels Henning: *Demografiske udfordringer frem til 2040. Analysenotat fra KL, s. 2 midt for. 04.01.19.*
<https://www.kl.dk/media/18610/demografiske-udfordringer-frem-til-2040.pdf>

Især vigtigt for kommunerne er, at der bliver flere ”gamle” ældre, fordi de store fødselsårgangen 1942 – 48 sig den alder, hvor flere og flere får brug for kommunale velfærdsydelser i form af hjemmehjælp og plejebolig.

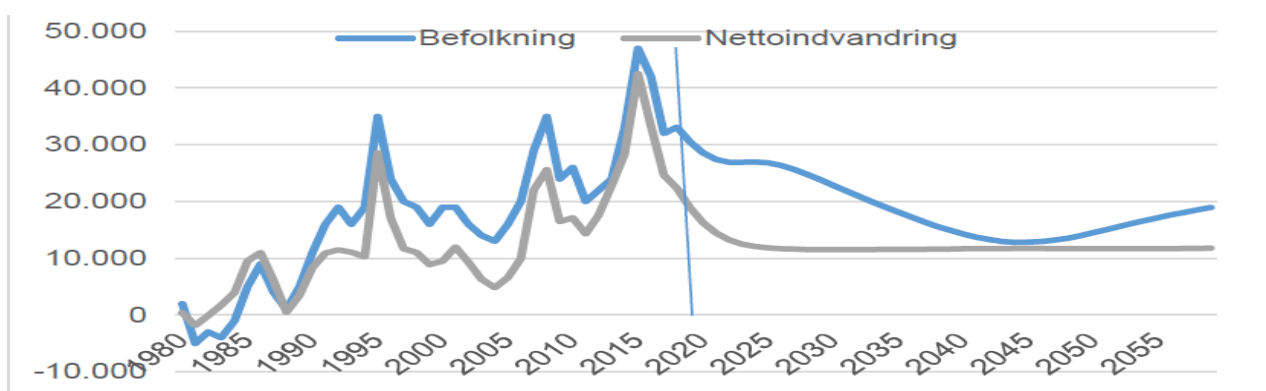
I 2025 vil der være 75.000 flere ældre over 80 år end i 2019.

Figur: Demografisk udvikling 2007 -2030 fordelt på aldersgrupper. 2007 = 100. ⁷⁵

Det skal nævnes, at befolkningstallet også vokser pga. indvandring. Indvandringen har dog tidligere været en større kilde til stigning i befolkningens størrelse, men nettotilgangen forventes i løbet af få år at falde til godt 11.500 om året.

Figur: Nettoindvandring og tilvækst i befolkningen 1980 – 2059. ⁷⁶

Note: Nettoindvandringen er forskellen mellem ud- og indvandring. Overgangen mellem historiske data og fremskrivningen er markeret med en streg i 2018.
Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik

⁷⁵) Kilde: KL: Faktaark om demografisk udvikling, s. 1.

<https://www.kl.dk/media/20812/faktaark-demografi.pdf>

⁷⁶) Bjørn, Niels Henning: Foran anførte notat, s. 5 øverst.

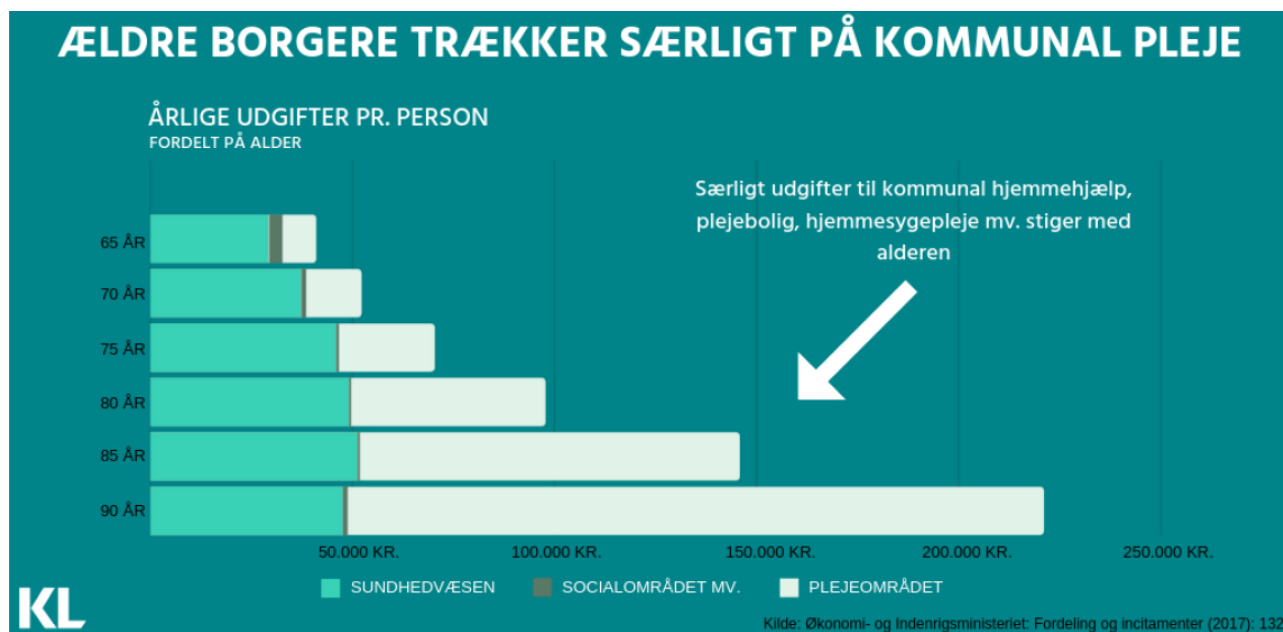
3.2. Kommuneaftalen i forhold til det umiddelbare demografiske træk for kommunerne 2020 - 2025.

Det billede, vi ser ovenfor, af en voksende og især af en aldrende befolkning sætter hele den offentlige sektor, under pres.

Dette pres retter sig i kommunerne navnlig mod ældreplejen på grund af det stigende antal pensionister i højere aldersklasser. Udgifter til kommunal hjemmehjælp, plejebolig, hjemmesygepleje o.l. stiger nemlig stærkt med alderen.

Især vil de mange flere +80 – årige trække særligt på den kommunale pleje.

Figur: Ældre borgere trækker særligt på kommunal pleje.⁷⁷

Denne befolkningsudvikling får umiddelbart konsekvenser i form af et stigende umiddelbart demografisk træk for det offentlige forbrug til velfærdsservice generelt, men særligt for kommunerne.

Ved det umiddelbare demografiske træk⁷⁸ forstås det udgiftstræk på det offentlige forbrug, som befolkningsudviklingen isoleret set medfører, såfremt den reale udgift pr. bruger fastholdes uændret.

⁷⁷⁾ Kilde: KL: Faktaark om demografisk udvikling, s. 3.

<https://www.kl.dk/media/20812/faktaark-demografi.pdf>

Sagt på anden måde så repræsenterer det umiddelbare demografiske træk den vækst i ressourcetilførslen, der årligt kræves til den kommunalt leverede velfærd, såfremt det eksisterende serviceniveau med uændret standard skal fastholdes.

Mere præcist er det demografiske træk en beregning af, hvad den procentuelle årlige vækst i det offentlige forbrug skal være, hvis det reale offentlige forbrug pr. borger skal være den samme ved en ændring i størrelsen eller sammensætningen af befolkningen.⁷⁹

Som følge af befolkningsudviklingen forventes det umiddelbare demografiske træk for den samlede offentlige sektor i perioden 2019 - 2025 at vokse til 0,65 procent i gennemsnit om året.

Men da kommunerne tager sig både af børnene og især af de ældre forventes det umiddelbare demografiske træk for den kommunale sektor i perioden at ligge højere, nærmere bestemt på 0,75 procent.⁸⁰

Og som følge af at ældreudviklingen medfører krav om navnlig stigende service fra plejesektoren, vil det umiddelbare demografiske træk ligge særligt højt for denne sektors vedkommende.

Tabel: Demografisk træk 2019 - 2025 fordelt på serviceområder, gns. årlig vækst i procent fra 2019 til 2025.⁸¹

	2019-2025
Sundhedsvæsen	0,8
Uddannelse	-0,4
Børne- og social-området mv.	0,8
Plejeområdet	2,3
Kultur og fritid	0,5

⁷⁸⁾ Til forskel fra det udvidede eller fulde demografiske træk, jf. næste afsnit.

⁷⁹⁾ Kirk, Jens Sand: Massivt demografisk pres på plejeområdet. KL, Analysenotat, s. 7 for oven. 21.02.19

<https://www.kl.dk/media/18785/massivt-demografisk-pres-paa-plejeomraadet.pdf>

Man skal dog være opmærksom på, at der ikke er tale om en lineær fremskrivning af udgifterne til det offentlige forbrug, men at der i opgørelsen af det offentlige forbrug er indregnet såkaldt "sund aldring". Dette går ud på, at når levetiden stiger, forventes forbruget af sundhedsrelaterede ydelser for et givet alderstrin at falde.

⁸⁰⁾ Kilde: Kirk, Jens Sand: Foran anførte Analysenotat, s. 2 for oven.

⁸¹⁾ Kilde: Kirk, Jens Sand: Foran anførte Analysenotat, s. 10 for neden.

Ser vi på kommunerne som helhed i perioden 2020 – 2025 forventes det umiddelbare demografiske træk at udvikle sig således, at væksten i det offentlige forbrug i kommunerne stiger støt fra 0,4 pct. i 2020 til 0,8 pct. i 2025. Dette svarer til en stigning fra 1 mia. kr. i 2020 til 2 mia. kr. i 2025 (2020-priser).⁸²

I alt (akkumuleret) forventes ressourcetilførslen til den kommunale velfærd at skulle vokse med 9 mia. kr. fra 2020 til 2025 (2020 – priser), hvis der skal være dækning for det umiddelbare demografiske træk.⁸³

Tabel: Årlig vækst i det umiddelbare demografiske træk i kommuner i perioden 2020 – 2025. Procent og mia. kr. (2020 – priser).⁸⁴

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020 - 2025 ialt
Procent vis vækst	0,4	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,6 (gns)
Vækst i mia. kr. (2019	1	1	1½	1½	2	2	9 (akk.)

I forhold hertil giver kommuneaftalen for 2020 med et reelt løft på 1,7 mia. noget mere end kravet fra det umiddelbare demografiske træk om en vækst i kommunernes offentlige forbrug til velfærdsservice i 2020 på mindst 1 mia

⁸²) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 4 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20181/almdel/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>

Denne tabel er revideret 05.01.20.

⁸³) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 4 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20181/almdel/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>

Denne tabel er revideret 05.01.20.

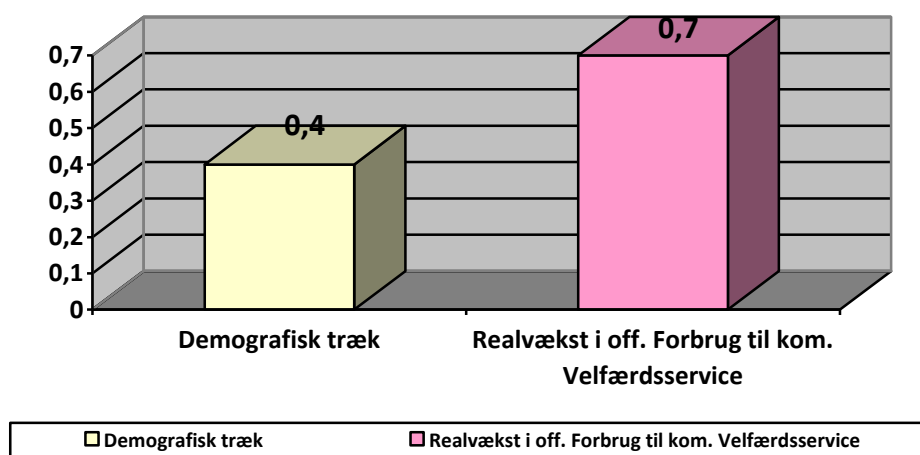
⁸⁴) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 4 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20181/almdel/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>

Denne tabel er revideret 05.01.20.

Løftet for kommunernes serviceudgifter i økonomiaftalen for 2020 repræsenterer i forhold til det umiddelbare demografiske træk nærmere bestemt en realvækst i det offentlige forbrug til kommunalt leveret velfærdsservice på 0,7 procent eller tilnærmelsesvist det dobbelte af det umiddelbare demografiske træk i 2020.

Figur: Umiddelbart demografisk træk for kommunal sektor i 2020 (procent) og realvækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice i 2020 (procent).⁸⁵

3.3. Kommuneaftalen i forhold til fuldt demografisk træk i kommunerne 2020 – 2025.

Men jævnfør overstående indebærer det, at det umiddelbare demografiske træk dækkes, ”kun”, at den hidtidige standard i kommunalt leveret velfærdsservice opretholdes. Skal der være råd til udvikling af velfærden i form af fx ny medicin, ny teknologi, nye behandlingstilbud og bedre kvalitet i offentligt velfærdsservice, så kræves der, at ressourcetilførslen stiger svarende til velstandsudviklingen.

⁸⁵) Kilde: Egen beregning jf. foranstående tabel.

0,4 procent i demografisk træk svarer til en vækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice på 1 mia. kr., hvorved en realvækst i serviceudgifter på 1,7 mia. kr. må svare til 0,7 procent vækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice.

Det betyder, at væksten i det offentlige forbrug og offentlig service skal modsvare udviklingen i det private forbrug og i privat service. Dette benævnes også det udvidede eller ”fulde” demografiske træk.⁸⁶ (Af Finansministeriet benævnes det dog det ”beregningstekniske” fremskrivningsprincip for de offentlige udgifter⁸⁷).

Ifølge Finansministeriet antages den gennemsnitlige årlige realvækst fra 2020 til 2025 at være 1,1 pct for hele den offentlige sektor.⁸⁸ For kommunernes vedkommende betyder det en årlig gns. realvækst på 1,1 pct. svarende til i alt (akkumuleret) 18 mia. kr. i 2025.

Tabel: Beregnet gns. vækst i det offentlige forbrug i kommuner i perioden 2020 – 2025 ifølge udvidet demografiske træk. Procent og mia. kr. (2019 – priser).⁸⁹

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020 -2025 I alt
Procentvis vækst	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1 (gns)
Vækst i mia. kr.	3	3	3	3	3	3	18 (akk.)

I forhold hertil giver kommuneaftalen for 2020 med et reelt løft på 1,7 mia kun lidt over halvdelen af, hvad det fulde demografiske træk kræver, hvilket er en vækst i kommunernes offentlige forbrug til velfærdsservice i 2020 på 3 mia. kr.

⁸⁶) Jf. Kirk, Jens Sand: *Prioritering af velfærden frem mod 2025, s. 2 for oven. Analysenotat fra KL, 12.06.19.*

<https://www.kl.dk/media/20062/prioritering-af-velfaerden-frem-mod-2025-og-derefter.pdf>

⁸⁷) jf. Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 525 (alm. Del) af 28. august 2018, stillet efter ønske fra Rune Lund (EL)

<https://www.ft.dk/samling/20171/almDEL/fiu/spm/526/svar/1510308/1938277/index.htm>

⁸⁸) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 8 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20182/aktstykke/Aktstk.162/spm/8/svar/1590795/2078716.pdf>

Denne tabel er revideret 30.09.19 på basis af nye oplysninger fra Finansministeriet.

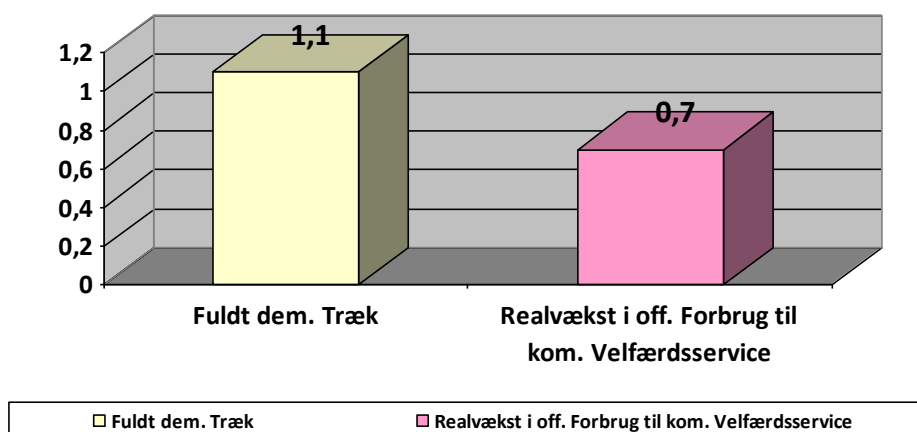
⁸⁹) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 8 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20182/aktstykke/Aktstk.162/spm/8/svar/1590795/2078716.pdf>

Denne tabel er revideret 30.09.19 på basis af nye oplysninger fra Finansministeriet.

Jf. foran repræsenterer løftet for kommunernes serviceudgifter i økonomiaftalen for 2020 i forhold til det fulde demografiske træk nærmere bestemt en realvækst på 0,7 procent eller lidt over to tredjedele af det fulde demografiske træk for den kommunale sektor i 2020.

Figur: Fuldt demografisk træk for kommunal velfærdsservice i 2020 (procent) og realvækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice i 2020 (procent).⁹⁰

⁹⁰) Kilde: Egen beregning jf. foranstående tabel.

0,4 procent i demografisk træk svarer til en vækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice på 1 mia. kr., hvorved en realvækst i serviceudgifter på 1,7 mia. kr. må svare til 0,7 procent vækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice.

Kap. 4: Ressourceefterslæb 2010 – 2019 i kommunerne.

Oveni det fremtidige underskud i kommuneaftalen for 2020 i forhold til det fulde demografiske træk kommer **der også er et efterslæb i ressource tilførslen for den kommunalt leverede velfærd for den forudgående periode 2010 – 2020.**

I første afsnit og andet afsnit redegøres for den økonomiske udhuling af den kommunalt leverede velfærd 2010 – 2019 henholdsvis generelt respektive i de centrale kommunale velfærdssektorer.

Dernæst analyseres i tredje afsnit, hvorledes den kommunalt leverede velfærd 2010 – 2019 er blevet underfinansieret i forhold til det umiddelbare demografiske træk.

Endelig analyseres i fjerde afsnit underfinansieringen i forhold til det fulde demografiske træk.

4.1. Økonomisk udhuling af den kommunale velfærdsservice 2010 - 2019. ⁹¹

Det offentlige forbrug til velfærdsservice generelt og navnlig den kommunalt leverede velfærdsservice er økonomisk - ressourcemæssigt - blevet betydeligt udhulet i perioden 2010 – 2019 i kraft en borgerlig økonomisk sparepolitik overfor velfærden.
⁹²

Dette ressourceunderskud til den kommunalt leverede velfærdsservice generelt har kunnet registreres som et faldende niveau for de kommunale serviceudgifter pr. indbygger.

⁹¹) Dette afsnit trækker på Lund, Henrik Herløv: *Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Ud hulingen af velfærdsservice 2001 – 2019.*

<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2020/01/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>

⁹²) Jf. Lund, Henrik Herløv: *Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Ud hulingen af velfærdsservice 2001 – 2019, del I.*

<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2020/01/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>

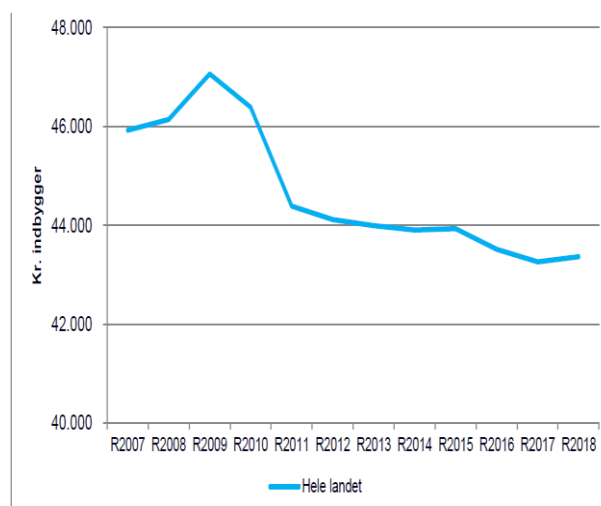
I 2011 brugte kommunerne i gennemsnit 46.069 kr. pr indbygger. Dette var i 2019 faldet til 43.329 kr. – et fald på 6 procent.

Den kommunale service er i høj grad personlig service og besparelserne på de kommunale udgifter er derfor navnlig gået ud antallet af ansatte, som mellem 2010 og 2017 er faldet med godt 35.000 fuldtidsstillinger.

Figur: Serviceudgifter pr. indbygger i kommunerne.⁹³

19 – opgave- og PL-niveau.

Figur: Antal fuldtidsbeskæftigede i kommunerne 2010 – 2017.⁹⁴

4.2. Udhuling af velfærdens standard på de centrale kommunale serviceområder 2010 - 2019.⁹⁵

⁹³) Kilde: KL: Faktaark om kommunernes serviceudgifter, s. 2.

<https://www.kl.dk/media/20815/faktaark-kommunernes-serviceudgifter.pdf>

⁹⁴) Kilde: Løvgren, Mette: Kommuneaftale en milliard under demografien. FTF, 01.06.17.

https://www.ftf.dk/aktuelt/ftf-nyhed/artikel/kommuneaftale-bedre-end-forventet-men-ikke-god-nok/?utm_campaign=Seneste%20Nyt%202017%20/%20APSI5

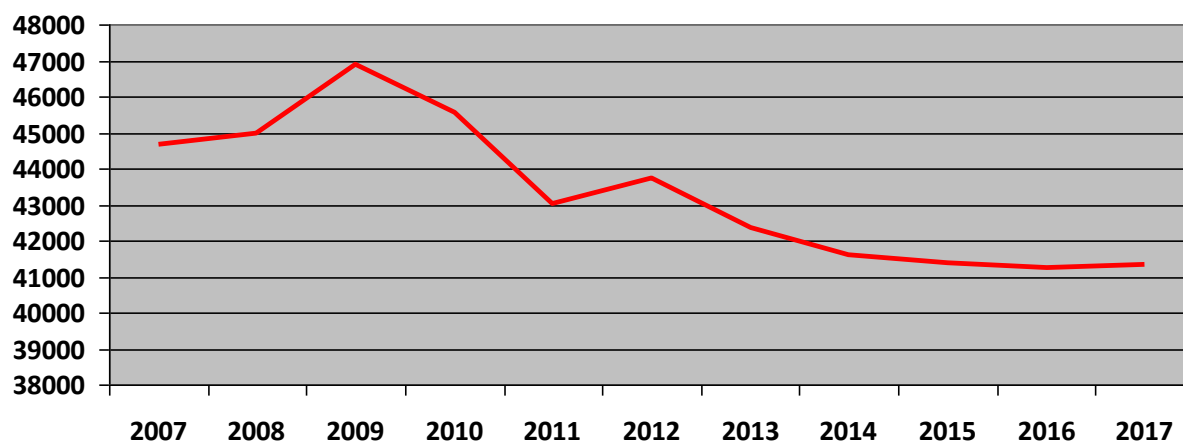
⁹⁵) Dette afsnit trækker på Lund, Henrik Herløv: Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 20019.

<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2020/01/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>

Denne udvikling har – jf. foran – pga. ældreudviklingen navnlig manifesteret sig på indenfor **den kommunale ældrepleje**.

Pr. ældre er udgifterne således fra 2008 til 2017 faldet med 17 procent, hvilket er ensbetydende med en betydelig forringelse af standarden indenfor ældrepleje.

Figur: Udgifter pr. ældre over 65/67 år, 2007 – 2017, løbende priser. ⁹⁶

Denne forringelse kan navnlig konstateres i hjemmehjælpen.

For det første tildeles færre og færre ældre hjemmehjælp. Godt 21 procent FÆRRE end i 2008 blev således i 2017 godkendt til hjemmehjælp.

For det andet visiteres der færre og færre hjemmehjælpstimer. Samlet set er der på årsbasis skåret godt 6,7 mio. hjemmehjælpstimer om året væk siden 2008. = et fald på godt 21procent. ⁹⁷

Men udhulingen har også ramt de øvrige kommunale velfærdsserviceområder. Også på **daginstitutionsområdet** har sparepolitikken betydet ringere velfærd.

Målt i faste priser og pr. indskrevet barn er de kommunale dagtilbudsudgifter til 0 – 10-årige faldet i hele landet med 10,8 pct. fra 2008 til 2017.

⁹⁶ Kilde: Figur af egen tilvirkning baseret på Indenrigsministeriets nøgletal, ældreomsorg, ældreudgifter pr. 65+/67+ årige.

www.noegletal.dk

⁹⁷) Jf. Ældresagen: Hjemmehjælp til ældre 2017, 14.

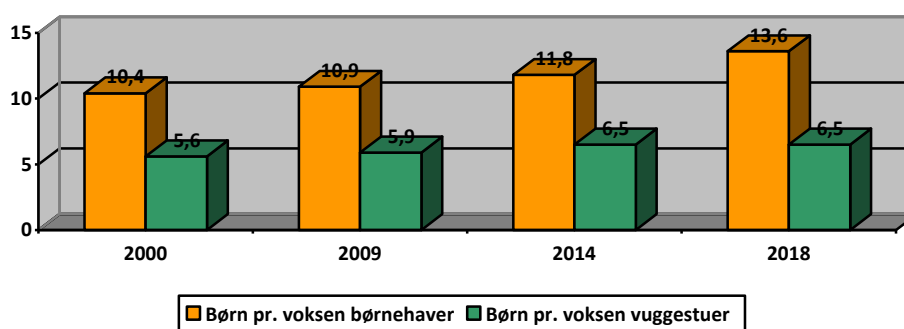
Figur: Kommunale nettoudgifter til dagtilbud pr. 0 – 10-årig 2008 – 2016 (kr., 2017 priser).⁹⁸

Samtidig er pædagogerne over tid blevet pålagt en stigende mængde af andre opgaver end børnepasning, fx til dokumentation, møder administration og ledelse.⁹⁹

Besparelserne og den stigende opgavemængde har betydet en kraftig forringelse af normeringerne, målt på den tid, som direkte anvendes på børnepasningen. Siden 2009 er normeringerne, således målt, forringet med op mod 20 procent i børnehaver og omkring 10 procent i vuggestuer.

Figur: Udvikling i antal børn pr voksen i 2000, 2009, 2014 og 2018 (kun faktisk børnetid).¹⁰⁰

⁹⁸) Danmarks Statistik, Statistikbanken: Kommunale regnskabstal for nettoudgifter pr 0 – 10-årig i faste priser 2008 – 2016. <http://www.statistikbanken.dk/10188>

⁹⁹) Jf. Sørensen, Laura Marie og Ditte Bannor-Kristensen: Pædagoger ofte alene med stor børnegruppe. Dr.dk, 04.01.15 <https://www.dr.dk/nyheder/indland/boern-ladt-i-stikken-paedagoger-ofte-alene-med-stor-gruppe-boern>

¹⁰⁰) Kilde: Tal for 2000, 2009 og 2018 fra Glavind, Niels og Susanne Pade; Børn pr. voksen i daginstitutioner – udviklingen 1972 – 2018, s. 24, tabel 5 (kun børnetid). https://www.bureau2000.dk/CustomerData/Files/Folders/7-seneste-nyheder/1080_b%C3%B8rn-pr-voksen-3008-2019.pdf

Tal for 2014 er fra Glavind, Niels og Susanne Pade: Notat om udviklingen i daginstitutionernes bemanning siden 1986, s. 5, tabel 1. Bureau 200, 2014. http://www.bureau2000.dk/images/udgivelser/Born_og_unge/Normeringsudvikling%20siden%201986.pdf

Også for **folkeskolens** vedkommende er der sket en udhuling. Ganske vist er udgifterne pr. elev på samme niveau, men opgavemængden er steget.

Og hvad angår folkeskolens vigtigste ressource, lærerne, er der direkte blevet sparet på dem.

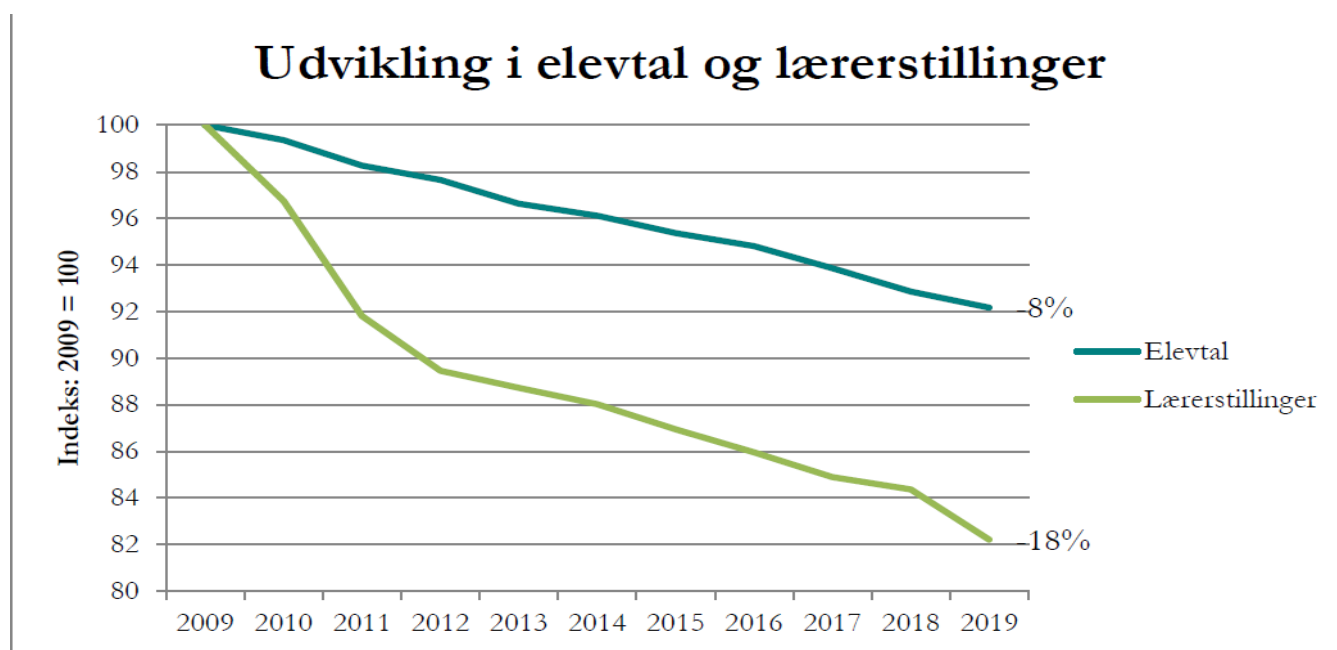
Fra 2009 til 2019 er antallet af lærere i folkeskolen faldet med 9.367 fuldtidsstillinger dvs. med 18 procent.

Ganske vist er elevtallet også faldet i perioden, men kun med 7,8 pct. Faldet i elevtallet kan således kun forklare under halvdelen af reduktionen i antal lærerstillinger.¹⁰¹

Figur: Udvikling i antal fuldtidslærerstillinger (ekskl. vikarer) og elevtal 2009 – 2019.

¹⁰²

Indeks 2009 = 100.

Kilde: KRL, Kommunernes og Regionernes Løndatakontor <http://www.krl.dk/>, Danmarks Statistik www.dst.dk samt egne beregninger.

¹⁰¹) Jf. DLF: 18 procent færre lærere i folkeskolen. Analysenotat, nov. 2019.

<https://www.dlf.org/media/12869242/antal-laererstillinger.pdf>

¹⁰²) Jf. DLF: 18 procent færre lærere i folkeskolen. Analysenotat, nov. 2019.

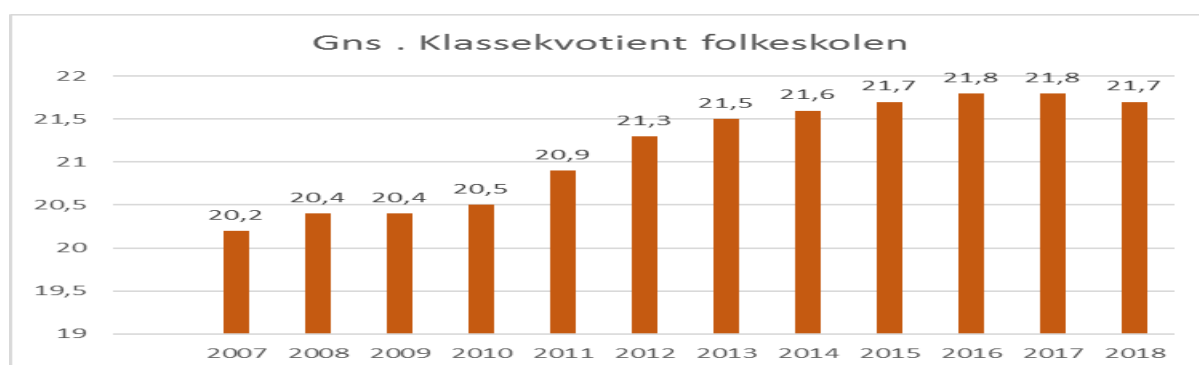
<https://www.dlf.org/media/12869242/antal-laererstillinger.pdf>

Noget af dette modsvares som anført foran af stigende elev - og lærertal i frie grundskoler, men dette kan ikke forklare hele faldet. Sparepolitikken bærer ansvaret for resten.

Konsekvensen heraf er selvsagt, at der med denne udvikling bliver flere elever pr lærer.

Hvilket da også ses i, at den gennemsnitlige klassekvotient i grundskolen er steget støt.

Figur: Gennemsnitlig klassekvotient i folkeskolen 2007 - 2018.¹⁰³

I alle 2 store velfærdssektorer i kommunerne er standarden således forringet mærkbart i perioden 2010 - 2019.

4.3. Ressourceefterslæb 2010 – 2019 i kommuner i forhold til umiddelbart demografisk træk.

Baggrunden for, at standarden på de store kommunale serviceområder er forringet siden 2010 skal søges i, at væksten i de kommunale serviceudgifter i denne periode har ligget under væksten i det demografiske træk.

¹⁰³) Kilde: Indenrigsministeriets kommunale nøgletal, Undervisning, gennemsnitlig klassekvotient.

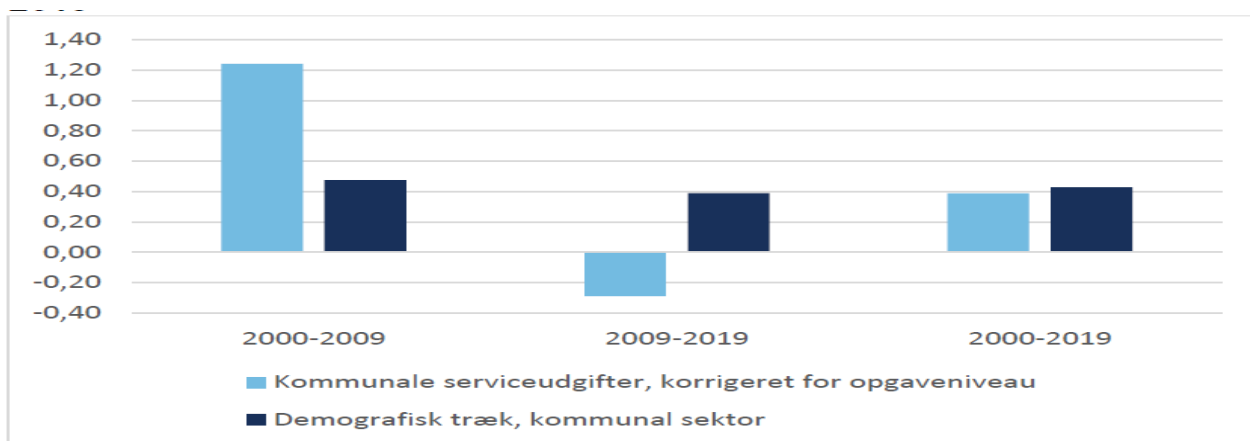
<http://www.noegletal.dk/>

Hvor væksten i de kommunale serviceudgifter i perioden 2000 – 2009 lå højere end det demografiske træk, så faldt kommunernes serviceudgifter imidlertid i perioden 2010 – 2019 direkte med 0,3 procent om året i gennemsnit, mens de ifølge det umiddelbare demografiske træk gennemsnitlig skulle være steget med 0,4 procent.

Dvs. et årlig gennemsnitlig underskud på 0,7 procentpoint i denne periode.

Figur: Forbrugsvækst i kommunerne og umiddelbart demografisk træk, 2000 – 2019.

)104

Kilde: Egne beregninger pba. Finansministeriet, jf. bilag 1, samt [Svar til Finansudvalget 2017-2018 Alm.del spm. 184](#) og [Svar til Finansudvalget 2016-2017 Alm.del spm. 404](#).

Dette svarer til, at der årligt fra og med 2010 til 2019 i gennemsnit manglede op mod 1,5 mia. kr. i at forbrugsvæksten i kommunerne modsvarede det demografiske træk. Akkumuleret for hele perioden udgør dette et efterslæb i forhold til blot det umiddelbare demografiske træk på op mod 15 mia. kr (afrundet).¹⁰⁵

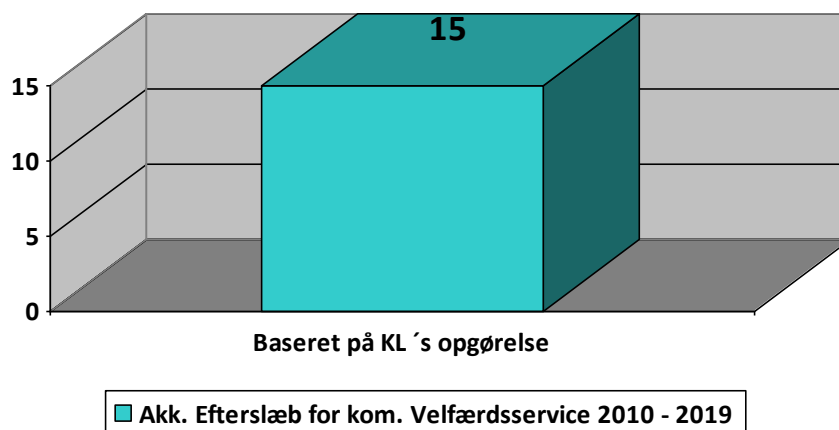
Dette efterslæb dækkes IKKE ind med kommuneaftalen for 202

¹⁰⁴⁾ Jf. Kirk, Jens Sand: Reduktion i kommunale serviceudgifter pr borger siden 2009 og nulvækst siden 2000, s. 4 øverst. Analysenotat fra KL, 27..09.18.

<https://www.kl.dk/media/18586/reduktion-i-kommunale-serviceudgifter-per-borger-siden-2009-og-nulvaekst-siden-2000.pdf>

¹⁰⁵⁾ Kilde; Egen beregning, Jf. Fagbevægelsens Hovedorganisation: Velfærdstab siden 2010 på 15 mia. kr. Beregning præciseret 05.01.20, jf. 2. rev. og udbyggede udgave af "Langsom nedsmeltning af velfærden (1. rapport): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019", s. 86.

Figur: Akkumuleret efterslæb for offentligt forbrug i forhold til umiddelbart demografisk træk, mia. kr. (2019 – priser, afrundet) – egen beregning baseret på KL's opgørelse.

4.4. Ressourceefterslæbet 2010 – 2019 i forhold til det fulde demografiske træk.

Hertil kommer imidlertid et endnu større efterslæb i forhold til det fulde demografiske træk. Det fulde demografiske træk for den kommunale sektor har i årene 2010 – 2019 årligt i gennemsnit udgjort 1,0 procent i årligt gennemsnit.¹⁰⁶

Lægger vi til grund, at det offentlige forbrug til kommunal velfærdsservice skulle have fulgt det fulde demografiske træk, skulle de kommunale serviceudgifter i perioden 2010 til 2019 gennemsnitlig være steget svarende hertil.

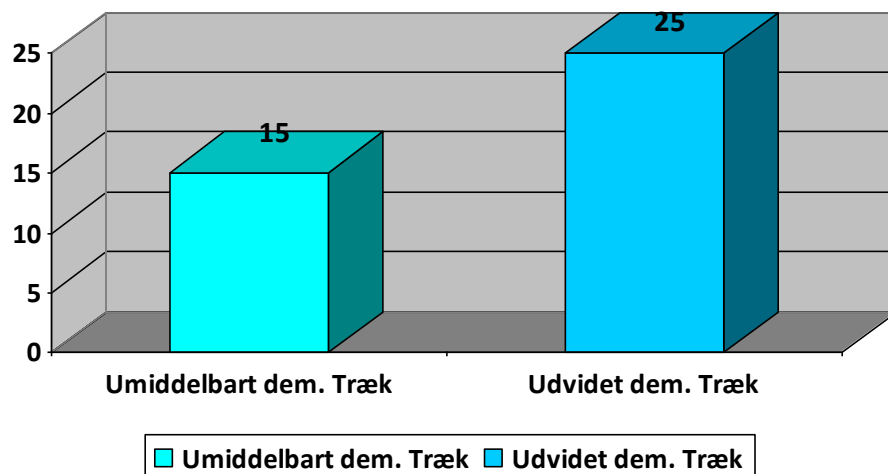
I stedet faldt de kommunale serviceudgifter jf. foranstående afsnit med - 0,3 procent årligt i gennemsnit i perioden. Dvs. i forhold til velstandsudviklingen har de kommunale udgifter til velfærdsservice årligt i gennemsnit været underfinansieret

¹⁰⁶) Jf. Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 9 (aktstykke nr. 148) af 15. juni 2018, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20171/aktstykke/aktstk.148/spm/9/svar/1499372/1914310/index.htm>

med 1,3 procent. Akkumuleret for hele perioden 2010 – 2019 giver det efterslæb i ressourcetilførslen til kommunalt leveret velfærdsservice på 25 mia. kr.¹⁰⁷

Figur: Akkumuleret efterslæb i kommuner 2010 – 2019 i forhold til umiddelbart og fuldt demografisk træk. Mia. kr, 2019 – priser.

¹⁰⁷) Kilde: Egen beregning.

Beregning præciseret 05.01.20, jf. 2. rev. og udbyggede udgave af "Langsom nedsmeltning af velfærden (1. rapport): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019", s. 88.

DEL III:
**Regionsaftalen i forhold til
fremtidigt demografisk træk og
efterslæb fra tidligere.**

Indledning til del III.

I denne tredje del samt den forudgående anden del af rapporten søges at gå bag om økonomiaftalerne.

Det søges dels at vurdere disse i forhold til de fremtidige demografiske krav dels i forhold til det historiske ressourceefterslæb, som den decentralt leverede velfærd har været udsat for siden 2010.¹⁰⁸

I denne følgende tredje del af rapporten analyseres aftalen om **regionernes økonomi for 2020** nærmere.

Først indkredses i kap.6. de fremtidige demografiske udfordringer for det regionale sundhedsområde 2020 – 2025 og det umiddelbare henholdsvis det fulde demografiske træk herfor.

Dernæst analyseres i kap.7 dette historiske efterslæb i ressourceefterslæbet for det regionale sundhedsområde 2010 – 2020.¹⁰⁹

¹⁰⁸) Jf. Lund, Henrik Herløv: *Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019.*
<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2019/03/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>

¹⁰⁹) Jf. Lund, Henrik Herløv: *Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019.*
<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2020/01/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>

Kap. 5. Fremtidige demografiske udfordringer og demografisk træk for det regionale sundhedsområde 2020 – 2025.

I det følgende kapitel analyseres regionsaftalen i forhold til de fremtidige udfordringer til kommunerne 2020 – 2025.

I første afsnit gennemgås de demografiske udfordringer for det regionale sundhedsområde 2020 – 2025.

Dernæst undersøges i andet afsnit, hvilken realvækst i det offentlige forbrug til regionale velfærdsservice på sundhedsområdet, som regionsaftalen for 2020 indebærer og dette sammenlignes med det direkte på befolkningsudviklingen baserede, såkaldt ”umiddelbare” demografiske træk for regionernes sundhedsområde 2020 – 2025.

Herefter analyseres i tredje afsnit det fulde demografiske træk på det regionale sundhedsvæsen, hvori ressourcetilførslen for sundhedsområdet ikke blot reguleres for befolkningsudviklingen, men også for velstandsudviklingen.

5.1. Den demografisk udfordring for regionerne 2020 – 2025.

Ligesom den kommunale ældrepleje vil også det regionale sundhedsområde i de kommende år blive sat under stærkt pres fra den demografiske udvikling. Der kommer flere ”kunder i butikken”, fordi befolkningen de næste 10 år forventes at vokse med 5 %.¹¹⁰

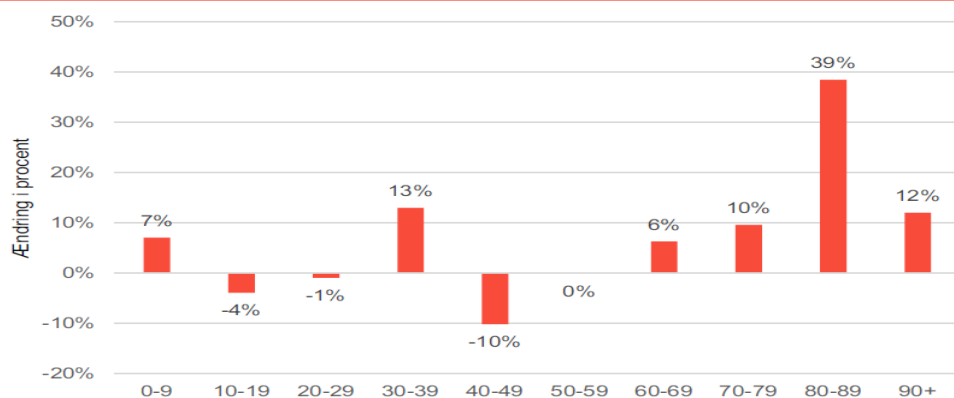
Og ligesom for kommunerne har det navnlig betydning for sundhedsvæsenet, at især antallet af ældre i pensionsalderen vokser i disse år, fordi levetiden vokser. Den stigende levetid vil i sig selv medføre flere behandlingskrævende leveår. Især vil det

¹¹⁰(Jf. Iversen, Anna Kollerup og Jakob Kjellberg: *Flere ældre og nye behandlinger – Hvad kommer det til at koste?* VIVE, 2018

https://pure.vive.dk/ws/files/2306314/301206_flere_aeldre_sundhedsvaesenets_oekonomi_pdfa.pdf

øge presset på sundhedsvæsenet, at der bliver flere ”gamle” ældre fra 80 år og opefter – en alder hvor de særligt får brug for sundhedsydelser.¹¹¹

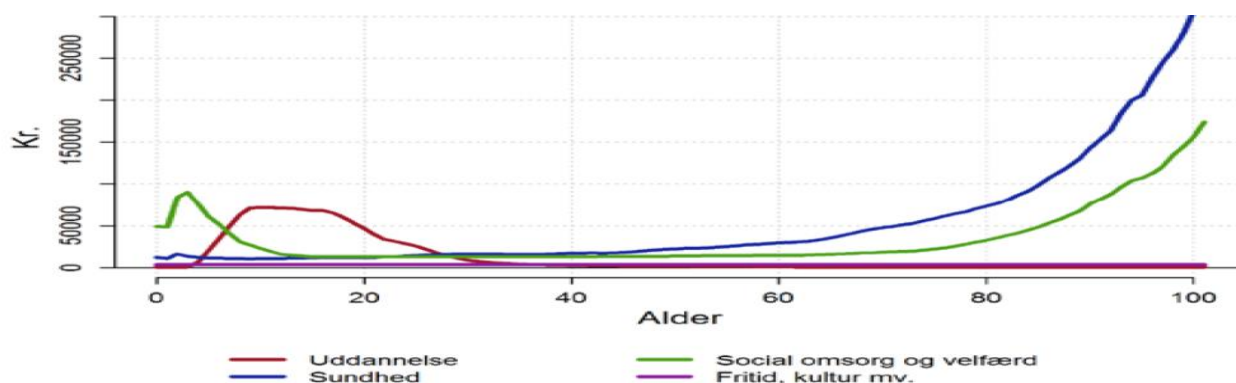
Figur: Forventet procentvis ændring i antallet af borgere i Danmark 2018 til 2025, fordelt på aldersgrupper. ¹¹²

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistik (2018) tabel: frdk118

Jo højere alder, jo mere brug for sundhedsydelser.

Figur: Gennemsnitlige aldersfordelte udgifter til individuel offentlig service, 2011. ¹¹³

Note: Grafen er baseret på DREAMs egne beregninger på registerdata 2012 og Nationalregnskabet 2011
Kilde: (6)

¹¹¹) Jf. Kjellberg, Jakob og Bettina Højgaard: 5 megatrends der udfordrer fremtidens sundhedsvæsen.

¹¹²) Kilde: Kirk, Jens Sand: Massivt demografisk pres på plejeområdet. Analysenotat fra KL, s. 3 midt for. 21.02.19.

<https://www.kl.dk/nyheder/makro-analyseenheden/offentlige-finanser/massivt-demografisk-pres-paa-plejeområdet/>

¹¹³) Jf. Jakob Kjellberg og Betina Højgaard: 5 megatrends, der udfordrer fremtiden sundhedsvæsen. s. 14. KORA, marts 2017.

<https://www.vive.dk/da/udgivelse/fem-megatrends-der-udfordrer-fremtidens-sundhedsvaesen-8760/>

5.2. Det demografiske træk for regionerne 2020 - 2025.

Den stigende befolkning og som nævnt især det voksende antal ældre og især stigningen heriblandt af ”gamle” ældre får umiddelbart konsekvenser i form af et stigende umiddelbart demografisk træk i regionerne, hvilket primært vedrører sundhedsområdet (hospitaller, medicin og sygesikring).

Ved det umiddelbare demografiske træk ¹¹⁴ forstås - som foran nævnt - det udgiftstræk på det offentlige forbrug, som befolkningsudviklingen isoleret set medfører, såfremt den reale udgift pr. bruger fastholdes uændret = uændret standard.

Mere præcist er det demografiske træk – jf. foran - en beregning af, hvad den procentuelle årlige vækst i det offentlige forbrug skal være, hvis det reale offentlige forbrug pr. borger skal være den samme ved en ændring i størrelsen eller sammensætningen af befolkningen. ¹¹⁵

Det billede, vi ser ovenfor, af en aldrende befolkning, stigende fødselstal og længere gennemsnitlig middellevetid sætter hele den offentlige sektor, under pres.

Dette pres retter sig ikke mindst mod sundhedsvæsenet på grund af det stigende antal pensionister i højere aldersklasser med stigende behov for sundhedsydelser.

Tabel: Demografisk træk 2019 - 2025 fordelt på serviceområder, gns. årlig vækst i procent fra 2019 til 2025. ¹¹⁶

	2019-2025
Sundhedsvæsen	0,8
Uddannelse	-0,4
Børne- og social- området mv.	0,8
Plejeområdet	2,3
Kultur og fritid	0,5

¹¹⁴) Til forskel fra det udvidede eller fulde demografiske træk, jf. næste afsnit.

¹¹⁵) Kirk, Jens Sand: Foran anførte Analysenotat, s. 7 for oven.

Man skal dog være opmærksom på, at der ikke er tale om en lineær fremskrivning af udgifterne til det offentlige forbrug, men at der i opgørelsen af det offentlige forbrug er indregnet såkaldt ”sund aldring”. Dette går ud på, at når levetiden stiger, forventes forbruget af sundhedsrelaterede ydelser for et givet alderstrin at falde.

¹¹⁶) Kilde: Kirk, Jens Sand: Foran anførte Analysenotat, s. 10 for neden.

Som en konsekvens heraf vokser det umiddelbare demografiske træk i regionerne udgør 2020 - 2025 i gennemsnit 0,9 procent i gennemsnit om året, stærkere end gennemsnittet for hele den offentlige sektor, som for perioden udgør 0,65 procent. ¹¹⁷

Nærmere bestemt fordeler det umiddelbare demografiske træk for regionerne i perioden 2020 – 2025 sig dog således, at væksten i det offentlige forbrug i regionerne skal falde svagt fra 0,9 pct. i 2020 til 0,8 pct. i 2025. Dette svarer afrundet til en årlig stigning i det demografiske træk på 1 mia. kr. (2019-priser). ¹¹⁸

I alt skal ressourcetilførslen til det regionale sundhedsområde akkumuleret være vokset med 6½ mia. kr. fra 2020 til 2025 for at dække det umiddelbare demografiske træk.

Tabel: Vækst i det umiddelbare demografiske træk i regionerne i perioden 2020 – 2025. Procent og mia. kr. (2019 – priser). ¹¹⁹

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020 - 2025 ialt
Procent vis vækst	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9 (gns)
Vækst i mia. kr. (2019	1	1	1	1	1	1	6½ (akk.)

¹¹⁷) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 4 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20181/almdel/suu/spm/404/svar/1554546/2012420.pdf>

Denne tabel er revideret 30.09.19 på basis af nye oplysninger fra Finansministeriet.

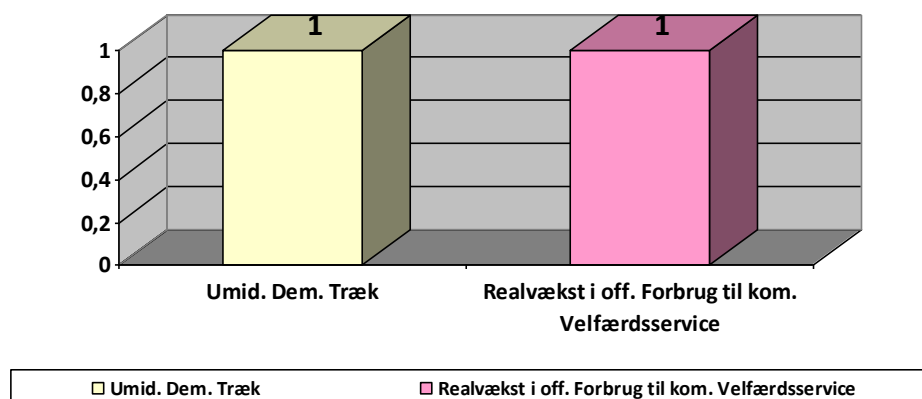
¹¹⁸) Kilde: Ovennævnte svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 4 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

¹¹⁹) Kilde: Ovennævnte svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 4 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

I forhold hertil må det anerkendes, at regionsaftalen for 2020 med en nettovækst på 1 mia. netop opfylder det umiddelbare demografiske træk, som forudsætter en vækst i regionernes udgifter til sundhed i 2020 i denne størrelse.

Løftet for regionernes serviceudgifter i økonomiaftalen for 2020 repræsenterer i forhold til det umiddelbare demografiske træk nemlig nærmere bestemt en realvækst i det offentlige forbrug til regionalt leveret velfærdsservice på sundhedsområdet på 1,0 procent svarende til det umiddelbare demografiske træk for den regionale sektor i 2020.

Figur: Umiddelbart demografisk træk for det regionale sundhedsområde i 2020 (procent) og realvækst i offentligt forbrug til regional velfærdsservice på sundhedsområdet i 2020 (procent).¹²⁰

5.3. Udvidet demografisk udfordring i regionerne 2020 – 2025.

Men jævnfør overstående indebærer det, at det umiddelbare demografiske træk dækkes af regionsaftalen fra 2020, ”kun”, at den hidtidige standard i kommunalt leveret velfærdsservice opretholdes.

¹²⁰) Kilde: Egen beregning jf. foranstående tabel.

0,4 procent i demografisk træk svarer til en vækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice på 1 mia. kr., hvorved en realvækst i serviceudgifter på 1,7 mia. kr. må svare til 0,7 procent vækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice.

Skal der være råd til udvikling af sundhedssektoren i form af fx ny medicin, ny teknologi, nye behandlingstilbud og bedre kvalitet i sundhedsydelserne, så kræves der – jf. foran -, at ressourcetilførslen stiger svarende til velstandsudviklingen.

Det betyder som foran fremført, at væksten i det offentlige forbrug og offentlig service skal modsvare udviklingen i det private forbrug og i privat service.

Ifølge Finansministeriet indebærer opfyldelse af dette fulde demografisk træk en gennemsnitlig årlige realvækst fra 2020 til 2025 for hele den offentlige sektors vedkommende på 1,1 pct.¹²¹

For regionernes vedkommende indebærer fuldt demografisk træk imidlertid en højere årlig gns. realvækst på 1,4 pct.¹²². Dette svarer til en vækst på i alt (akkumuleret) 12 mia. kr. for hele perioden fra 2020 til 2025

Tabel: Beregnet gns. vækst i det offentlige forbrug i regioner i perioden 2020 – 2025 ifølge fuldt demografiske træk jf. Finansministeriet. Procent og mia. kr. (2019 – priser).¹²³

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020 -2025 I alt
Procentvis vækst	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4 (gns.)
Vækst i mia. kr.	2	2	2	2	2	2	12 (akk.)

¹²¹) Rettet fra 1,2 procent til 1,1 procent 05.01.20, jf. Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 8 (aktstykke nr. 162) af 19. september 2019.

¹²²) Kilde: Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 8 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20182/aktstykke/Aktstk.162/spm/8/svar/1590795/2078716.pdf>

Denne tabel er revideret 30.09.19 på basis af nye oplysninger fra Finansministeriet (kun mindre ændringer).

¹²³) Kilde: Ovennævnte svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 8 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019, side 3, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20182/aktstykke/Aktstk.162/spm/8/svar/1590795/2078716.pdf>

I forhold hertil dækker regionsaftalen for 2020 med en nettovækst på 1 mia. IKKE kravet fra det fulde demografiske træk i 2020, som ifølge Finansministeriet kræver en vækst i regionernes offentlige forbrug til sundhed på 2 mia. kr.

Hvilket er lidt under 1 mia. kr. mere end givet i aftalen.

Hertil kommer imidlertid, at ifølge sundhedseksperter ¹²⁴ såvel som en række sundhedsfagprofessionelles organisationer ¹²⁵ kræves der et endnu større løft i de samlede udgifter til sundhedsvæsenet.

De vurderer, at en stigning på godt 2 % årligt i gennemsnit fra 2020 til 2025 er nødvendigt for at modsvare det fulde demografiske træk svarende til 3 mia. kr om året.

Det er, hvad de ser som den nødvendige stigning i sundhedsudgifterne, hvis der skal være råd til at tilbyde behandling og pleje på et uændret niveau, i takt med, at der både kommer flere børn og flere ældre borgere med behov for behandling og pleje og samtidig være råd til de nye behandlinger og forbedringer, der kommer med udviklingen.

¹²⁴) Jf. Interview med Jakob Kjellberg i Rasmussen, Lars Igum: "Trods milliarder er hospitalerne pressede". Politiken, 20.04.19.

<https://politiken.dk/forbruqqliv/sundhedoqmotion/art7199428/%C2%BBN%C3%A5r-personalet-piber-har-de-noget-at-have-deres-pib-i%C2%AB>

¹²⁵) Jf. Ældre Sagen, Lægeforeningen, Danske Patienter, FOA, Danske Handicaporganisationer og Dansk Sygeplejeråd i "Patienter, ældre og sundhedsprofessionelle i opråb: Flere midler til presset sundhedsvæsen. Pressemeddelelse Lægeforeningen, 19. 03.19

<https://www.laeqer.dk/nyhed/patienter-aeldre-oq-sundhedsprofessionelle-i-opraab-flere-midler-til-preset-sundhedsvaeser>

Tabel: Beregnet gns. vækst i det offentlige forbrug til sundhed i regioner i perioden 2020 – 2025 ifølge sundhedsekspertes for udvidet demografiske træk. Procent og mia. kr. (2020 – priser).¹²⁶

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020 -2025 I alt
Procentvis vækst	2	2	2	2	2	2	2 (gns)
Vækst i mia. kr.	3	3	3	3	3	3	18 (akk.)

I forhold til dette alternative scenario for udviklingen i det fulde demografiske træk dækker regionsaftalen for 2020 med en vækst på 1 mia. kun en tredjedel af kravet fra det fulde demografiske træk i 2020.

Løftet for regionernes serviceudgifter i økonomiaftalen for 2020 svarer – jf. foran – til en realvækst i det offentlige forbrug til regionalt leveret velfærdsservice på sundhedsområdet på 1,0 procent.

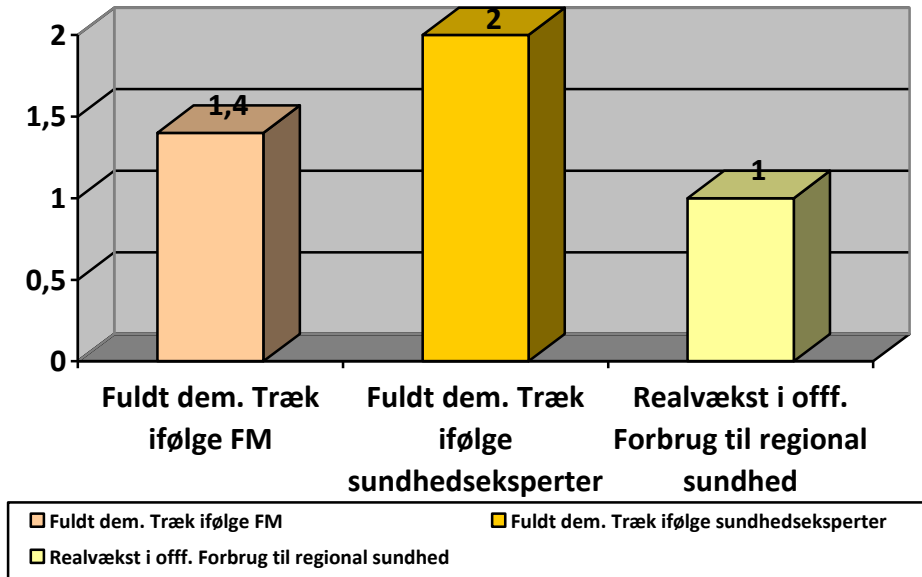
Men i forhold til det fulde demografiske træk som beregnet af Finansministeriet på i 2020 1,4 procent, så indebærer regionsaftalen for 2020 en underfinansiering af regionalt leveret sundhed med i årligt gennemsnit 0,4 procent.

Og endnu større er underfinansieringen i regionsaftalen for 2020 i forhold til det af sundhedsekspertes krævede fulde demografiske træk på årligt i gennemsnit 2 procent, idet der i 2020 så mangler 1 procent.

¹²⁶) Jf. foran nævnte interview med Jakob Kjellberg i Rasmussen, Lars Igum: "Trods milliarder er hospitalerne pressede". Politiken, 20.04.19 og jf. foran nævnte pressemeddelelse fra Ældre Sagen, Lægeforeningen, Danske Patienter, FOA, Danske Handicaporganisationer og Dansk Sygeplejeråd i "Patienter, ældre og sundhedsprofessionelle i opråb: Flere midler til presset sundhedsvæsen, Lægeforeningen, 19. 03.19

Tabel revideret 05.01.20

Figur: Fuldt demografisk træk for det regionale sundhedsområde i 2020 (procent) ifølge FM respektive ifølge sundhedsekspert og realvækst i offentligt forbrug til regional velfærdsservice på sundhedsområdet i 2020 (procent).¹²⁷

¹²⁷) Kilde: Egen beregning jf. foranstående tabel.

0,4 procent i demografisk træk svarer til en vækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice på 1 mia. kr., hvorved en realvækst i serviceudgifter på 1,7 mia. kr. må svare til 0,7 procent vækst i offentligt forbrug til kommunal velfærdsservice.

Kap. 6.: Ressourceefterslæb 2010 – 2019 for regionernes sundhedsområde.

Men en ting er, at regionsaftalen på den ene side således lige opfylder kravet fra det umiddelbare demografiske træk, men klart ikke lever op til det fulde demografiske træk.

Hertil kommer imidlertid på den anden side, at også sundhedsområdet – om end ikke så voldsomt som det kommunale velfærd - siden 2010 har været presset af en borgerlig økonomisk sparepolitik.

I første afsnit redegøres for, hvorledes regionernes blev sat på økonomisk smalhals i perioden 2010 – 2019.

Dernæst analyseres i andet afsnit, hvorledes finansieringen 2010 – 2019 af det regionale sundhedsområde forholder sig til det umiddelbare demografiske træk.

Videre analyseres i tredje afsnit, hvorledes sundhedsområdet 2010 – 2019 decideret har været underfinansieret i forhold til det fulde demografiske træk.

Endelig diskuteres i fjerde afsnit, hvilke konsekvenser sparepolitikken har haft for service og medarbejdere.

6.1. Regionerne på økonomisk smalhals 2010 – 2019.

Som tidligere nævnt blev offentlige forbrug til velfærdsservice generelt mærkbart udhulet i perioden 2010 – 2019 i kraft en borgerlig økonomisk sparepolitik på velfærden, til dels for at kunne give skattelettelser.¹²⁸

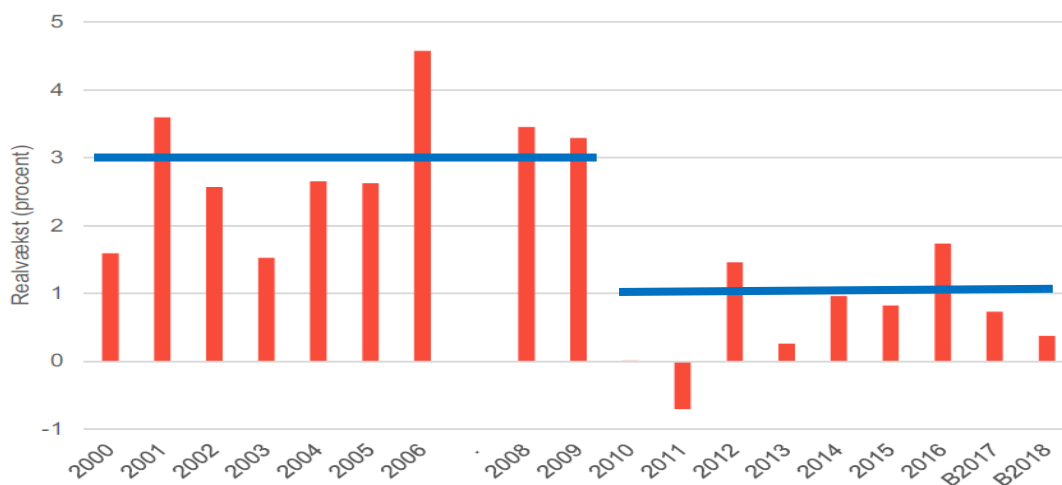
Regionerne har her på den ene side været gunstigere stillet end kommunerne, idet sundhedsvæsenet forblev et højere prioriteret område end den kommunale velfærd. Men på den anden side gik heller ikke sundhedsvæsenet fri af sparepolitikken.

¹²⁸) Jf. Lund, Henrik Herløv: *Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019, del I.*

Fra 2000 til 2009 oplevede regionerne en gennemsnitlig økonomisk realvækst på omkring 3 procent årligt svarende til et årligt økonomisk løft på 3 mia. kr. til driften af sundhedsvæsenet.

Men fra 2010 – 2011 oplevede regionerne tværtimod et fald i bevillingerne til sundhedsvæsenet og siden har den gennemsnitlige årlige realvækst ligget på omkring bare en procent,

Figur: Årlig realvækst i regionernes sundhedsbudgetter 2000 – 2018. ¹²⁹

Note: I 2007 overgik sundhedsvæsenet fra amter til regioner. Før 2007 er tallene baseret på amternes totale bevillinger, mens det efter 2007 er baseret på regionernes totale bevillinger, hvorfor niveauet ligger noget højere, og derfor beregnes der ikke vækst fra 2006 til 2007.

Note 2: Det bemærkes, at tallene for 2017 og 2018 er budgettal.

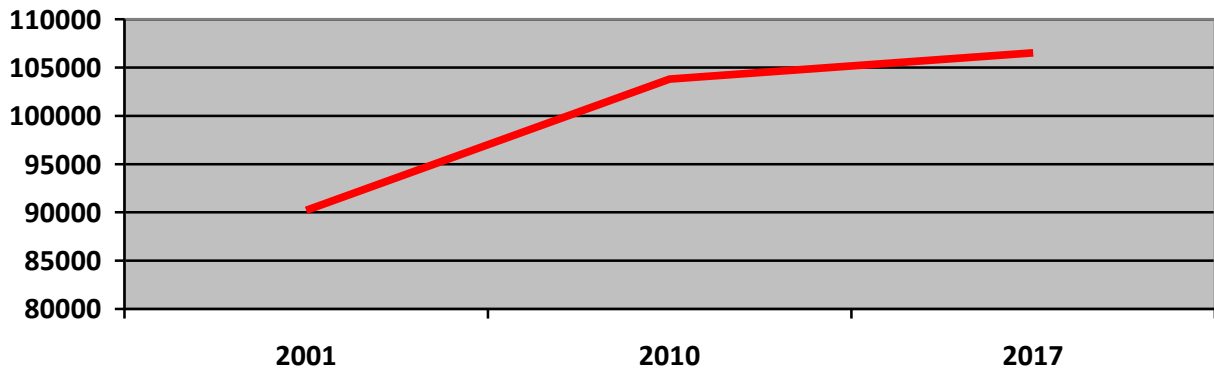
Regionerne er således siden 2010 blevet sat på økonomisk smalhals, I modsætning til i kommunerne er beskæftigelsen i den regionale sundhedssektor ikke gået direkte ned, men den er siden 2010 stagneret.

Hvor beskæftigelsen i årene 2001 – 2009 gennemsnitligt årligt steg med 1,6 % i sygehus – og praksissektoren, så faldt væksten i beskæftigelsen i perioden 2010 – 2017 til et årlig gennemsnit på 0,4 pct.

¹²⁹) Jf. Jakob Kjellberg og Anna Kollerup Iversen: *Flere ældre og nye behandlinger – hvad koster. Vive, dec. 2018.*

<https://www.vive.dk/media/pure/11194/2306313>

Figur: Udviklingen i antal fuldtidsbeskæftigede i sygehus og praksissektoren, 2001 – 2017.

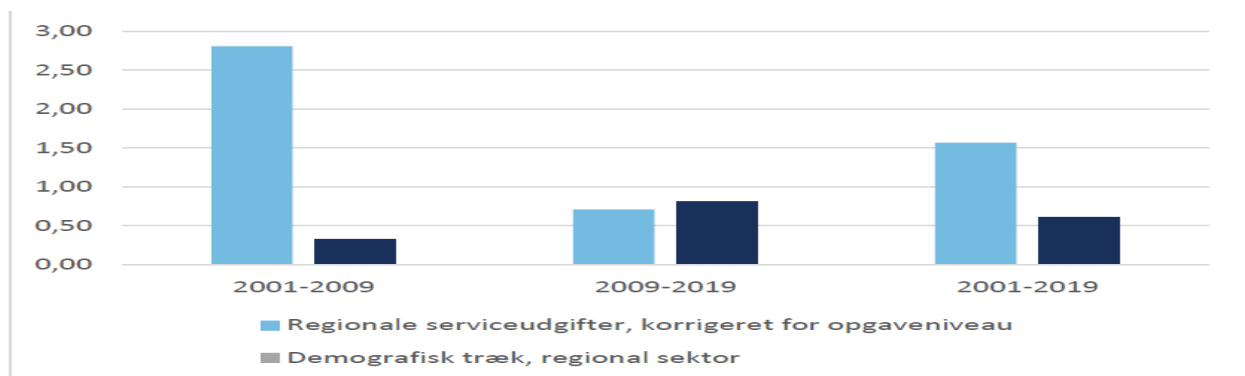

6.2. Regionernes økonomi i forhold til det umiddelbare demografiske træk.

Den smalle vækst fra 2010 til 2019 har haft konsekvenser for regionernes ressourcer i forhold til, hvad det demografiske træk krævede.

På grund af stigning i befolkningstallet og navnlig stigningen i antallet af ældre og herunder igen særlig stigning i gamle ældre har forbrugsvæksten i regionerne siden 2010 ligget underkanten af, hvad den demografiske udvikling tilskrev.

Figur: Forbrugsvækst i regionerne og umiddelbart demografisk træk, 2001 – 2019.¹³⁰

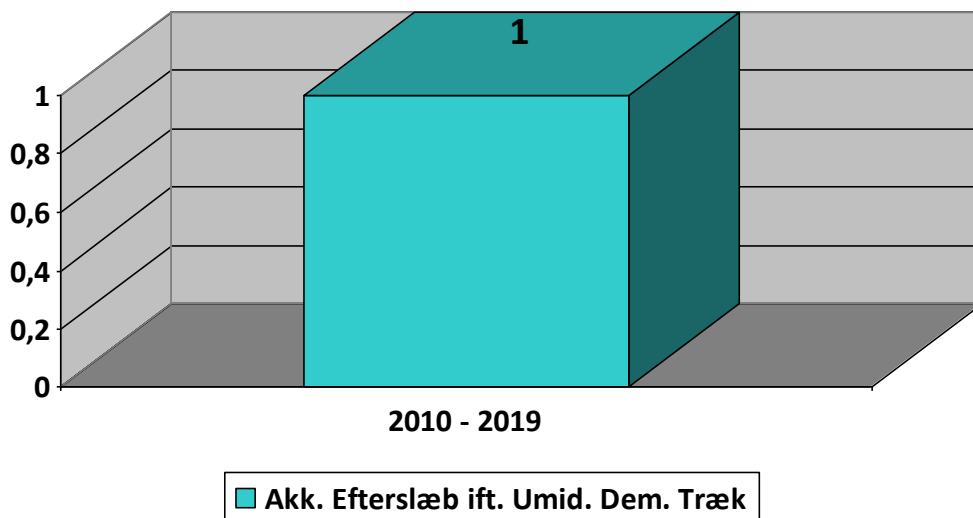
Kilde: Egne beregninger pba. Finansministeriet, jf. bilag 1, samt [Svar til Finansudvalget 2017-2018 Alm.del spm. 184](#) og [Svar til Finansudvalget 2016-2017 Alm.del spm. 404](#).

¹³⁰) Kilde. Kirk, Jens Sand: *Prioritering af velfærden frem mod 2025 og derefter*, s. 10. KL, 12.06.19.

<https://www.kl.dk/media/20062/prioritering-af-velfaerden-frem-mod-2025-og-derefter.pdf>

Regionernes bevillinger har således kun delvist opfyldt det umiddelbare demografiske træk i perioden 2010 – 2019, idet der for perioden som helhed mangler op mod 1 mia. kr. (akkumuleret).

Figur: Akkumuleret efterslæb for offentligt forbrug i regionerne i forhold til umiddelbart demografisk træk, mia. kr. (2019 – priser)¹³¹

6.3. Regionerne underfinansieret i forhold til det fulde demografiske træk.

Heraf kan man hurtigt slutte sig til, at det må stå dårligere til dækningen af det fulde demografiske træk i perioden 2010 – 2019. Og det gør det da også.

Den gennemsnitlige vækst i velstanden har siden årtusindskiftet været omkring 1,2 pct.¹³² For hele den offentlige sektor indebærer det siden 2010 et fuldt demografisk træk på årlig 1,2 procent i årligt gennemsnit. Men for regionerne har procenten pga. ældreudviklingen været højere, nemlig årligt i gennemsnit 1,4 procent.^{133 134}

¹³¹⁾ Kilde: 2. rev. og udbyggede udgave af "Langsom nedsmeltning af velfærden (1. rapport): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019", s. 95.

¹³²⁾ Jf. Hauch, Jens m.fl.: *Prioriteres velfærden*, Kraka, 27.10.18.

http://kraka.org/debatindlaeg/prioriteres_velfaerden

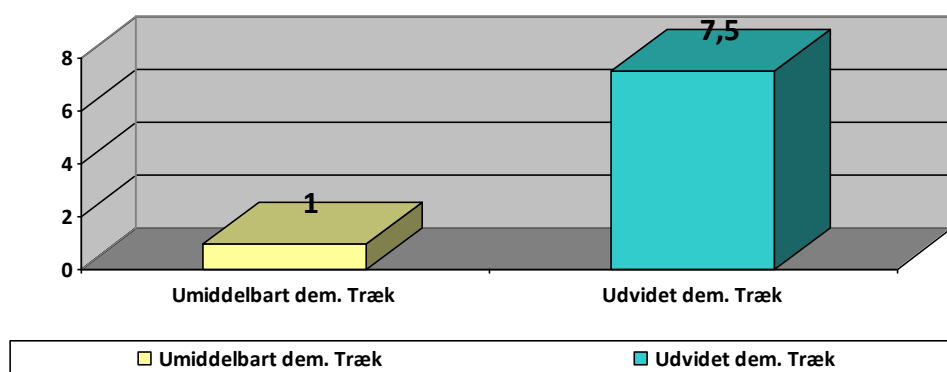
¹³³⁾ Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 9 (Aktstykke nr. 148) af 15. juni 2018, side 2, tabel 1.

<https://www.ft.dk/samling/20171/aktstykke/aktstk.148/spm/9/svar/1499372/1914310/index.htm>

Men udviklingen i regionernes service udgifter har ikke opfyldt dette. Jf. foran steg det offentlige forbrug i regionerne godt nok i perioden, men kun med årligt 0,7 procent i gennemsnit.

Dvs. at regionernes serviceudgifter årligt i gennemsnit været underfinansieret med 0,7 procent. Akkumuleret for hele perioden 2010 – 2019 giver det efterslæb i ressourcetilførslen til det regionale sundhedsområde på i alt op mod 7½ mia. kr.¹³⁵, hvilket i årligt gennemsnit svarer til op mod 3/4 mia. kr

Figur: Akkumuleret efterslæb i regionerne 2010 – 2019 i forhold til umiddelbart og fuldt demografisk træk. Mia. kr, 2019 – priser.¹³⁶

6.4. Konsekvenserne af sparepolitikken for medarbejdere og patienter.

Konsekvensen af sparepolitikken i forhold til det fulde demografiske træk har selvsagt været at nye behandlingsmetoder og ny medicin som udgangspunkt IKKE har kunnet finansieres over sundhedsvæsenets bevillinger.

¹³⁴) Rettet fra 1,2 til 1,4 procent 05.01.20

¹³⁵) Kilde: Egen beregning.

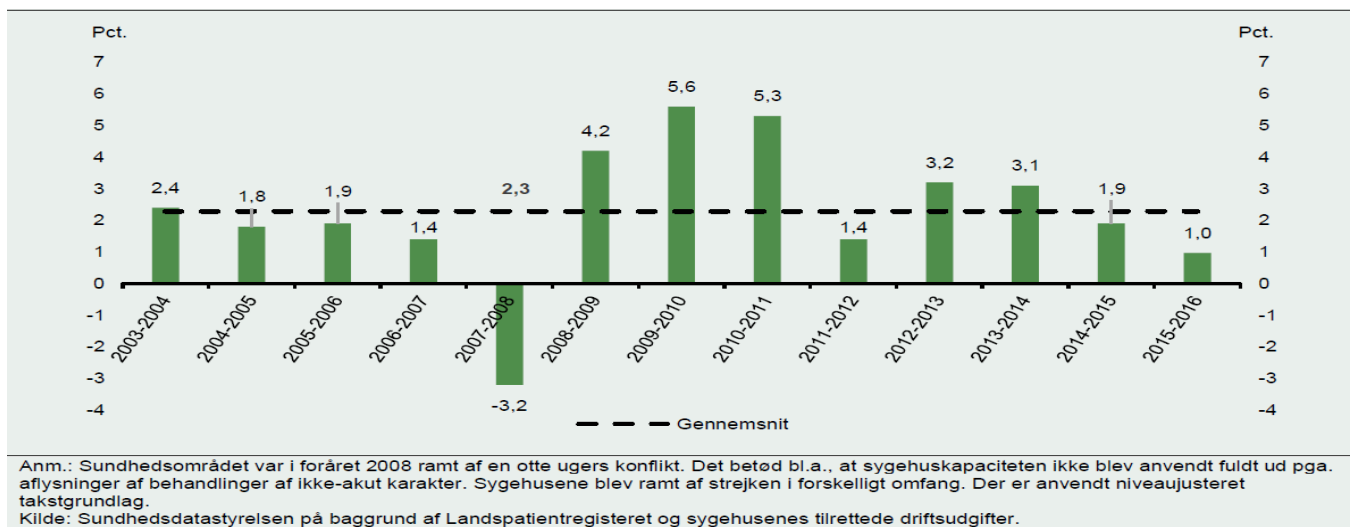
¹³⁶) Kilde: Egen beregning.

For alligevel at skabe rum hertil har regeringernes løsning været at presse medarbejderne til at løbe hurtigere for herigennem at frigøre ressourcerne til sundhedsvæsenets udvikling. Presset på medarbejderne er sket gennem evindelige krav om produktivitetsforøgelse.

Lige siden starten af nullerne har de ansatte på sygehusene skullet opfyldte et tilbagevendende krav om at øge produktiviteten med to procent, dvs. at der skal flere patienter gennem systemet med det samme personale.

Gennem produktivitetsskravene er der sammenlagt på sygehusene fra 2003 til 2016 blevet ”effektiviseret” for 32,2 %.

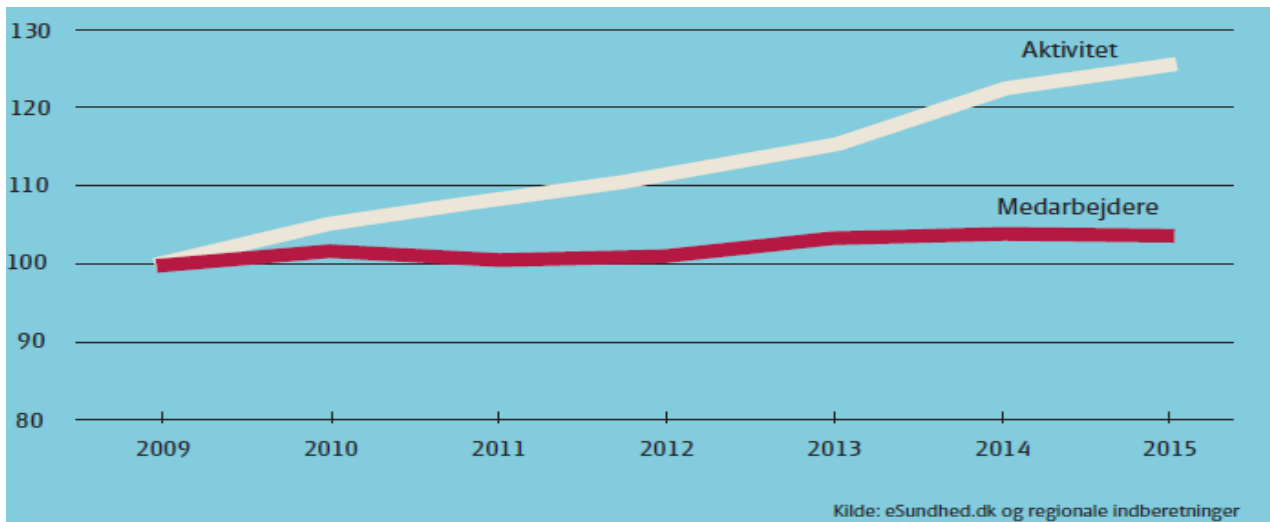
Figur: År til år produktivitetens udviklingen på sygehusene 2003 – 2016, pct. ¹³⁷

Herigennem er en stærk stigning i opgavemængden på 25 procent fra 2009 til 2015 blevet gennemført med en meget lille personalestigning på kun 4 procent = en stærk forøgelse af arbejdsbelastning og tempo.

Figur: Udvikling af aktivitet i forhold til medarbejdere på somatiske hospitaler og sygehuse. ¹³⁸

¹³⁷⁾ Kilde: Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse: Løbende offentliggørelse af produktiviteten i sundhedssektoren. X delrapport, s.10. https://www.sum.dk/~media/Filer%20-%20Publikationer_i_pdf/2018/Produktivitet-13-delrapport-feb-2018/Rapport-13-delrapport-feb-2018.pdf

Produktivitetskravet har i realiteten betydet, at regionerne har skullet finde pengene til behandling af flere patienter gennem besparelser på værende aktiviteter og personale. Reelt var kravet om 2 % øget produktivitet og effektivisering på sygehusene årligt således en camoufleret besparelse, der svarer til omkring 1,3 mia. kr. årligt.

Kravene om årlige produktivetsforbedringer på 2 procent blev ganske vist droppet i 2018 efter aftale mellem DF og VLAK – regeringen. Men i stedet blev indført dels et nyt ”teknologibidrag” på årligt en ½ mia. kr., dels reserveres op 1½ mia. kr., årlig i regionernes bevillinger til ny ”nærhedsfinansiering”. Regionerne skal således stadig frigøre midler i betragteligt omfang.

Prisen for underfinansieringen af sundhedsvæsenet i forhold til det fulde demografiske træk er igennem opskruning af arbejdstempo og belastning i første omgang blevet betalt af medarbejderne i form af stress og dårligt arbejdsmiljø. En pris, som videre betales af patienterne, når de betjenes af et overbelastet personale.¹³⁹

En anden logisk konsekvens har selvsagt været, at der over tid er blevet mindre tid til den enkelte patient = forringelse af kvaliteten i behandling og pleje.

Men ikke blot er arbejdstempoet blevet stærkt skruet op og servicen forringet, men produktivitetskravet har også afstedkommet fyringsrunder i regionerne, fordi

¹³⁸⁾ Kilde: Danske Regioner: Pressede hospitaler.

<http://www.regioner.dk/media/5002/faktaark-pressede-hospitaler.pdf>

¹³⁹⁾ Jf. Sørensen, Finn og Enhedslistens Folketingssekretariat: Budgetloven skader Velfærd og sundhed, s. 7 midt for. 14.03.19. https://org.enhedslisten.dk/files/budgetlov_0.pdf

omkostningerne ved de øgede aktiviteter ikke kunne rummes indenfor de reelt nedjusterede budgetter.

Der er derfor i dag et stærkt behov for at genoprette bemanningen på sygehusene og dermed velfærden på sundhedsområdet. Et behov som aftale om regionernes økonomi for 2020 ikke indfrier.

**DEL IV:
BUDGETLOVENS
MERBESPARELSER.**

Indledning til del IV.

En ting er imidlertid, hvilke ressourcer der afsættes til velfærden i regeringens rammer og i regioners og især i kommunernes budgetter. Men siden 2010 har det været noget andet, hvad de så rent faktisk budgetterede med og især, hvad regioner og navnlig kommuner rent faktisk forbrugte, idet regeringens sanktioner gennem en årrække har tvunget navnlig kommunerne til merbesparelser.

Den her følgende del omhandler konsekvenserne af **budgetloven i form af mulige merbesparelser** i navnlig kommunerne i 2020.

Først redegøres i **kap. 7** for indførelsen af et sanktionsregime mod først kommuner og siden regioner og formaliseringen heraf i skikkelse af budgetloven.

I første afsnit redegøres for sanktionssystemets indførelse og første udvikling fra 2009. Og i andet afsnit redegøres for budgetloven.

Dernæst analyseres i **kap. 8** budgetlovens og sanktionernes konsekvenser for kommunernes og regionernes økonomi.

I første afsnit analyseres konsekvenserne for kommunerne for det hidtidige regnskab 2010 – 2018 og de mulige konsekvenser af budgetlovens fortsættelse for regnskabsåret 2020.

Herefter analyseres tilsvarende konsekvenserne for regionernes regnskab i 2010 – 2018 og mulige konsekvenser af budgetlovens fortsættelse for regnskabsåret 2020.

Kap. 7: Budgetlovens sanktionsregime mod kommuner og regioner.

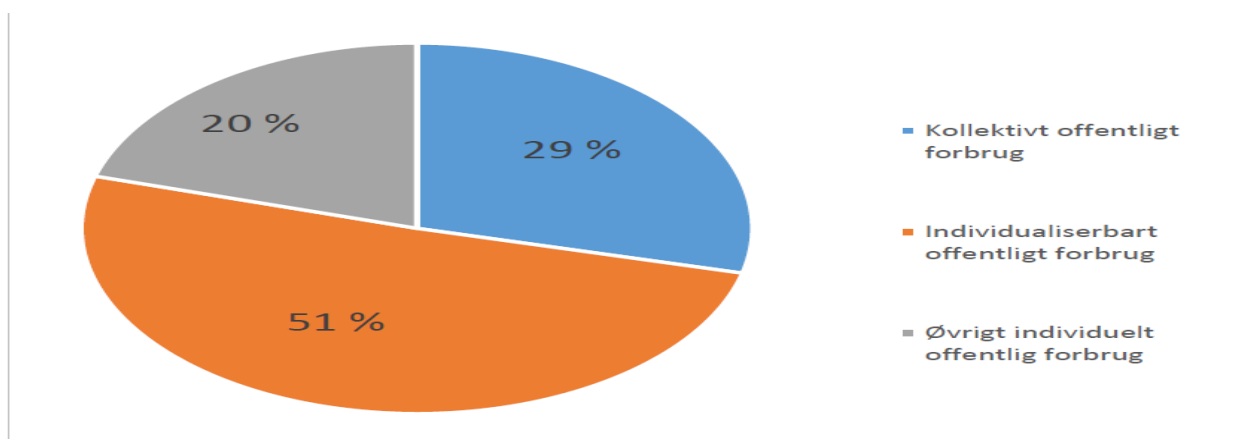
I dette kapitel redegøres i første afsnit for, hvorledes der fra regeringsside siden sidst i 00'erne er blevet spændt en økonomisk spændetrøje om den kommunale økonomi.

Dernæst anskueliggøres i andet afsnit det sanktionsregime, der op til og efter budgetloven holder kommunernes økonomi i en skruestik.¹⁴⁰

7.1. Økonomisk spændetrøje om kommunerne fra 2009

Anvendelsen af de offentlige forbrugsudgifter sker primært i kommunerne (godt halvdelen) og regionerne (godt en fjerdedel), der således står for produktion af godt 75 pct. af offentlig service.

Figur: Fordeling af offentligt forbrug.¹⁴¹

Kilde: KL pba. af DREAM-gruppen og Danmarks Statistik

Det siger hermed sig selv, at et for styringen af det offentlige forbrug meget centralt spørgsmål hermed handler om statens (regeringens) økonomiske styring af kommuner og regioner.

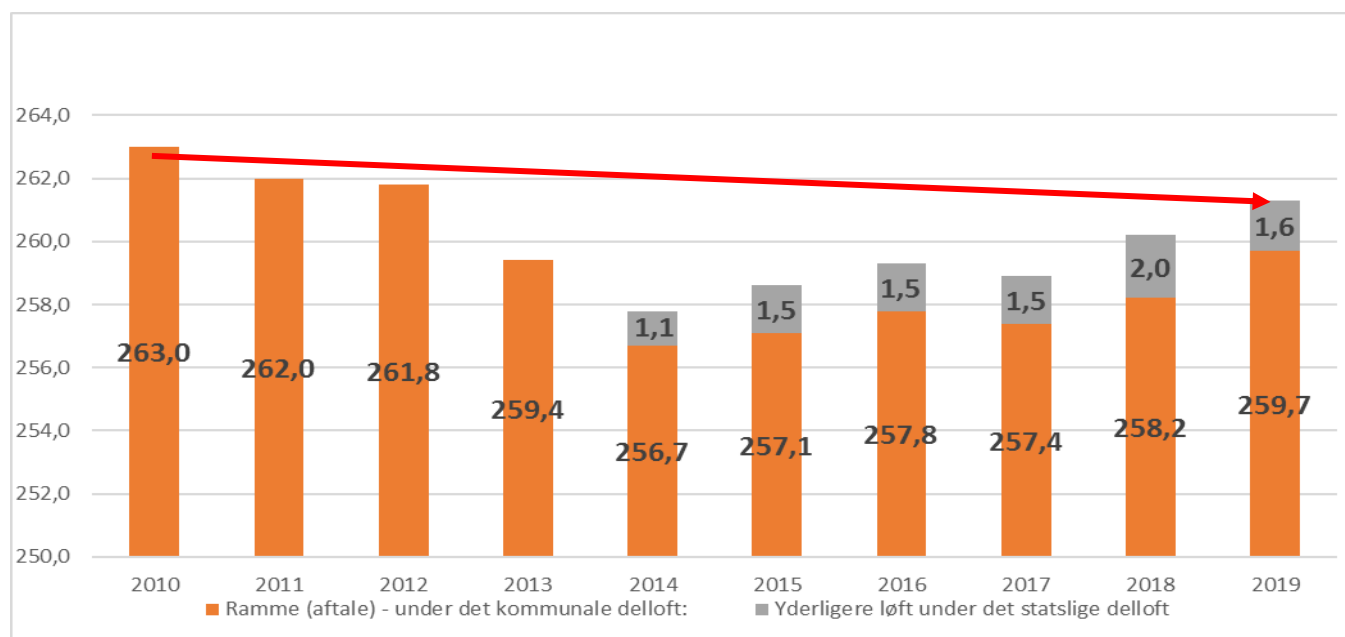
¹⁴⁰⁾ Kapitlet er 05.01.-20 opdateret, jf. <https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2020/01/Langsomnedsmeltning-1-velfaerdsservice.pdf>

¹⁴¹⁾ Kilde: Kirk, Jens Sand: Massivt demografisk pres på plejeområdet, s. 5.

I takt med, at en borgerlige økonomiske politik siden sidst i 00'erne i stigende grad har haft som mål at tvinge væksten i det offentlige forbrug ned, så er der i tilsvarende grad fra regeringens side blevet lagt en stadig strammere økonomisk spændetrøje omkring navnlig kommunernes økonomi.

Sanktionsregimet mod kommunerne har for det første udmøntet sig i, at de økonomiske rammer/udgiftslofter for kommunernes driftsudgifter på langt sigt er blevet skåret ned.

Figur: Udvikling i kommunernes serviceramme 2010 - 2019 (aftalte nettodrifts-udgifter ekskl. og inkl. yderligere aftaleløft under det statslige delloft). Niveau 2020 ¹⁴²

Dette har været et led i, at de kommunale udgifter ikke – jf. foran – er blevet løftet svarende til kravene fra det demografiske træk.

¹⁴²) Kilde: FIU 2018 - 2019 - Aktstykke 162 § 7 Bilag 2 Endeligt svar på spørgsmål 13, side 2, tabel 1

<https://www.ft.dk/samling/20182/aktstykke/Aktstk.162/bilag/2/2078988.pdf>

Denne figur er revideret 05.01.20

7.2. Sanktionerne sammenfattes og udvides i 2012 i budgetloven.

Hertil kommer, at kommunerne så fra sidst i 00'erne er blevet underlagt et hårdhændet sanktionsregi med det formål at presse dem til at overholde sparepolitikens rammer

Fra 2009 og frem blev kommunerne fra regeringens side for det første således nærmere bestemt underlagt en ”**budgetsanktion**” i form af reduktion af det statslige bloktilskud, hvis kommunernes budgetter samlet set overskred den aftalte ramme.

Siden 2010 er denne straf med den såkaldte ”Genopretningsaftale” i højere grad målrettet til den enkelte kommune, som har overskredet budgetterne, idet 60 pct. af det bortfaldne balancetilskud skal modregnes hos ”skyldige” kommuner.¹⁴³

Med virkning fra regnskabsåret 2011 er sanktionernes virkeområde for det andet yderligere blevet udvidet, idet der nu også er blevet indført en ”**regnskabssanktion**” i tilfælde af, at kommunernes forbrug overskrider budgetterne.

Til forskel fra budgetlægningsstraf er den fra starten blevet gjort ”individuel” (kommunespecifikke) for 60 %'s vedkommende.

Men også kommunernes indtægter, skatterne, har mærket den stadig strammere regeringsstyring, idet kommunerne for det tredje gennem en ”**skattesanktion**” også gøres ansvarlige, hvis de samlet overskred de af regeringen fastlagte skatterammer. I så tilfælde får de ”skyldige” kommuner over nogle år modregnet dele af merprovenuet i bloktilskuddet, mens resten af merindtægten ville blive modregnet i alle kommuners bloktilskud.¹⁴⁴

I 2012 systematiseres og udbygges dette økonomiske styrings -og straffesystem fra overfor regioner og kommuner i form af den såkaldte budgetlov, der er inspireret og foranlediget af EU s såkaldte ”Finanspagt”.

¹⁴³) Jf. Lund, Henrik Herløv: Budgetlov. April 2011.

<http://www.henrikherloevlund.dk/artikler/Budgetlov.pdf>

¹⁴⁴) For en uddybning heraf, se Lund, Henrik Herløv: ”KOMMUNALVALG 2017: VLAK – regeringen vil videreføre økonomisk spændetrøje om kommunerne til yderligere skade for velfærden. Nov. 2017.

<http://www.henrikherloevlund.dk/artikler/Oekonomiskspandetroejeomkommuner.pdf>

I denne forbindelse blev også regionerne omfattet af sanktionssystemet. Endvidere blev rammer – og sanktioner – udvidet til udover service også at omfatte anlæg.

Kap. 8: Budgetlovens konsekvenser i form af merbesparelser i kommuner og regioner.

I dette kapitel redegøres i første afsnit for, hvorledes sanktionssystemet og budgetloven har tvunget kommunerne til merbesparelser i perioden 2010 – 2018.

Dernæst anskueliggøres i andet afsnit den tilsvarende problematik for regionernes vedkommende.

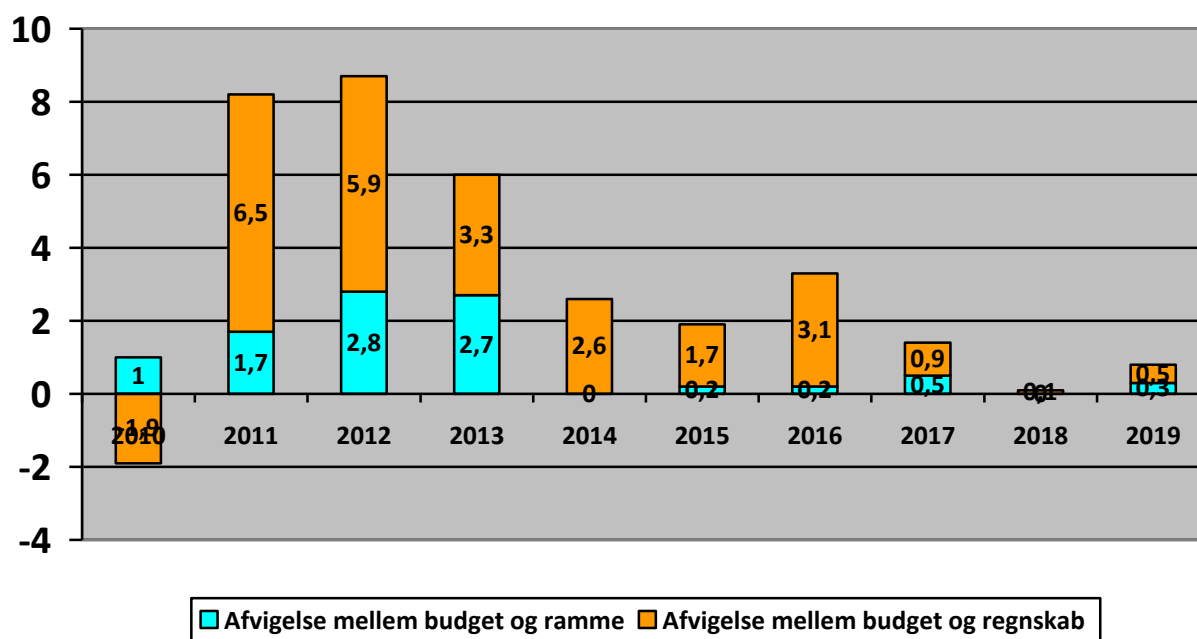
Endelig analyseres i tredje afsnit, hvorledes budgetloven fortsættes i kommuneaftalen for 2020 og hvilke potentielle merbesparelser dette kan foranledige.

8.1. Merbesparelser i kommunerne.

Konsekvensen af det hårde sanktionssystem overfor kommunerne har været, at kommunerne for at undgå regeringens ”dummebøder” både i budgetlægning og navnlig i regnskabet har lagt sig på ”den sikre side” med betydelig ”luft” op til regeringens rammer.

Resultatet har siden 2010 været omfattende merbesparelser i kommunerne udover regeringens stramme rammer. Siden 2010 løber de samlede merbesparelser op i godt 35 mia. kr.

Figur: Årlig merbesparelse på driftsbudgettet i kommunerne 2010 til 2019 –
 mia. kr., 2020 – niveau.¹⁴⁵

Note: Afgivelse mellem budget og regnskab er skønnet som gennemsnittet af afvigelsen de seneste to foregående år.

Dette har på alle de centrale kommunale velfærdsområder: Ældrepleje, folkeskole og daginstitutioner bevirket, at velfærdens standard er blevet langsomt, men sikkert udhulet, jf. foran.¹⁴⁶

8.2. Merbesparelser i regionerne 2010 - 2018.

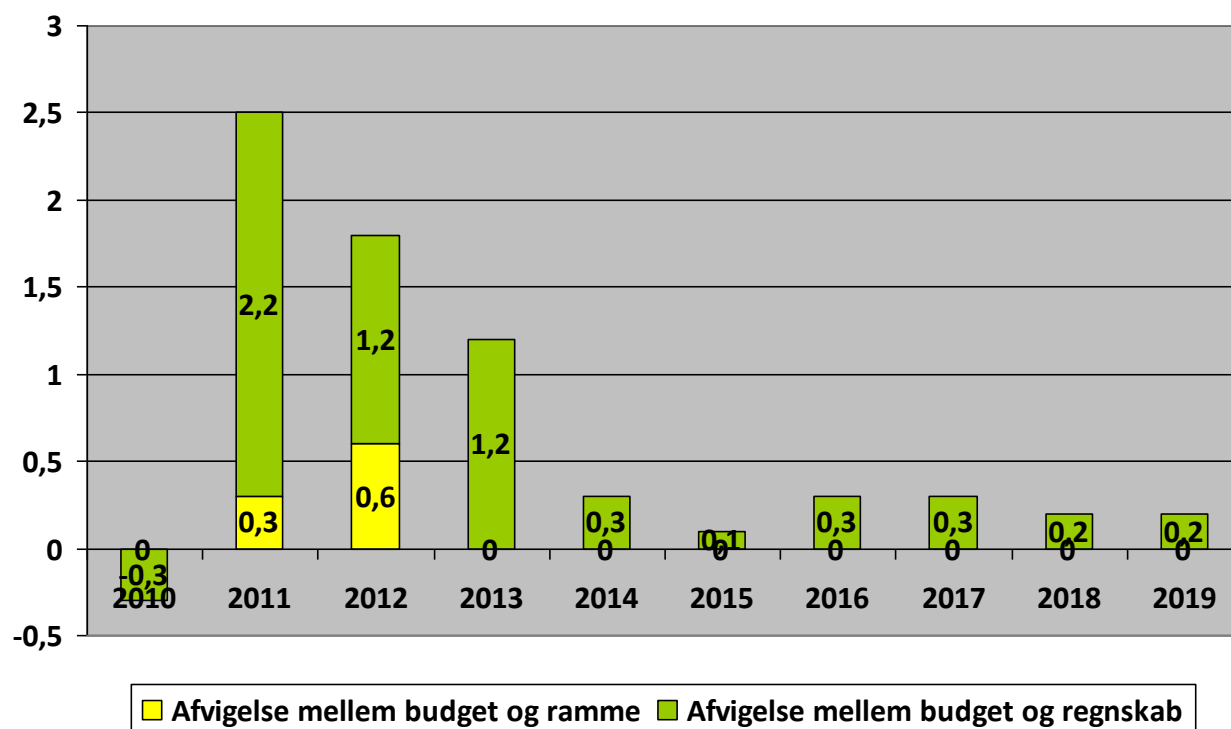
Også i **regionerne** har regeringen ført stram økonomistyring gennem ramme – og sanktionssystemet. Dette har også i regionerne ført til betydelige merbesparelser i

¹⁴⁵) Kilde: FIU 2018 - 2019 - Aktstykke 162 § 7 Bilag 2 Endeligt svar på spørgsmål 13, side 2, tabel 1
<https://www.ft.dk/samling/20182/aktstykke/Aktstk.162/bilag/2/2078988.pdf>
 Denne figur er revideret 05.01.20

¹⁴⁶) Jf. 2. revidere og udbyggede udgave af "Lund, Henrik Herløv: Langsom nedsmeltning af velfærden (I): Udhulingen af velfærdsservice 2001 – 2019.", kap. 8.

størrelsesordenen i alt omkring 7½ mia. kr. i perioden 2010 – 201.

Figur: Merbesparelser i regionerne udover regeringens rammer¹⁴⁷, inkl. yderligere løft under det statslige delloft 2010 – 2019 (2020 – priser)¹⁴⁸.

¹⁴⁷) Kilde til ramme (aftale), budget og regnskab 2010 – 2019 : Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 14 (aktstykke nr. 162) af 19. sept. 2019.

<https://www.ft.dk/samling/20182/aktstykke/aktstk.162/spm/14/svar/1590823/2078787.pdf>

Regnskab 2019 er dog skønnet til gennemsnit af afvigelsen fra budgettet de to seneste år.

¹⁴⁸) Kilde til yderligere løft under det statslige delloft 2013 - 2017:

Kjellberg, Jakob og Anna Dollerup Iversen: Flere ældre og nye behandlinger – hvad koster det? Vive, dec. 2018, figur 3.3, side 23.

<https://www.vive.dk/media/pure/11194/2306313>

Kilde til yderligere løft under det statslige delloft 2018 og 2019: Regionsaftale for 2018 og 2019.

Sigtet har dog i sundhedsvæsenet ikke været at holde udgiftsvæksten under det demografiske træk, ”kun” at holde væksten i sundhedsudgifterne under velstandsudviklingen.

8.3. Potentielle merbesparelser 2020.

Som fremgået dækker løftet i kommuneaftalen for 2020 kun lige det umiddelbare demografiske træk og lidt til. Men dette behøver nødvendigvis ikke at være til fældet, når regnskabet for 2019 til sin tid foreligger.

Det skyldes, at kommuneaftalen for 2020 som fremgået bibeholder budgetlovens stramme økonomiske spændetrøje og sanktionssystem overfor kommunerne trods at Socialdemokratiet op til valget i sin 2025 plan lagde op til en lempelse heraf:

” ...budgetloven har medført et kortsigtet fokus på indeværende års budget Så selvom budgetloven har medført, at der er styr på pengene, er der samtidig behov for, at vi giver plads til, at offentlige institutioner kan planlægge længere end et års budget Det vil vi gøre op med ved at indføre flerårige budgetter, så vi giver institutionerne et større incitament til at tænke mere langsigtet”.¹⁴⁹

Den lovede lempelse af budgetloven har imidlertid - i hvert fald ikke endnu - vundet indpas i forbindelse med kommuneaftalen for 2020. Tværtimod gentages her de hidtidige hårde sanktioner ved overskridelse af skatte - og udgiftsrammer samt af udgiftsbudgetter

Dermed er der fortsat risiko for at kommunerne af frygt for ”dummebøder” ved ramme og budgetoverskridelser sparer mere end påkrævet. Selvom kommunerne i de senere år er blevet bedre til at passe deres økonomi ind i rammerne, har der dog de seneste par år i gennemsnit årligt været en merbesparelse på 0,9 mia. kr.

Udløser budgetlovens fortsættelse også en tilsvarende merbesparelse i regnskabet for kommunerne for 2020, kan løftet udover det umiddelbare demografiske træk således

¹⁴⁹) Jf. Socialdemokratiets 2025 plan: *Gør gode tider bedre for alle*, s. 23,

<https://www.socialdemokratiet.dk/media/8511/qaer-qode-tider-bedre-for-alle.pdf>

hurtigt forsvinde og blive erstattet med et underskud i forhold til også det umiddelbare demografiske træk.

For regionernes vedkommende er de - i kraft af deres mindre antal end kommunerne - efterhånden blevet bedre til at udnytte rammerne fuldt og dermed undgå merbesparelser. Det er derfor mindre sandsynligt, at der for regionernes vedkommende bliver tale om merbesparelser i 2020.

**DEL V:
DER ER RÅD TIL ET STØRRE
VELFÆRDSLØFT**

Indledning til del V.

Det må på den ene side anerkendes som en positiv ting, at økonomiaftalerne for 2020 giver et større løft til både kommuner og regioner end den tidligere VLAK – regering fx gav i 2019. Og der er også positivt i økonomiaftalerne for 2020, at begge følger det umiddelbare demografiske træk.

MEN: På den anden side må det også anerkendes som negativt ved økonomiaftalerne, at ingen af den i sig selv følger det fulde demografiske træk endsige tager hul på den meget store opgave med at indhente ressourceefterslæbet og underfinansieringen af den decentralt leverede velfærd fra perioden 2010 – 2019.

Derfor diskuteres det her sidst i rapporten i **den herfølgende** del spørgsmålet: **Er der råd til større velfærdsloft?**

I kap. 9 gennemgås det såkaldte økonomiske råderum, hvorved Finansministeriet angiver, hvad der samlet er råd til af velfærdsloft og/eller skattelettelser? Er der råd til et større velfærdsloft, således at også kommunerne får finansiering svarende til det fulde demografiske træk.

Og i kap. 10 diskuteres dernæst mulige strategier for at finansiere et løft af velfærden udover det gældende råderum: Udbudsreformer og skatteforhøjelser, således at der kan tages fat på at indhente ressourceefterslæbet fra perioden 2010 til 2019.

Kap. 9: Det såkaldte ”økonomiske råderum”.

I dette kapitel gennemgås det såkaldte ”økonomiske råderum” 2019 til 2025, som umiddelbart sætter grænserne for det mulige velfærdsløft.

I første afsnit redegøres for, hvorledes regeringen efter kasseeftersyn og i en opdatering af 2025 – grundlaget samt i seneste økonomiske redegørelse har opgjort det økonomiske råderum for perioden 2020 - 2025

Dernæst diskuteres i andet afsnit specifikt, hvor mange penge, der vil være til rådighed i de allernærmeste år?

9.1. Det af Finansministeriet opgjorte økonomiske råderum 2020 – 2025.

Ved det ”økonomiske råderum” eller ”finanspolitiske råderum” forstås det beløb, der er til rådighed indenfor en given tidshorisont for politiske initiativer som større offentligt forbrug, højere indkomstoverførsler til borgerne eller skattelettelser.

Som bekendt iværksatte den nye S – mindretalsregering efter tiltrædelsen et ”kasseeftersyn” Her fandt regeringen – ikke overraskende – ekstra udgifter eller manglende indtægter i 2020 for 3½ mia. kr. og stigende frem mod 2023.¹⁵⁰ Hvilket af regeringen udlagdes som, at der var mindre råd til velfærdsforbedringer end lovet i valgkampen.

Samtidig gennemførte man imidlertid også en opdateret fremskrivning af det økonomiske råderum frem til 2025 under gældende politik. Fremskrivningen skønnede på grundlag af stigende beskæftigelse og lave renter, at råderummet i 2025 ville være vokset med 5 mia. kr i øgede skatteindtægter og lavere renteudgifter.¹⁵¹

¹⁵⁰) Finansministeriet: Servicecheck af offentlige budgetter 2019, s. 7. aug. 2019.

<https://www.fm.dk/publikationer/2019/servicetjek-af-offentlige-budgetter>

¹⁵¹) Jf. Finansministerens slides til præsentation af kasseeftersyn, s. 24.

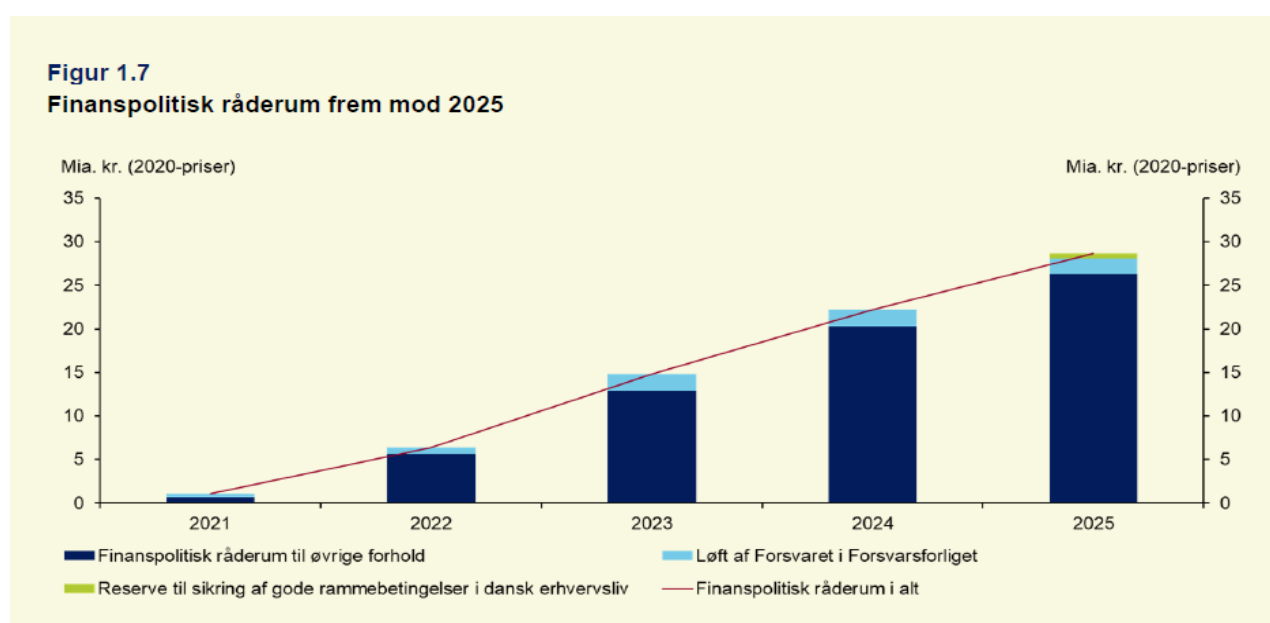
<https://www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2019/08/servicetjek-af-de-offentlige-finanser>

Samtidig reducerede ny befolkningsprognose med færre ældre og navnlig færre børn det forventede demografiske pres på de offentlige finanser med god 2½ mia. kr. i 2025.¹⁵²

Hvor den foregående VLAK – regering havde opgjort det forventede råderum i 2025 til 23 ¼ mia. kr.¹⁵³ opjusteredes råderummet hermed samlet til 28 ¾ mia. kr. i 2025.¹⁵⁴

Ekskl. reservede midler på 2 mia. kr til forsvar og erhvervs politik udgør det til velfærd ”disponible” råderum 26 mia. kr.

Figur: Finansministeriets opgørelse af økonomisk råderum 2021 til 2025.¹⁵⁵

Anm.: Det bemærkes, at Forsvarsforliget dækker perioden 2018-2023. Den del af merbevillingerne til Forsvaret, der beregningsteknisk er kategoriseret som offentligt forbrug, er finansieret inden for det finanspolitiske råderum og løftet af Forsvaret som følge af Forsvarsforliget er teknisk fastholdt på 2023-niveauet i 2024-2025.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

¹⁵²) Jf. ovennævnte slides, s. 25.

¹⁵³) Jf. Finansministeriet: Konvergensprogram 2019.

<https://www.fm.dk/nyheder/pressemeddelelser/2019/04/danmarks-konvergensprogram-2019-dansk-oekonomi-i-stoerk-form>

¹⁵⁴) Jf. Finansministeriet: Opdateret 2025 – grundlag, s. 6 øverst og side 16 ff.

<https://www.fm.dk/publikationer/2019/opdateret-2025-forloeb>

¹⁵⁵) Jf. Oven anførte grundlag, s. 17.

9.2. Er råderummet en fast størrelse?

Men vi taler i denne rapport om, hvad der gives af velfærdsloft i 2020 (og i de nærmest følgende år) og om der er muligheder for at give et større løft?

Finansministeren har i forbindelse med opjusteringen af råderummet fremhævet, at der de nærmeste år kun er et meget lille råderum på 1 mia. kr. i 2021 og 6½ mia. kr. i 2022 og at forbedringen af råderummet primært sker i de seneste år frem mod 2025.

Navnlig skulle råderummet altså være lille i 2021.

Tabel: Opdateret finanspolitisk råderum de enkelte år 2021 til 2025.¹⁵⁶

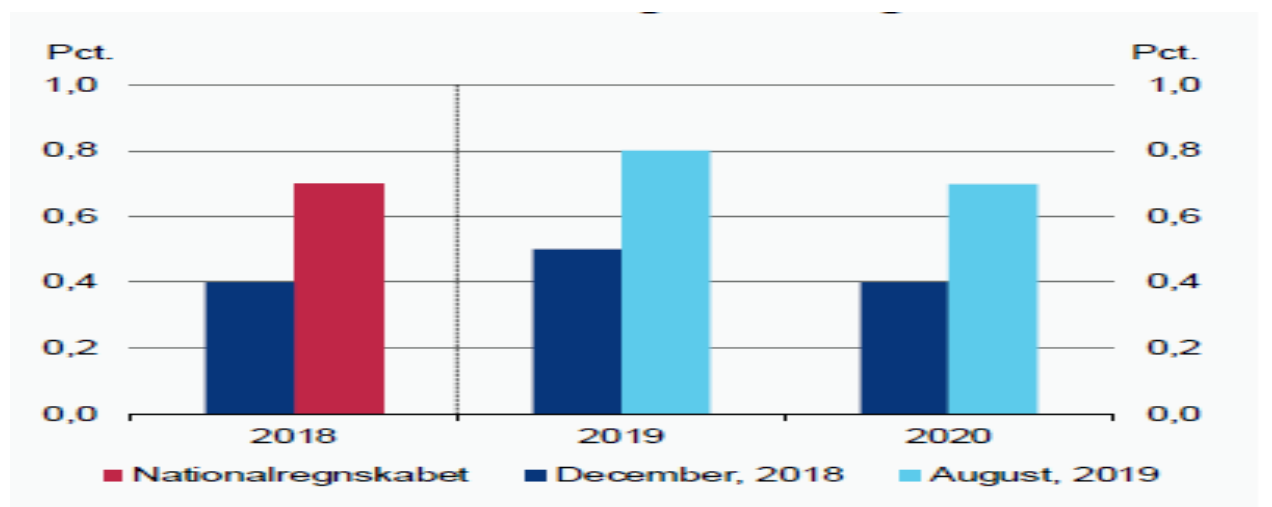
Mia. kr. 2025 priser	2021	2022	2023	2024	2025
Konvergens- program 2019	1	6 ¼	12 ½	18 ½	23 ¼
Opdateret 2025 - grundlag	1	6½	14 ¾	22 ¼	28 ¾

Hermed lægger kasseeftersyn og opdatering af 2025 – grundlaget således ikke op til større velfærdsloft i de nærmeste år.

Det bemærkes dog, at regeringen ikke har medtaget finanslovsåret – 2020 – i dens fremskrivninger. 2020 er imidlertid medtaget i regeringens «Økonomiske Redegørelse», hvor det reale offentlige forbrug i 2020 skønnes at kunne stige med 0,7 pct. i 2020 svarende til 3½ - 4 mia. kr, uden at den strukturelle saldo går i minus.

¹⁵⁶) Kilde: Opdateret 2025 – grundlag, tabel 1.7, s. 17 midt for.

Figur: Realvækst i offentligt forbrug 2018 – 2020. ¹⁵⁷

Her skal man imidlertid være opmærksom på, at den strukturelle saldo ifølge ”Forståelsespapiret” mellem S, RV, SF og El først skal være i balance i 2025.

Men dermed behøver den ikke at være det i 2020 og 2021, hvilket giver plads til et større offentligt forbrug i disse år ved at forbrug fremrykkes fra sidst i perioden til først. ¹⁵⁸

Det kunne fx ske ved at der holdes et moderat underskud i disse år modsvaret af et tilsvarende overskud i 2024/2025. ¹⁵⁹

Endvidere skønnes det offentlige forbrug i de følgende år at kunne vokse med en realvækst på i gennemsnit 1,1 pct. om året i perioden 2021 – 2025.

Det er noget højere end i de seneste år under VLAK – regeringen.

¹⁵⁷) Kilde: Økonomisk Redegørelse august 2019, s. 155.

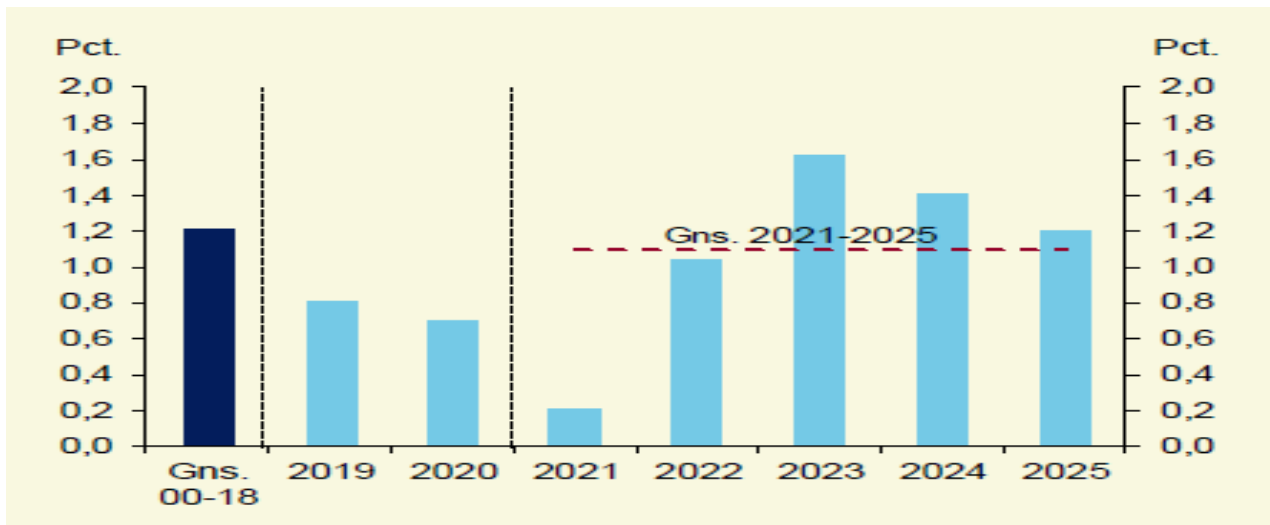
<https://www.fm.dk/publikationer/2019/oekonomisk-redegoerelse-aug-19>

¹⁵⁸) Jf. Horn, Ulrik: Glæde i R, SF og EL: Men behov for flere penge. Interview med Rune Lund, El. Børsen 04.09.19

¹⁵⁹) Jf. Interview med Niels Storm Knigge, Kraka i Horn, Ulrik og Kenneth Praefke: Økonomer afviser akut pengemangel i 2020. Børsen 04.09.19.

<https://borsen.dk/nyheder/avisen/artikel/11/232455/artikel.html>

Figur: Realvækst i offentligt forbrug.¹⁶⁰

I denne forbindelse er det for årene 2020 og 2021's vedkommende endvidere også en mulighed at flytte rundt på nogle af pengene mellem årene.

Der er således muligheder for et større løft af den offentlige velfærd end det, som er givet i økonomiaftalerne for 2020, fx således at vi kommer nærmere en opfyldelse af det fulde demografiske træk i kommuner og regioner.

¹⁶⁰) Kilde: Opdateret 2025 – grundlag, figur 1.10, s. 25.

Kap. 10: Hvordan kan ressourcerne til velfærd udbygges?

Det er imidlertid klart, at når vi taler om at indhente det betydelige efterslæb i ressourcer til velfærden fra perioden 2010 -2019, skal der flere midler til end der forefindes i dag i det økonomiske råderum.

I dette kapitel diskuteres mulige strategier for at udbygge råderummet?

I første afsnit diskuteres den økonomiske strategi for at øge arbejdskraftudbuddet, som de borgerlige partier hælder til, herunder Radikale Venstre.

Dernæst diskuteres i andet afsnit alternativet hertil: At tilbagerulle de mange skattelettelser siden begyndelsen af 00'erne, som blev givet på bekostning af velfærden.

10.1.Udbudsreformstrategien.

De borgerlige partiers strategi for at udbygge råderummet handler om arbejdsudbudsreformer. Dette var også under Thorning – regeringen Socialdemokratiets strategi, men ifølge Socialdemokratiets 2025 plan har man nu forladt denne.

Arbejdsudbudsreformstrategien indebærer, at arbejdskraftudbuddet skal øges, hvilket antages igen mere eller mindre automatisk at øge beskæftigelsen.¹⁶¹

Det skal enten ske gennem forringelser af sociale ydelser og overførselsindkomster, som skal ”motivere” (læs: tvinge) flere til at søge og tage job uanset vilkårene.

Eller det skal ske gennem lempelser af skatterne, navnlig af topskatten, som også antages at ”motivere” (læs her: lokke) til at udbyde mere arbejdskraft.

¹⁶¹) Denne i sig selv tvivlsomme antagelse diskuteres og kritiseres i Lund, Henrik Herløv: *Opgør med neoliberalistisk inspireret økonomisk teori og politik. Juni 2017.*

Et problem hermed er imidlertid, at såvel sociale forringelser som skattelettelser i toppen øger uligheden i samfundet, hvilket netop er sket under de seneste årtiers arbejdsudbudsreformer.

Et andet problem er, at antagelsen om at øget arbejdskraftudbud omsættes i øget beskæftigelse kun holder under fortsat højkonjunktur. Kommer der en krise, indebærer øget arbejdskraftudbud tværtimod kun øget ledighed og hermed øgede offentlige udgifter og formindsket råderum.¹⁶²

Øget arbejdskraftudbud er således ikke en acceptabel vej og burde heller ikke være politisk mulig, idet ”Forståelsespapiret” mellem S, RV, SF og El netop taler om, at ”uligheden IKKE må øges”.

10.2. Tilbagerulning af skattelettelser.

Skal det store efterslæb i ressourcer til velfærden fra 10’erne indhentes, er der derfor kun en farbar vej.

Sparepolitikken, som udhulede velfærden, var ikke mindst begrundet i at periodens borgerlige regeringer (men også SRSF – regeringen) ønskede at frigøre midler til i stedet at give skattelettelser.

Der er da også givet betragtelige skattelettelser. I perioden 2002 – 2016 beløb¹⁶³

- de samlede bruttoskattelettelser i indkomstkatten isoleret set sig til i alt - 52 mia. kr. i umiddelbar virkning og i varig virkning – 39 mia. kr.¹⁶⁴

- provenutabet (= nettolettelser) ved indkomstskattelettelserne ialt - 24 mia. kr. i umiddelbar virkning og – 15 mia. kr. i varig virkning. (Korrigeres for fremrykket pensionsskat dog – 19 mia. kr)

¹⁶²) Jf. Lund, Henrik Herløv: Opgør med neoliberalistisk inspireret politik.

<https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2017/06/Neoliberalistiskoeconomiskteoriogpolitik-1.pdf>

¹⁶³) Jf. Lund, Henrik Herløv: Langsom nedsmeltning af velfærden (III): Udhulingen af skattesystemet (1985) 2001 til 2019. <https://henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/2019/06/Langsomnedsmeltning-3-skattesystemet.pdf>

¹⁶⁴) Jf. FIU Alm. del 2016 – 2017. Svar på spm. fra Rene Gade af 18.11.16. Finansministeriet 04.04.17.

<https://www.ft.dk/samling/20161/almDEL/fiu/spm/114/svar/1396070/1740616.pdf>

- ressourcetrænet i velfærden ved indkomstskattelettelserne i alt (inkl. besparelser og træk på råderum) godt – 32½ mia. kr. i umiddelbar virkning og godt – 22 ½ mia. kr. i varig virkning. (Korrigeres for fremrykket pensionskat dog – 26 ½ mia. kr).

Delvist overlappende hermed har Løkke – regeringerne siden regeringsskiftet i juni 2015 gennemført skatte- og afgiftslempelser for i alt 27 mia. kr. (netto) frem mod 2025, opgjort i umiddelbar virkning.

Nogle af lempelserne er allerede trådt i kraft, mens andre først får fuld effekt frem mod 2025.

I 2019 skønnes skatte- og afgiftslempelserne at udgøre omkring 18 mia. kr. Frem mod 2025 vil skatter og afgifter således blive lempet med yderligere 9 mia. kr.¹⁶⁵

Det er tilmed til de rigeste indkomstgrupper, at pengene til skattelettelser primært er blevet brugt.

Ud af samlede bruttoskattelettelser (brutto = finansiering ikke medregnet) siden 2002 på 52 mia. kr.¹⁶⁶ har de rigeste 20 procent fået skattelettelser for 29 mia. kr. og de rigeste 10 procent alene har fået 19 mia. kr.

Derimod er der kun er brugt omkring 1 mia. kr. på bruttoskattelettelser til de 10 procent fattigste¹⁶⁷

¹⁶⁵) Kilde: Skatteministeriet: Regeringen sænker skatter og afgifter med 27 mia. 06.02.19

<https://www.skm.dk/aktuelt/presse/pressemeddelelser/2019/februar/regeringen-saenker-skatter-og-afgifter-med-27-mia-kr>

¹⁶⁶) Kilde: FIU Alm. del 2016 – 2017. Svar på spm. fra Rene Gade af 18.11.16. Finansministeriet 04.04.17.

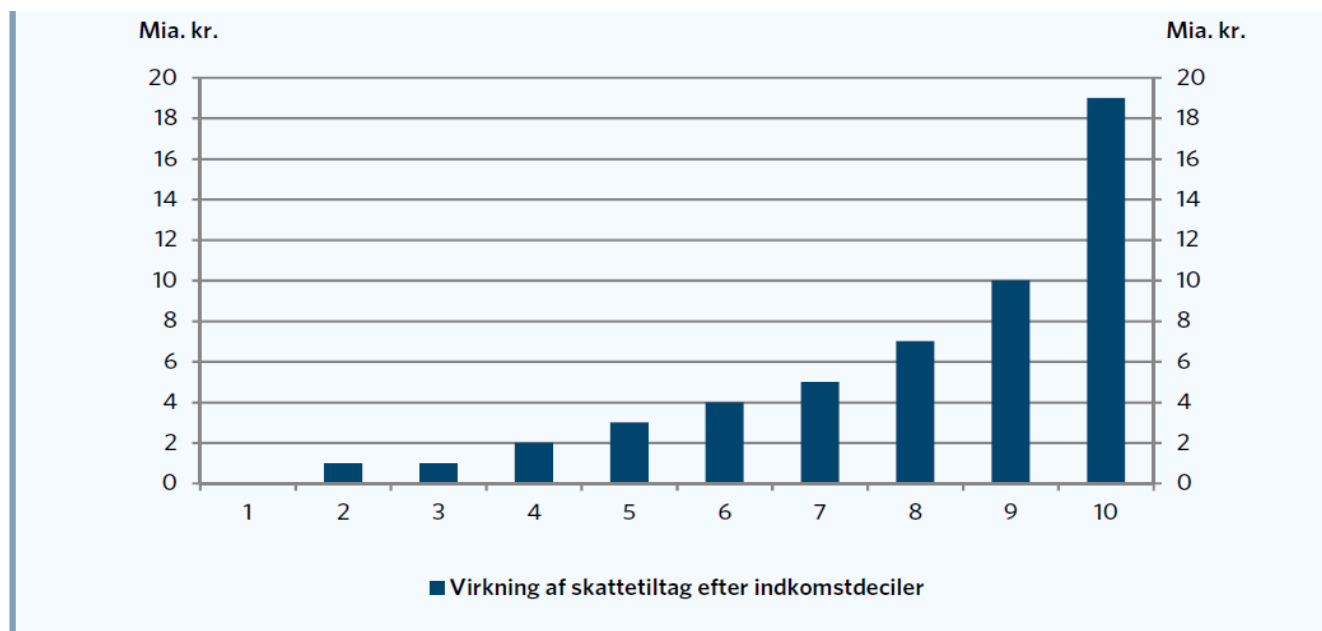
<https://www.ft.dk/samling/20161/almDEL/fiu/spm/114/svar/1396070/1740616.pdf>

¹⁶⁷) Kilde. FIU Alm. del 2016 – 2017. Svar på spm. fra Pelle Dragsted af 07.10.16. Finansministeriet 04.04.17.

<https://www.ft.dk/samling/20161/almDEL/fiu/spm/10/svar/1396072/1740623.pdf>

Figur: Samlet indkomstskatteprovenu af bruttoskattelettelser siden 2002, fordelt på indkomstdeciler (2017 – prisniveau) (finansiering af skattelettelser IKKE medregnet).

168

Anm.: FIU Alm.del endeligt svar på spørgsmål 10
Kilde: AE på baggrund af Finansministeriet

Med den skæve fordeling har skattelettelserne bidraget stærkt til den stigende ulighed i perioden.

Der er altså store skattelettelser, som i betydeligt omfang er givet på bekostning af velfærd og lighed, som kan rulles tilbage, så velfærden kan genoprettes og efterslæbet kan indhentes.

¹⁶⁸) Jf. Schytz-Juul, Jonas og Erik Bjørsted: 52 mia. kr. i skattelettelser er primært gået til de rigeste, s. 3. AE – rådet, 23.08.17

<https://www.ae.dk/analyser/15-aars-skattereformer-har-tilgodeset-de-rigeste>

**DEL VI:
SAMMENFATNING
OG
KONKLUSION.**

Konklusion og sammenfatning bringes af oversigtsmæssige grunde forrest i rapporten som et samlet RESUME.